

**T.C.
AKSARAY ÜNİVERSİTESİ
SAĞLIK BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ**

ACİL YARDIM VE AFET YÖNETİMİ ANABİLİM DALI

**AFET KOORDİNASYONU KAPSAMINDA 2023
KAHRAMANMARAŞ MERKEZLİ DEPREMLERDE HATAY VE
OSMANİYE İLLERİNDE GÖREV ALAN AKSARAY UMKE
PERSONELLERİNİN DENEYİMLERİ**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Mısra YILDIRIM

**DANIŞMAN
Prof. Dr. Abbas MOL**

AKSARAY-2025

**T.C.
AKSARAY ÜNİVERSİTESİ
SAĞLIK BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ**

ACİL YARDIM VE AFET YÖNETİMİ ANABİLİM DALI

**AFET KOORDİNASYONU KAPSAMINDA 2023
KAHRAMANMARAŞ MERKEZLİ DEPREMLERDE HATAY VE
OSMANİYE İLLERİNDE GÖREV ALAN AKSARAY UMKE
PERSONELLERİNİN DENEYİMLERİ**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Mısra YILDIRIM

**DANIŞMAN
Prof. Dr. Abbas MOL**

AKSARAY-2025

Aksaray Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü Müdürlüğü'ne

Mısra YILDIRIM tarafından savunulan Afet Koordinasyonu Kapsamında 2023 Kahramanmaraş Merkezli Depremlerde Hatay ve Osmaniye İllerinde Görev Alan UMKE Personellerinin Deneyimleri isimli çalışma, jürimiz tarafından Acil Yardım ve Afet Yönetimi Anabilim Dalında Yüksek Lisans tezi olarak oy birliği ile kabul edilmiştir.

İmza

Jüri Başkanı: Dr. Öğr. Üyesi Sefa MIZRAK
Gümüşhane Üniversitesi

.....

Onaylıyorum
☐

Onaylamıyorum ☐

Danışman: Prof. Dr. Abbas MOL
Aksaray Üniversitesi

.....

Onaylıyorum
☐

Onaylamıyorum ☐

Üye: Doç. Dr. Şefik ÖZDEMİR
Aksaray Üniversitesi

.....

Onaylıyorum
☐

Onaylamıyorum ☐

Bu tez, Aksaray Üniversitesi Lisansüstü Eğitim-Öğretim Yönetmeliği'nin ilgili maddeleri uyarınca jüri üyeleri tarafından uygun görülmüş ve Enstitü Yönetim Kurulu tarih ve sayılı kararıyla kabul edilmiştir.

Doç. Dr. Funda ÇETİNKAYA

Enstitü Müdürü

DOĞRULUK BEYANI

Afet Koordinasyonu Kapsamında 2023 Kahramanmaraş Merkezli Depremlerde Hatay ve Osmaniye İllerinde Görev Alan Aksaray UMKE Personellerinin Deneyimleri Yüksek Lisans tezinin içindeki bütün bilgilerin etik davranış ve akademik kurallar çerçevesinde elde edilerek sunulduğunu, ayrıca tez yazım kurallarına uygun olarak hazırlanan bu çalışmada başkalarının eserlerinden yararlanılması durumunda bilimsel kurallara uygun olarak atıf yapıldığını bildiririm. Beyana aykırı bir durumun saptanması durumunda, ortaya çıkacak tüm ahlaki ve hukuki sonuçlara katlanacağımı bildiririm.

Mısra YILDIRIM

TEŞEKKÜR

Çalışmamın yürütülmesinde ve tamamlanmasında danışmanlığımı yapan Prof. Dr. Abbas MOL'e teşekkür ederim. Aynı zamanda tez yazım aşamamda desteklerini esirgemeyen ve her sorumu sabırla yanıtlayan değerli hocam Dr. Öğr. Üyesi Sefa MIZRAK'a, görüşme formumun oluşturulma sürecinde bilgi ve birikimlerinden yararlandığım Doç. Dr. Şefik ÖZDEMİR, Dr. Öğr. Üyesi Bektaş Sarı ve Dr. Öğr. Üyesi Şerife UĞUZ ARSU'ya teşekkür ve minneti borç bilirim.

Bu süreçte gerekli izinleri almam ve çalışmamı uygulayabilmem adına yardımcı olan Aksaray İl Sağlık Müdürlüğü başta olmak üzere Aksaray İl Sağlık Müdürlüğü Acil ve Afetlerde Sağlık Hizmetleri Birimine ve görüşmeye katılmayı kabul eden Aksaray UMKE gönüllü personellerine teşekkürlerimi sunarım.

Bu zorlu tez sürecim boyunca her zaman yanımda olan desteğini ve yardımlarını esirgemeyen hayat arkadaşım Can CANSIZLAR'a ve her koşulda arkamda duran aileme sonsuz teşekkür ederim.

İÇİNDEKİLER

	<u>Sayfa</u>
TEŞEKKÜR	i
İÇİNDEKİLER	ii
ÖZET.....	iv
ABSTRACT	v
ŞEKİLLER DİZİNİ	vi
SİMGELER VE KISALTMALAR	vii
1.GİRİŞ	1
2.GENEL BİLGİLER.....	3
2.1.Afet Kavramı	3
2.2.Afet Yönetimi.....	3
2.2.1Afet Yönetim Safhaları.....	5
2.3. Acil Durum Kavramları.....	8
2.3.1. Risk.....	8
2.3.2. Risk yönetimi.....	8
2.3.3. Kriz	9
2.3.4. Kriz Yönetimi	10
2.4.Afet Yönetiminde Koordinasyon	11
2.5. İş birliği	14
2.6.Haberleşme ve iletişim	14
2.7. Sosyal medya ve kriz yönetimi	16
2.8. Acil Sağlık Hizmetlerinde Komuta Sistemleri	17
2.8.1.Olay komuta sistemi (OKS).....	17
2.9.Afetlerde Sağlık Hizmetlerinin Organizasyonu	18
2.9.1. Merkezi teşkilatlanma.....	18
2.9.2. Taşra Teşkilatı.....	21
3. GEREÇ VE YÖNTEM.....	27
3.1. Araştırmanın Modeli	27
3.2. Araştırmanın Problemi	28
3.3. Araştırmanın Amacı ve Önemi.....	29
3.4. Evren ve Örneklem.....	31
3.5. Verilerin Toplanması.....	32
3.6.Verilerin Analizi	33
3.7. Araştırmanın Sınırlılıkları	34
3.8. Geçerlilik ve Güvenirlilik.....	34
4.BULGULAR	37
4.1.Saha Çalışmaları Temasına Yönelik Bulgular	38
4.1.1.Sahada UMKE personellerinin çalışmaları kategorisi.....	38
4.1.2.Sahada karşılaşılan problemler kategorisi	40
4.1.3. Sahada kurumlar arası iş birliğinin önemi kategorisi	44
4.1.4.Sahada iletişim kurma yolları kategorisi	46
4.1.5. Sahada sosyal medya kullanımı	48
4.2.Koordinasyon Çalışmalarına Yönelik Bulgular	50
4.2.1. Koordinasyonun tanımı kategorisi.....	50
4.2.2. Çevre il/ülkelerden gelen ekipler ile çalışma süreci kategorisi	53
4.2.3. Koordinasyonun güçlendirilmesi kategorisi	55
5. TARTIŞMA	60
6.SONUÇ VE ÖNERİLER.....	64
KAYNAKLAR	68

EKLER.....	75
ÖZGEÇMİŞ.....	80

YÜKSEK LİSANS TEZİ

AFET KOORDİNASYONU KAPSAMINDA 2023 KAHRAMANMARAŞ MERKEZLİ DEPREMLERDE HATAY VE OSMANİYE İLLERİNDE GÖREV ALAN AKSARAY UMKE PERSONELLERİNİN DENEYİMLERİ

Mısra YILDIRIM

**Aksaray Üniversitesi
Sağlık Bilimleri Enstitüsü
Acil Yardım ve Afet Yönetimi Anabilim Dalı**

Danışman: Prof. Dr. Abbas MOL

ÖZET

Türkiye’de meydana gelen depremler maddi ve manevi olarak büyük kayıplara neden olmaktadır. 1999 yılında Gölcük (Kocaeli) depremleri, 2011 Van depremi, 2020 İzmir Seferihisar depremi ve 2020 Elâzığ depremi, Türkiye’de meydana gelen büyük depremlerden birkaçıdır. 06 Şubat 2023 tarihinde meydana gelen Kahramanmaraş merkezli depremler ise yüzyılın felaketi olarak literatüre geçmiştir. Bu araştırmanın amacı, 06 Şubat 2023 tarihinde meydana gelen depremlerde Osmaniye ve Hatay illerinde görev yapan Aksaray UMKE personellerinin sahada yaşadıkları koordinasyon deneyimleri, sahada koordinasyona yönelik problemleri tespit etmek ve çözüm önerileri sunmaktır. Araştırma yöntemini, nitel araştırma yöntemleri içerisinde yer alan fenomenolojik desen oluşturmaktadır. Araştırma sürecinde 10 kişi ile görüşmeler gerçekleştirilmiştir. Görüşmelerden elde edilen verilerin, tematik analiz yöntemiyle belirli temalara ayrılarak kodlanması ve analiz edilmesi süreci MAXQDA Nitel Analiz programı kullanılarak gerçekleştirilmiştir. Yapılan görüşmeler neticesinde, Kahramanmaraş Merkezli depremlerde sahada koordinasyonun belirli bir seviyede sağlandığı ancak afet alanının büyüklüğü, haberleşme, iletişim, ulaşım, güvenlik, kurumlar arası koordinasyonsuzluk ve personel- malzeme eksikliğinin en yoğun problemler olduğu tespit edilmiştir. Bu doğrultuda saha koordinatörlüğü kavramının geliştirilmesi, telsiz kullanımının yaygınlaştırılması, haberleşme ve iletişim alt yapısının güçlendirilmesi ile eğitim ve tatbikatların artırılması önerilmektedir.

Anahtar Kelimeler: Afet, Deprem, Koordinasyon, Ulusal Medikal Kurtarma Ekibi, 2023 Kahramanmaraş Merkezli Depremler

Mayıs, 2025; 80 sayfa.

M.Sc. THESIS

**DISASTER COORDINATION EXPERIENCES OF TÜRKİYE NATIONAL
MEDICAL RESCUE TEAMS (UMKE) FROM AKSARAY DEPLOYED TO
HATAY AND OSMANİYE DURING THE 2023 KAHRAMANMARAS
EARTHQUAKES**

Aksaray University

Graduate School of Health Sciences

Department of Emergency Aid and Disaster Management

Supervisor: Prof. Dr. Abbas MOL

ABSTRACT

Earthquakes in Türkiye cause significant material and moral losses. The 1999 Gölcük (Kocaeli) earthquake, the 2011 Van earthquake, the 2020 İzmir Seferihisar earthquake, and the 2020 Elazığ earthquake are some of the major earthquakes that have occurred in Türkiye. The earthquakes centered in Kahramanmaraş on February 6, 2023, have been recorded in the literature as the disaster of the century.

The aim of this study is to identify the coordination experiences of Aksaray UMKE (National Medical Rescue Team) personnel who served in the provinces of Osmaniye and Hatay during the earthquakes that occurred on February 6, 2023, to determine the problems related to coordination in the field, and to offer solution proposals. The research method is based on the phenomenological design, which is one of the qualitative research methods. In the research process, interviews were conducted with 10 participants. The data obtained from the interviews were coded and analyzed by categorizing them into specific themes using the thematic analysis method. This process was carried out with the support of the MAXQDA Qualitative Data Analysis software.

As a result of the interviews, it was determined that coordination in the field during the Kahramanmaraş-centered earthquakes was achieved to a certain extent; however, the size of the disaster area, communication and information problems, transportation and security issues, lack of inter-agency coordination, and deficiencies in personnel and equipment were identified as the most prominent problems. In this context, it is recommended to develop the concept of field coordination, to increase the use of radios, to strengthen communication and information infrastructure, and to increase training and drills.

Key Words: Disaster, Earthquake, Coordination, National Medical Rescue Team, 2023 Kahramanmaraş Centered Earthquakes

May, 2025; 80 pages

ŞEKİLLER DİZİNİ

	<u>Sayfa</u>
Şekil 1.1. Afet yönetimi aşamaları.....	5
Şekil 1.2. Kriz süresince yaşanan bilgi boşluğu.....	16
Şekil 2.1. SAKOM veri dağıtım şeması.....	24
Şekil 4.1. Araştırmadaki katılımcıların cinsiyete göre dağılımı.....	30
Şekil 4.2. Araştırmadaki katılımcıların çalışma yıllarına göre dağılımı.....	31
Şekil 4.3. Sahada UMKE personellerinin çalışmaları.....	41
Şekil 4.4. Sahada karşılaşılan problemler.....	43
Şekil 4.5. Sahada kurumlar arası iş birliğinin önemi kod alt modeli.....	46
Şekil 4.6. Sahada iletişim kurma yolları kod alt modeli.....	48
Şekil 4.7. Sahada sosyal medya kullanımı kod alt modeli.....	50
Şekil 4.8. Koordinasyon.....	52
Şekil 4.9. Koordinasyon tanımı kod-alt modeli.....	53
Şekil 4.10. Çevre il/ ülkelerden gelen ekiplerle çalışma süreci.....	56
Şekil 4.11. Koordinasyonun güçlendirilmesi kod- alt modeli.....	58

SİMGELER VE KISALTMALAR,

AADYDB	Afet ve Acil Durum Yönetimi Daire Başkanlığı
AFAD	Afet ve Acil Durum Yönetim Başkanlığı
ASKOM	Acil Sağlık Hizmetleri Koordinasyon Komisyonu
DASK	Doğal Afet Sigortaları Kurumu
EMS	Acil Tıp Sistemi
EX	Ölü
KKM	Komuta Kontrol Merkezi
OKS	Olay Komuta Sistemi
OEP	Olay Eylem Planı
SAKOM	Sağlık Afet ve Koordinasyon Merkezi
STK	Sivil Toplum Kuruluşu
TDK	Türk Dil Kurumu
TUN	Tıbbi Uç Nokta
UMKE	Ulusal Medikal Kurtarma Ekibi
UN	United Nations/Birleşmiş Milletler

1.GİRİŞ

Doğal afet riski, dünya genelinde artmakta ve çok sayıda insan daha fazla kırılgan hale gelmektedir (GAR, 2024). Acil Durum Veri Tabanı (EM-DAT) raporuna göre, Türkiye’de 2023 yılı içerisinde yedi doğal afet raporlanmış olup, bu doğal afetler, deprem, sel ve fırtına şeklinde meydana gelmiştir (CRED, 2025). Bu afetler içerisinde 6 Şubat Kahramanmaraş merkezli depremler maddi ve manevi olarak en fazla kaybın yaşandığı afet olmuştur. Kahramanmaraş merkezli depremlerde resmi rakamlara göre 50.783 kişi hayatını kaybetmiştir. Depremlerde Kahramanmaraş başta olmak üzere, Hatay, Osmaniye, Gaziantep, Elazığ, Diyarbakır, Kilis, Osmaniye, Adana, Şanlıurfa, Adıyaman ve Malatya illeri etkilenmiştir (AFAD, 2023). Deprem, en yüksek etki seviyesinde olduğu için uluslararası yardıma ihtiyaç duyulan S4 seviyesinde ilan edilmiştir. S4 seviyesi uluslararası destek ihtiyacı olduğunu ifade eden bir afet seviye etki derecesidir (AFAD, 2014a). Geniş çaplı kurtarma, müdahale ve yardım operasyonları yürütülmüştür. Bu denli büyük ölçekli afetler durumunda başarılı bir kriz yönetimi gerçekleştirme sürecinde, kurum ve kurumlar arası koordinasyon ve iş birliğinin yüksek seviyede sağlanması oldukça önemlidir.

Türkiye’de meydana gelen büyük ölçekli depremler sonrası yürütülen çalışmalar, sahada etkin bir koordinasyonun sağlanmasında çeşitli zorlukların yaşandığını ifade etmektedir. Özellikle afetler meydana geldikten sonraki süreçte kurum ve kuruluşlar açısından koordinasyon ve iletişim kavramları önemli unsur olarak öne çıkmaktadır. Afet anlarında yaşanan iletişim ve koordinasyon sorunlarının ihtiyaç analizi yapmada ve iletişim eksikliği sebebiyle yetki karmaşasının yaşanmasına neden olduğu belirtilmiştir (Karahisar, 2016). 2010 Van depremi ile ilgili yapılan bir çalışmada, 12 kişi ile gerçekleştirilen nitel araştırmanın bulgularında, organizasyona ilişkin eksikliklerin yaşanması nedeniyle lojistik destek, hasar tespit, ekiplerin görev dağılımı ve güvenlik konularında sorunların yaşandığı ifade edilmiştir (Yılmaz, 2018). Bir diğer çalışmada, 2015 Hopa sel afetinde sahada görev alan sağlık personellerine yönlendirilen sorular neticesinde kurum içi ve kurumlar arasında organizasyonun yetersiz olduğu ifade edilmiştir (Torpuş, 2019). Bal ve Özgen (2023) çalışmasında, 2020 Elazığ depreminde sahada yaşanan sorunların ulaşım, güvenlik ve haberleşme konularında olduğu belirtilmektedir. Yukarıda yer alan çalışmalar incelendiğinde, ortak sorunların Kahramanmaraş merkezli depremlerde de yaşandığı

görülmektedir. Bu nedenle bir alan araştırması yapılması ve UMKE personellerinin sahada yaşamış oldukları deneyimlerin daha iyi anlaşılabilmesi için fenomenolojik bir araştırmanın gerekli olduğu düşünülmüştür. Bununla birlikte Kahramanmaraş merkezli depremlerde sahada koordinasyona yönelik sorunların tespit edilmesi ve çözüm önerilerinin geliştirilmesinin literatüre önemli bir katkı sunacağı düşünülmektedir.

Bu araştırmanın amacı, 06.02.2023 tarihinde meydana gelen depremlerde Osmaniye ve Hatay illerinde görev yapan Aksaray UMKE personellerinin sahada yaşadıkları koordinasyon deneyimleri, sahada koordinasyona yönelik problemleri tespit etmek ve çözüm önerileri sunmaktır. Araştırma yöntemini, nitel araştırma yöntemleri içerisinde yer alan fenomenolojik desen oluşturmaktadır. Veriler, Aksaray İl Sağlık Müdürlüğü Acil ve Afetlerde Sağlık Hizmetleri Birimine bağlı UMKE personellerine yarı yapılandırılmış görüşme formları ile mülakat tekniği kullanılarak toplanmıştır. Görüşmelerden elde edilen verilerin, tematik analiz yöntemiyle belirli temalara ayrılarak kodlanması ve analiz edilmesi süreci MAXQDA Nitel Analiz programı kullanılarak gerçekleştirilmiştir.

Birinci bölümde, afet kavramı, afet yönetimi ve safhaları; zarar azaltma, hazırlık, müdahale ve iyileştirme kavramlarının açıklanması, acil durum kavramları başlıkları; risk, risk yönetimi, kriz ve kriz yönetimi kavramlarının tanımları, afet yönetiminde koordinasyon başlığı altında alt başlıklar koordinasyon, iş birliği, haberleşme, iletişim ve sosyal medya konularına yer verilmiştir.

İkinci bölümde, afetlerde sağlık hizmetlerinin organizasyonu başlığı altında merkezi teşkilatlanma ve Ulusal Medikal Kurtarma Ekipleri (UMKE)'nin tarihçesi ve UMKE'nin görevleri konularına yer verilmiştir.

Araştırmanın üçüncü bölümü, araştırmanın yöntemi ve dördüncü bölümde Kahramanmaraş merkezli depremlerde, Osmaniye ve Hatay illerinde görevli ekip lideri, doktor ve sahada yönetici konumundaki gönüllü katılımcılar ile yapılan nitel bir araştırma ve görüşmeler sonucunda elde edilen sonuçlar bulgular bölümünde yer almaktadır. Elde edilen analizin sonuçları, tartışma bölümünde irdelenerek çözüm önerileri sunulmuştur.

2.GENEL BİLGİLER

2.1.Afet Kavramı

Doğal afetler bir an da ortaya çıkan ve sosyo-ekonomik sistem üzerine olumsuz etkilere sebebiyet veren doğa olaylarıdır (Alexander, 1993). Afetler toplumlar için sosyal, psikolojik ve ekonomik kayıplar doğuran ve öngörülemeyen farklı etkiler ortaya çıkaran doğal veya insan kaynaklı olaylardır (Leblebici, 2004). Ergünay (2008)'e göre, insanlar için fiziksel, ekonomik ve sosyal kayıplar doğuran, normal yaşamı ve insan faaliyetlerini durdurarak veya kesintiye uğratarak toplulukları etkileyen ve etkilenen topluluğun kendi imkân ve kaynaklarını kullanarak üstesinden gelemeyeceği doğal, teknolojik ve insan kaynaklı olayların sonuçlarına afet denilmektedir. Bir diğer ifadeyle, afetler, insanlar için fiziksel, ekonomik ve sosyal kayıplara yol açan ve toplumun kendi imkânlarıyla baş edemeyeceği geniş çaplı olaylardır (UNDRR, 2025). Bu doğrultuda afet kavramı aniden meydana gelen, gündelik hayatı kesintiye uğratan, yerel imkânları aşan ve insanlarda maddi ve manevi kayıplar doğuran olaylar olarak anlaşılmaktadır. Afetler, tehlikeler ve kırılganlık bir araya geldiğinde meydana gelmektedir. Ancak bireylerin, toplulukların ve çevrenin bu afetlerle başa çıkma kapasitesinin artmasıyla, bir tehlikenin etkisi de azalacaktır (Khan vd., 2008).

Her yıl depremler, seller, tsunamiler, toprak kaymaları, volkanik patlamalar, kasırgalar ve sıcak hava dalgaları gibi doğal afetler dünya çapında binlerce insanın ölümüne neden olmaktadır (Dahal ve Mishra, 2024). Afet sonucu doğabilecek zararların azaltılması ve önlenmesi amacıyla afet öncesi ve sonrası süreçte yapılacak çalışmaların planlanması, yönlendirilmesi, örgütlenmesi, uygulanması doğrultusunda toplumun tüm kaynaklarının ortak hedefler eşliğinde örgütlenmesi ve etkin bir şekilde uygulanması gerekmektedir (Ergünay ve Özmen, 2013). Bu doğrultuda, afet kavramının kompleks bir süreç içermesi, kurumların birbiri ile koordineli ve iş birliği içerisinde çalışma gerekliliğini ortaya koymaktadır.

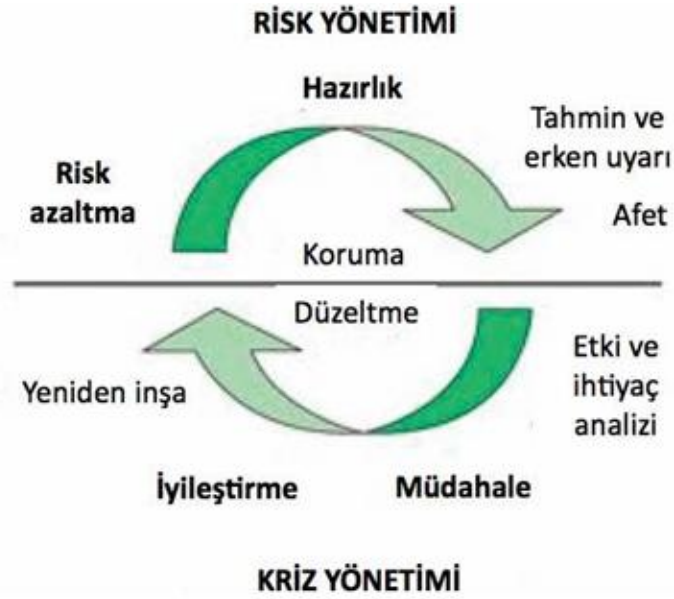
2.2.Afet Yönetimi

Afet yönetimi, afetlerin önlenmesi ve etkilerinin azaltılması amacıyla, tüm kurum ve kuruluşların imkân ve kaynaklarının belirlenen hedefler doğrultusunda koordineli şekilde kullanılmasını gerektiren, çok disiplinli ve dinamik bir yönetim sürecidir

(Afet ve Acil Durum Başkanlığı (AFAD, 2014a). Afet yönetimi süreci, bir afetin meydana gelmesini önlemek, etkisini azaltmak ya da meydana gelebilecek kayıplardan kurtulmak amacıyla afet öncesinde, sırasında ve sonrasında uygulanabilecek tüm faaliyetleri ve önlemleri kapsayan bütüncü bir süreçtir (Khan vd., 2008). Bu doğrultuda afet yönetiminin, mevcut kaynakların planlanması, koordine edilmesi, uygulanması ve değerlendirmesi aşamaları ile bütüncül bir yaklaşımla planlanması gereken bir döngü olduğu anlaşılabilmektedir. Afetler genellikle uyarı olmadan ve beklenmedik bir şekilde meydana gelmesinden ötürü bir dizi olumsuz sonuca yol açmaktadır. Bu nedenle, afet yönetimi süreci, bu sonuçlarla başa çıkabilmek için her zaman hazırlıklı olmalıdır (Dahra ve Mishra, 2024). Bu doğrultuda UNOOSA, “afet yönetimi, afetlerin etkilerini azaltmayı ve hayat ile mülk kayıplarını en aza indirmeyi amaçlamaktadır” tanımını yapmaktadır (UNOOSA, 2025).

Afet yönetimi; afet öncesinde, anında ve sonrasında yapılması gereken bütün çalışmaları kapsamaktadır (Demirci ve Karakuyu, 2004). Afet döngüsünün amacı, bir afet sonrasında gerçekleşen süreçleri kavramsallaştırarak etkili planlama stratejilerinin geliştirmesini sağlamaktır (Francescutti ve Prasad, 2017). Afet yönetiminin temel hedefi, afet nedeniyle meydana gelen olumsuz ve kötü şartların en kısa zaman diliminde olağan hale getirilmesi ile afetzedeler üzerinde meydana gelen etkilerin en asgari düzeye indirilmesidir (Köseoğlu, 2014).

Afet yönetim safhaları 4 bölümde incelenmektedir. Afet öncesindeki dönemi hazırlık ve zarar azaltma ve afet sonrasındaki dönemi müdahale ve iyileştirme oluşturmaktadır. Afet öncesindeki safha risk yönetimi, afet sonrasındaki safha ise kriz yönetimi olarak adlandırılmaktadır. Afet yönetimi süreci, geçmiş deneyimlerden edinilen sonuçlar ile gelecekteki olması muhtemel afetlerin etkisini azaltmada hayati bir öneme sahiptir (Francescutti ve Prasad, 2017). Kadioğlu (2011) tarafından oluşturulan afet yönetimi aşamaları şekil 1.1’ de verilmiştir.

Şekil 1. 1. Afet yönetimi aşamaları.

Kaynak: (Kadioğlu, 2011, sf.51).

Afet yönetimi kapsamında mevcut tehlikelerin tespiti, risk haritalarının oluşturulması, afetlere yönelik alarm ve erken uyarı sistemlerinin hazır hale getirilmesi, afeti önleyici teknik ve donanımına sahip olunması, disiplinler arası bir yaklaşımı da zorunlu kılmaktadır. Süreci profesyonel olarak yönetmek için mühendislik temel alanı ve özellikle yer bilimleri (jeoloji) ve meteoroloji, inşaat mühendisliği, maden mühendisliği, jeofizik, çevre mühendisliği gibi branşların yanı sıra sosyal bilimler alanında coğrafya, kamu yönetimi, antropoloji, sosyoloji, psikoloji vb. alanlardaki uzmanların da sürece katılımı gerekmektedir (Kaya ve Varol, 2018). Afet yönetiminin disiplinler arası bir çalışma gerektirdiğinin vurgulanması, bu alanda en önemli problemlerden birisi olan iş birliği ve koordinasyon gibi kavramların önemini ortaya çıkarmaktadır. Çünkü farklı disiplinlerin benzer bir konuda çalışabilmesi yüksek oranda iyi bir koordinasyona bağlı olacaktır (Sarı, 2024).

2.2.1 Afet Yönetim Safhaları

2.2.1.1. Zarar azaltma

Zarar azaltma safhası, afet öncesi, sırası ve sonrasındaki tüm süreçlerde alınması gereken önlemleri ifade eder. AFAD (2014a) tanımına göre zarar azaltma, doğal, teknolojik ve insan kaynaklı tehlikelerle, çevresel bozulmaların afet sonucunu doğurmasını önlemek veya etkilerini azaltmak amacıyla, afet öncesi, sırası ve

sonrasında alınması gereken yapısal veya yapısal olmayan önlem ve faaliyetlerin tümüdür. Bu faaliyetler birçok kurum ve kuruluşla, çok çeşitli disiplinlerin belirli bir hedef doğrultusunda çalışmasını gerektiren uzun vadeli çalışmalardır. Afet öncesinde yer alan zarar azaltmaya yönelik faaliyetler potansiyel bir tehlikenin yol açabileceği insan ve mal kayıplarını azaltmak amacıyla gerçekleştirilen faaliyetlerdir (Khan vd., 2008).

Pratiti (2023) zarar azaltma kavramını, gelecekte meydana gelebilecek afetlerin etkilerini önlemek veya en aza indirmek amacıyla yeni önlemlerin alındığı aşama olarak ifade etmektedir.

Kadıoğlu (2008)' e göre afet döngüsünün ilk basamağını oluşturan bu süreçteki temel hedefler şu şekilde sıralanmıştır:

- 1-Can ve mal kayıplarını önlemek ya da en aza indirmek,
- 2-Ekonomik ve sosyal zararları azaltmak,
- 3-Altyapı ve çevre üzerindeki olası hasarları önlemek,
- 4-Toplumu bilinçlendirmek.

2.2.1.2. Hazırlık

Afetlerin kendilerinden ziyade meydana getirdiği yıkım ve olumsuz sonuçlar hazırlıklı olmayı gerektirmektedir. Hazırlık evresi, afetlere zaman kaybetmeden, etkili müdahale yapabilmek amacıyla afet öncesi süreçte planlamalar, eğitimler, tatbikatların düzenlenmesi, erken uyarı sistemleri kurulumu, acil yardım müdahalesinde kullanılacak lojistik stoklarının oluşturulması ve halkın bilinçlendirilmesi gibi çalışmaların kesintisiz olarak yürütüldüğü süreci ifade etmektedir (AFAD, 2014a). Bu aşamada, uygulanması gereken çalışmaların detaylı olarak planlanarak yürütülmesi, müdahale ve iyileştirme aşamalarında yapılması planlanan çalışmalara hazır olunmasını sağlamaktadır.

2.2.1.3.Müdahale

Müdahale aşaması afet meydana geldikten hemen sonraki süreçte gerçekleştirilen çalışmaların tamamını kapsar. Bir afetin oluşumundan hemen sonra başlayarak, afetin büyüklüğüne bağlı olarak 1-2 aylık süre içerisinde gerçekleştirilen

faaliyetlerdir. Bu faaliyetlerin ana hedefi, mümkün olan en kısa süre içerisinde çok sayıda insan hayatını kurtarmak, yaralıların tedavisini sağlamak, açıkta kalanların barınma, beslenme, tahliye, korunma, ısınma, güvenlik, psikolojik destek gibi hayati gereksinimlerini en kısa süre içerisinde ve en uygun yöntemlerle karşılamaktır (Ergünay, 2002).

Afet ile mücadelede başarının temel unsurlarından biri iş birliği ve koordinasyonun sağlanmasıdır (Erkek, 2024). Afet meydana geldikten sonra ortamda kargaşa ve kaos hakim olmaktadır. Kargaşanın hâkim olduğu bu süreçte doğru bilgilere hızlı, etkili ve etkin sağlayabilmek önemli bir unsurdur. Bu sürecin sağlanabilmesi için afet öncesi dönemde önceden hazırlanmış plan dâhilinde kurum ve paydaşların koordineli bir şekilde harekete geçmeleri hedeflenmektedir.

Afet sırasında ve sonrasında yapılması gereken faaliyetler sıralanacak olursa (Ergünay ve Özmen, 2013);

- 1-En kısa zamanda ve en fazla sayıda insanı kurtarmak ve sağlıklarına kavuşmalarını temin etmek,
- 2-Afetlerin yol açabileceği ikincil tehdit ve risklerden insan hayatını ve mal varlığını korumak,
- 3-Afetten etkilenen halkın temel ihtiyaçlarını mümkün olan en hızlı şekilde karşılamak ve yaşamın en kısa sürede olağan hale gelmesini sağlamak,
- 4-Afetin doğurabileceği ekonomik, sosyal, çevresel ve psikolojik kayıpları hızlıca ortadan kaldırmak ve gerekli önlemleri sağlamak,
- 5-Afetin etkilediği toplum için daha güvenli ve gelişmiş yeni yaşam alanları tesis etmektir.

2.2.1.4. İyileştirme

İyileştirme, konutların yeniden inşası, mal ve mülkün yerine konulması, hizmet, ticaret ve üretimin başlaması ve altyapının yeniden inşa edilerek devreye alınması konularında karar verme ve uygulama çalışmalarını kapsar (Kadioğlu, 2011). İyileştirme evresinde ana hedef, afete uğramış toplulukların, haberleşme, ulaşım, su, elektrik, kanalizasyon, eğitim, geçici ve kalıcı iskân, çalışma ve ekonomik

alanlardaki hayati aktivitelerinin en az düzeyde karşılanarak, zaman içerisinde geliştirilerek devamını sağlamak ve sonuçta etkilenen insanlar için afet öncesinden daha güvenli ve gelişmiş bir yaşam çevresi oluşturmaktır (Şahin, 2010).

2.3. Acil Durum Kavramları

2.3.1. Risk

Risk, bir olayın belirli koşul ve ortamlarda doğurabileceği can, mal, ekonomik ve çevresel gibi değerlerin kaybının gerçekleşme olasılığıdır (AFAD, 2014a). Başka bir ifadeyle risk kavramı, gelecekteki belirli bir zaman içerisinde, belirli bir tehlikenin, bu tehlikeye maruz olan değerler veya tehlike altındaki unsurlara bunların zarar veya hasar görebilirliklerine bağlı olarak, verebileceği zararları ifade eder (Şahin, 2010). Risk kavramına ilişkin yapılan tanımlamalara bakıldığında riskten bahsedebilmek için bir tehlikenin var olması gerekmektedir. Chisty (2020)'ye göre risk değerlendirmesi, tehlikelerle ilişkili risklerin belirlenmesi, değerlendirilmesi ve analiz edilmesini ve bunların toplum ve çevre üzerindeki olası etkilerinin incelenmesini içermektedir. Ayrıca, yaklaşan afetler noktasında erken uyarı sistemleri, toplumları zamanında ve doğru bir şekilde bilgilendirerek afetlerin etkisini en aza indirmede önemli bir rol oynayabilmektedir.

Afet riski, gelecekte meydana gelebilecek olumsuz etkilerin olasılığını ifade etmektedir. Bu risk, tehlikelere maruz kalma ile maruz kalanların kırılganlığına bağlı olmaktadır (Pratiti, 2023). Bu noktada doğal bir afetin meydana gelme riski, mevcut tehlikenin şiddeti ile risk altındaki nüfusun kırılganlığının çarpımı şeklinde ifade edilmektedir (Francescutti ve Prasad, 2017).

$Risk = Tehlike \times Kırılganlık$ (Francescutti ve Prasad, 2017).

2.3.2. Risk yönetimi

Afet yönetimi süreci içerisinde risk yönetimi evresi en önemli aşamayı oluşturmaktadır. Risk yönetimi, afetler sonrasında oluşabilecek zarar ve olumsuzlukların en aza indirilebilmesi için, bu olumsuzlukların niteliklerinin araştırılması ve zararları azaltmak üzere önceden alınabilecek etkin önlemlerin belirlenmesi ve uygulanmasıdır (Şahin, 2010). Risk yönetimi, afet meydana gelmeden önce planlama ve zarar azaltma süreçlerinin sistematik bir yaklaşımla

uygulandığı bir süreçtir. Bu süreç, afetlerin neden olduğu zararları en aza indirmeyi amaçlamaktadır. Etkin bir risk yönetimi, toplumların afetlere karşı daha dirençli hale gelmesine ve uzun vadede kalkınma hedeflerine ulaşılması noktasında katkıda bulunmaktadır. Ülkemizde 1999 Marmara Depremi afet yönetimi ve koordinasyonu alanında dönüm noktası olmuştur. Bu doğrultuda yeni bir afet yönetim modeli ile öncelik ‘Kriz Yönetimi’nden ‘Risk Yönetimi’ne verilmiştir (AFAD, 2021). Yakut (2002)’ye göre, “risk yönetimi, risk değerlendirme süreci ile belirlenen risklerin meydana gelme olasılığının ortadan kaldırılması ya da meydana gelme durumunda oluşacak zararların kontrol altında tutulması için gerekli önlemlerin alınması süreci olup burada riskleri azaltmak için uygulama planlarının tanımlanması, belirlenmesi, değerlendirilmesi, seçilmesi ve uygulanması söz konusudur. Bu tanımlamalardan yola çıkarak risk yönetimi kavramı için afetlerin meydana gelme olasılığını ve olası zararlarını azaltmayı amaçlayan bir süreçtir denilebilir.

Risk yönetimi içerisinde yer alan önemli kavramlardan bir tanesi de risk iletişimidir. Risk iletişiminde riskin ne olduğu, nasıl değerlendirildiği neler yapılabileceğini daha iyi anlamak ve üstesinden gelebilmek için iletişimin çift yönlü sağlanması önemlidir. Risk iletişimi, afet öncesinde olduğu kadar afet sonrasındaki çalışmalarda da etkili olmaktadır (Yakut, 2002). Etkili bir risk yönetimi için afet risklerinin belirlenmesi, değerlendirilmesi ve azaltılması amacıyla sistematik ve kapsamlı bir yaklaşım izlenmesi gerekmektedir. İzlenecek bu adımlar ile olası afet risklerinin azaltılması amaçlanmaktadır.

2.3.3. Kriz

Kriz, normal düzeni bozan, toplum için olumsuz sonuçlar doğurma olasılığı bulunan fiziksel, sosyal, ekonomik ve politik olayların ortaya çıkması halidir (AFAD, 2014a). Kriz kavramı, olağanüstü bir olay veya afet ile ortaya çıkan güç durum ve dönemler olarak tanımlanabilir (Şahin, 2010). Kriz, beklenmedik anlarda ortaya çıkan, stres altında karar vermeyi gerektiren ve belirsizlik içeren durumlardır. Krizin farklı tanımları mevcut olmakla birlikte, ortaya çıkan tehdit edici veya acil müdahale gerektiren durum olarak ifade edilebilmektedir (Çelik ve Şimşek, 2017).

Krizin en bariz özelliği belirsizlik ortamı yaratmasıdır (Ok, 2015). Kriz durumları, tehlike altında kritik karar vermeyi gerektirmektedir. Kriz sürecinde ulaşılması gereken hedefler şu şekilde sıralanmaktadır (Karaağaç, 2013);

-Karmaşanın hâkim olduğu durumdan düzen yaratmak,

-Kriz durumunda yaşanan ilk tepki sürecini ve sonraki kurtarma çalışmalarını etkin bir şekilde koordine edebilmek,

-Krizle başa çıkmada gerekli olan iletişim ağını oluşturabilmek,

-Yönetim, çalışanlar ve müşteriler başta olmak üzere tüm paydaşlara güven telkin etmek,

-Krizi en kısa sürede en az hasarla atlatabilmek.

Krize dair sinyaller örgütün bilgi alma sistemleri tarafından zamanında alınmamışsa ve üst yönetim bu bilgi alma sürecinde eksik kaldıysa veya gerekli önlemleri alamadıysa örgütün kriz dönemine girmesi kaçınılmaz olacaktır (Çelik ve Şimşek, 2017). Bu nedenle kriz durumlarıyla baş edebilmek için krizlere hazır olmak ve meydana geldiğinde krizi yönetebilmek gerekmektedir. Bu aşamada kriz yönetimi süreci, yönetimin önemli bir boyutunu oluşturarak, örgütlerin ayakta kalmalarını sağlayabilmektedir (Demirtaş, 2000). Bir olayın veya durumun kriz haline gelip gelmeyeceği mevcut kaynakların nasıl organize edildiğine bağlıdır (Sarı, 2024). Kriz yönetim sürecinde personel ve kaynak yönetimi birlikte yürütülmelidir. Krizler doğru yönetilemediğinde büyük zarar ve kayıplara yol açabilmektedir.

2.3.4. Kriz Yönetimi

Kriz yönetimi, afet yönetim süreci içerisinde afet meydana geldikten hemen sonraki süreci ifade etmektedir. Kriz yönetimi, kriz hali sürecince uygulanan, durumu normale döndürmeyi amaçlayan geçici bir yönetim biçimidir (AFAD, 2014a). Türkiye’de 1999 Marmara depremi öncesi ‘afet sonrası kriz yönetimi öncelikli’ süreç, Marmara depremi sonrası ise ‘afet öncesi risk yönetimi öncelikli’ süreç takip etmeye başlanmıştır (Tercan, 2018). Afet kriz yönetimi, afet meydana geldikten sonra ortaya çıkan acil durumlara hızlı ve etkili müdahale ederek can kaybını ve maddi hasarı en aza indirmeyi amaçlayan bir süreçtir (Tercan, 2018).

Büyükkaracıgan, (2016)'ya göre, kriz yönetiminin bağlantılı olduğu faaliyetler dört başlık altında toplanabilir;

1-Kriz doğurabilecek faktörlerin, kriz kapsamının ve olası etkilerinin önceden tespit edilerek azaltılması veya tamamen ortadan kaldırılmaları

2-Krizin başlangıç aşamasında uygulanacak yöntemlerin daha etkili hale getirilmesi.

3-Krize yol açan olayın sonuçlarına karşı verilecek tepkinin detaylandırılarak daha kapsamlı bir şekilde geliştirilmesi.

4-Krizin etkilerini gidermek amacıyla zarar gören maddi ve manevi kaynakların hızlı ve verimli bir şekilde yeniden yerine konulması.

Kriz yönetimi, örgütün muhtemel kriz durumuna karşılık kriz sinyallerini saptaması, değerlendirmesi ve gerekli önlemlerin alınması sürecidir. Kriz yönetim sürecinin amacı, örgütleri kriz durumlarına hazırlamaktır (Çelik ve Şimşek, 2017). Kriz yönetimi sürecinde ilk aşama, krizin belirtilerinin erken uyarı sistemleri ve yöneticilerin karar alma beceriyle saptanmasıdır. İkinci aşamada, krizin etkilerini en aza indirmek ve örgütün yapısını korumak için önlemlerin alınmasını içermektedir. Bu süreçte, dış çevrenin sürekli analiz edilmesi, paydaşların bilgilendirilmesi ve etkin iletişim kanallarının oluşturulması önemlidir (Genç, 2008). Bu nedenle, kriz planlarının oluşturulması, afet sırasında sürekli değişen ortam koşullarına karşı güncellenen ve mevcudiyeti sürdüren sistemlere ihtiyaç bulunmaktadır. Bununla birlikte krizi etkin bir şekilde yönetebilmek için liderlik, karar alma, stratejik düşünme, iletişim, haberleşme ve yönetim işlevlerini içeren kapsamlı bir yönetim süreci oluşturmak gerekmektedir (Karaağaç, 2013).

2.4.Afet Yönetiminde Koordinasyon

Koordinasyon, afete uğramış veya uğraması muhtemel toplulukların kısa, orta ve uzun vadeli ihtiyaçlarını birlikte belirleyerek yerel, ulusal ve uluslararası kurumlarla mevcut kaynakları en etkin ve verimli şekilde kullanmak amacıyla uyum ve birliktelik içinde çalışmasıdır (AFAD, 2014a). Bahadori vd., (2015) çalışmalarında koordinasyon kavramını, kaynakların ortak hedefe ulaşmak için verimli bir şekilde kullanılması olarak tanımlamaktadırlar. Afetlerde koordinasyon, hem kriz anında hızlı müdahale hem de sonrasındaki toparlanma sürecinde kritik bir rol

oynamaktadır. Afetler, genellikle ani ve beklenmedik bir şekilde ortaya çıktıkları için birçok kurum ve kuruluş, sivil toplum örgütü ve diğer gönüllü örgütlerin ortak hareket etmesini gerektirmektedir. Afet durumlarında kriz ortamı olduğu için koordinasyon ve iş birliği güçleşmektedir. Bu noktada koordinasyon, bu paydaşların birlikte uyum içinde çalışması ve kaynakların etkin bir şekilde kullanılması açısından önemlidir. Başka bir ifadeyle afetlere müdahale sürecinin etkili olması için önceden hazırlanmış koordinasyon stratejisine sahip olmanın önemi büyüktür. Afet yönetiminde etkili bir koordinasyonun sağlanabilmesi için koordinasyon yapısının ve planlarının sürekli olarak güncellenmesi ve geliştirilmesi gereklidir. Özellikle son yıllarda hızla ilerleyen bilgi ve iletişim teknolojileri, koordinasyonun devamlılığını sağlayan önemli gelişmeleri içermektedir (Dövendemir, 2023). Bu gelişmeler, ekipler arası iletişimi güçlendirir, veri paylaşımını kolaylaştırır ve afet anında hızlı ve doğru kararlar alınmasına yardımcı olmaktadır.

Teorik olarak, afet müdahalesinde koordinasyonu sağlamanın çeşitli modelleri mevcuttur. Bütünleşik Komuta Sistemi (Incident Command System (ICS)) gibi merkeziyetçi koordinasyon modelleri, afet anında görev dağılımını ve iletişimi sistematik hale getirerek müdahale etkinliğini arttırmayı açıklamaktadır (Streib ve Waugh, 2006). Bütünleşik Komuta Sistemi, özellikle Amerika Birleşik Devletleri'nde acil durum yönetimi alanında yaygın olarak kullanılan bir sistem olup, belirli bir hiyerarşik düzen içerisinde emir- komuta zincirini net bir şekilde tanımlayarak çok aktörlü müdahale süreçlerinde uyumlu çalışmayı arttırmayı hedeflemektedir (Bigley ve Roberts, 2001). Öte yandan ağ (network) temelli yaklaşımlar, merkeziyetçi yapılar yerine esnek ve yerel aktörler arasında eşit bilgi paylaşımına imkân tanınmasıyla ön plana çıkmaktadır. Kapucu (2008) tarafından savunulan bu yaklaşım, müdahale sürecinde merkezi olmayan bir koordinasyon yapısını öne sürmektedir. Afet yönetiminde ağ tabanlı yapıların etkili olmasının temel nedenlerinden biri, farklı aktörler arasında bilgi paylaşımını ve kaynak dağılımını kolaylaştırmasıdır (Comfort, 2007). Özellikle büyük çaplı afetlerde, yalnızca tek bir merkeze bağlı kalmanın getirdiği bürokratik gecikmelerin önüne geçilmesi açısından ağ yapıları avantaj sağlayabilmektedir (Nowell ve Steelman, 2015).

Kriz ve afet yönetim sürecinin etkin bir şekilde yönetilebilmesi yönetim fonksiyonlarının beş temel esasına bağlıdır. Yönetimsel fonksiyonların bu beş aşaması;

neyin, nerede, kim tarafından, ne zaman, nasıl ve neden yapılacağını belirtildiği **planlama**, belirlenen amaç ve hedeflere ulaşabilmek için sorumlulukların, görevlerin ve çalışanların belirlenerek oluşturulması örgütleme, örgütteki çalışanların belirlenen hedef ve amaca ulaşmak için doğru ve etkin yönlendirme yapılması **yönetme**, belirlenen iş ve görevlerin doğru, düzgün ve düzenli hale getirilmesi **koordinasyon** ve örgütteki çalışanların yaptıkları işlerin amaç ve hedefe uygun olup olmadığının kontrol edilmesi **denetleme** şeklinde açıklanabilir (Bilgin, 2022).

Koordinasyon, karmaşık ve kaosu egemen olduğu güç durumları rutin ve olağan akışına getirme durumudur. Özellikle büyük sorunları yönetebilmek için, küçük parçalara ayırmak ve bu parçalar arasında iletişim akışını sağlayan bir organizasyon planlamak, koordinasyon çalışmalarının daha etkin yönetilebilir olması açısından önemlidir (Sarı, 2024). Bu yaklaşım, büyük ve karmaşık sorunlarla başa çıkarken, bu sorunları daha küçük ve yönetilebilir parçalara ayırmanın ve bu parçalar arasında etkili bir iletişim ve organizasyon sağlamanın önemine dikkat çekmektedir. Ergünay ve Özmen (2013)'e göre, koordinasyon ve iş birliğinin afet yönetimi için önemi konusunda bir değerlendirme yapılacak olursa; sağlıklı bir işbirliği ve etkili bir koordinasyon sağlanmadan yürütülen faaliyetlerin afet öncesinde, kaynak ve zaman israfına, afet sonrasında ise ilk günlerde tam bir kaosa, daha sonra ise büyük ölçüde kaynak ve zaman israfına neden olmaktadır. Bu doğrultuda, afet yönetiminde, etkili bir koordinasyon ve iş birliği sağlamadan yürütülen çalışmalar, hem afet öncesinde hem de afet sonrasında kaynak ve zaman kaybına, aynı zamanda kaos ortamlarına yol açabileceği sonucuna ulaşılabilir.

Afet anında koordinasyonu zorlaştıran unsur, afet bölgesine yardım için gelen ekiplerin ve diğer kuruluşların çeşitliliğidir. Kurum ve kuruluşların birbiri ile bağlantısı bulunabileceği gibi herhangi bir bağlantısı olmayan ekipler de bulunabilmektedir. Bu nedenle, afet bölgesinde kurum ve kuruluşlar arasındaki koordinasyonu sağlayabilmek için tüm ekiplerin kriz yönetim merkezi koordinatörlüğünde iş birliği halinde çalışması gerekmektedir (Leblebici, 2004). Bununla birlikte afet bölgesinde yer alan her ekibin çalıştığı sahada birbiri ile koordinasyonu sağlayabileceği 'saha koordinatörü' ile iş birliği halinde hareket etmesi müdahale faaliyetlerini hızlandıracak bir unsurdur. Bu bağlamda koordinasyonu her ekibin faaliyet gösterdiği alanlarda da bir sorumlu belirleyecek şekilde parçadan bütüne varım olarak sürdürüldüğünde, afet nedeniyle oluşacak

karmaşa ortamı yerini yönetilebilir bir saha çalışmasına bırakabileceği öngörülmektedir.

2.5. İş birliği

İş birliği kavramı, bir işin birden çok kişi tarafından yapılması için oluşturulan birliktelik anlamına gelmektedir (TDK, 2024). Bu tanımlamadan yola çıkarak, iş birliği kavramının ortak bir hedefe ulaşmak amacıyla birden fazla birey, ekip, kurum ve kuruluşların birlikte çalışmasını ifade ettiği söylenebilir. Buradan hareketle, koordinasyon faaliyetlerin uyumunu sağlarken, iş birliği bu faaliyetlerin birlikte yürütülmesini ve ortak çalışmayı ifade etmektedir. Afetler sırasında yaşanan belirsizlik ve karmaşa ortamı, farklı aktörler arasında uyumlu bir iletişim ve işbirliği mekanizması oluşturulmasının, müdahale sürecinin daha başarılı gerçekleşmesine yardımcı olmaktadır (Comfort, 2007).

Afet yönetim süreci içerisinde yer alan müdahale aşamasında koordinasyonun üç ana işlevi bulunmaktadır. Bunların ilki, bilgi paylaşımı, yani her bir kişinin yerinin ve yaptığı işlerin bilinmesi, ikincisi, operasyonel koordinasyon, ekiplerin belirlenen hedefler doğrultusunda ortak hareket etmelerinin sağlanması ve sonuncusu da iş birliğinde koordinasyon, belirli bir plana göre ortak değerler ve faaliyetlerin yürütülmesidir (Genç, 2008). Burada, afete müdahale sırasında bilgi paylaşımı, operasyonel uyum ve iş birliğine dayalı bir koordinasyonun, etkili bir müdahale için oldukça öneme sahip olduğu vurgulanmaktadır.

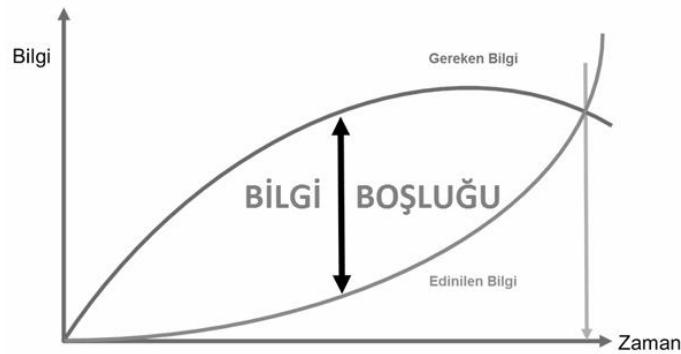
2.6. Haberleşme ve iletişim

İletişim kavramı Latince ‘communicatio’ sözcüğünün karşılığıdır. İngilizcede de Latince kökeninden türetilerek ‘communication’ sözcüğü ile ifade edilmektedir. İnsanların karşılıklı olarak ortak bilgi paylaşma ve birlikte hareket etmesi şeklinde tasvir edilebilmektedir. İletişim, belirli bir coğrafyada belirli bir zaman dilimi içerisinde bir topluluk ya da grup arasındaki duygu, düşünce, bilgi ve deneyim süreçlerinin aktarımı ve paylaşılma sürecidir (Tüfekçioğlu, 2013). Afet durumlarında önemli hale gelen durumlardan birisi de iletişimdir (Bilgin, 2022). Günümüzde haberleşme altyapıları, hızla ilerlese de, afetlerin meydana geldiği yer ve zamanlarda hem afetin sebep olduğu yıkıcı etkiler hem de aniden artan görüşme yoğunluğunu karşılamakta zorlanmaktadır. Bu durum, hem iletişimde hem de koordinasyonda

aksaklıklara neden olmaktadır (Aytaç, 2023). Konuyla ilgili bir diğer kaynakta, afete müdahale sırasında birçok kurum ve paydaşın aynı anda birlikte çalışması koordinasyona dair problemleri meydana getirebilmektedir. Bu sebeple hem ekipler arası haberleşmeyi sağlayan ve sahadan bilgilerin tam zamanlı elde edilmesine imkân veren hem de kurumlar arası bilgi paylaşımını mümkün kılan haberleşme imkanlarının afet öncesinde planlanması, test edilmesi ve mevcut imkanların alternatif seçeneklerle geliştirilmesi etkili bir afet yönetimi açısından son derece önemli olduğu belirtilmiştir (Baechler Cömert, 2018).

Afetlerde haberleşme sürecinde, internet veya uydu tabanlı sistemler, telli veya telsiz sistemler ve yüz yüze haberleşme sistemleri kullanılmaktadır. Ancak afet sonrasında GSM tabanlı haberleşme ağlarının zarar görmesi ve yoğun arama trafiği nedeniyle haberleşme ağlarının çökmesi gibi olumsuzluklar oluşabilmektedir (Aytaç, 2023).

Bu nedenle afet yönetim süreci içerisinde iyi bir kriz iletişim planlaması yapmak, afete müdahale sırasında elde edilen bilgilerin en doğru ve en hızlı bir şekilde hedef kitlelere ulaştırılmasını sağlayacaktır (Aydemir, 2002). Afetlerde kriz yönetimi sürecinde kullanılan mobil uygulamalar, afet bilgilerini topluma ulaştırmada ve kurtarma ekipleri arasında koordinasyonu sağlamada bilgilerin daha hızlı ulaşması açısından önemli bir araç olarak öne çıkmaktadır (Chien ve Kogan, 2017). Kısaca ifade etmek gerekirse, afet öncesinde kurum ve paydaşlar arasında kaynak paylaşımı yapmak, mevcut kaynak ve kapasitelerin yeterliliği ve mevcudiyeti hakkında bilgiler paylaşmak ve düzenli aralıklarla güncellemeler sağlamak önemlidir. Şekil 1.2’de kriz sürecinde yaşanan bilgi boşluğu belirtilmektedir.

Şekil 1.2. Kriz süresince yaşanan bilgi boşluğu.

Kaynak: (Karaağaç, 2013, sf.12)

Afet sırasında bölgede bulunan ve bölgeye giden ekiplerin hem birbirleri ile hem de saha ile ilgili bilgi alma noktasında bir eksiklik meydana gelmektedir. Bu kriz yönetim sürecinde oluşan ve Şekil 3'te belirtilen bilgi boşluğu, kriz durumunun hızlı ilerleyişini yavaşlatmakta ve krizin kontrolden çıkarak kaosu hâkim olmasına neden olmaktadır (Karaağaç, 2013). Bu ifadelerden hareketle, bilgi yönetimi konusunda oluşan bu boşlukta etkili haberleşme araçları kullanımı gerçekleştirilerek afet yönetim sürecine katkı sağlanması kritik önem taşımaktadır.

2.7. Sosyal medya ve kriz yönetimi

Afetlerde sosyal medya kullanımı, hızlı bilgi paylaşımı ve yardımların artırılması noktasında önemli bir araç haline gelmektedir. Sosyal medya platformları, afet sırasında doğrudan bilgi aktarımı, anlık iletişim ve operasyonel hız kazandırması bakımından koordinasyon sürecine önemli katkılar sağlamaktadır. Bu noktadan hareketle, sahada çalışan ekiplerin birbirleri ile ve yöneticileri ile doğrudan iletişim ve etkileşim sağlamalarına da yardımcı olmaktadır (Sarı, 2024). Aynı zamanda afetzedelerin, ihtiyaç ve durumlarını sosyal medya platformları üzerinden paylaşarak yardım çağrısında bulunabilirken, Sivil Toplum Kuruluşları (STK) ve gönüllüler ihtiyaç duyulan yardım malzemelerini ve hizmetlerini koordine ederek bölgeye yönlendirebilir. Ancak sosyal medya kullanımında dikkat edilmesi gereken nokta, bilginin doğruluğunun teyit edilmiş olmasının gerekliliğidir. Aksi takdirde yanlış yönlendirilmiş bilgi doğrultusunda gerçekleştirilen operasyonel çalışmalar, zamansal açıdan gecikmelere ve sürecin aksamasına neden olabilmektedir. Aynı zamanda teyit edilmemiş yanlış bilgi neticesinde bölgeye gönderilen yardım malzemeleri ve hizmetler, gerçek ihtiyaç sahiplerine ulaşmada zamansal açıdan gecikme yaşayabilir.

Afet sırasında sosyal medya kullanımının sağladığı avantajlar üç madde altında toplanacak olursa (Yazıcı ve Zincir, 2013);

1-Erken uyarı ve afet sırasında bölgede yaşayan afetzedeler hakkında SMS ve internet aracılığıyla önemli bilgiler sağlamak,

2-Kayıp veya afet bölgesinde enkaz altında kalan afetzedelerin dışarıdaki insanlarla bağlantı kurmasını kolaylaştırmak,

3-Afet bölgesinden doğrudan bilgi aktarımı sağlaması nedeniyle aracı mevkilere ihtiyacı azaltmaktır.

Afet durumlarında sosyal medyanın kullanılmaya başlaması 11 Eylül 2001 yılında İkiz Kuleler'e yapılan bir sonrası sonrasında gerçekleşmiştir. Yapılan bu terör saldırısı sonrası vatandaşlar, wikiler oluşturarak, kayıp olan vatandaşlara bilgi sağlamak amacıyla kullanmıştır (Yazıcı ve Zincir, 2013). Ülkemizde afetlerde sosyal medyanın kullanılmaya başlaması 2011 Van depremi ile başlamıştır. Depremden sonra kurum yöneticilerinin bölge durumu hakkındaki mevcudiyeti paylaşması ve vatandaşların afetin boyutunu ve durumunu gösteren fotoğraf ve video paylaşımları ile gerçekleşmiştir (Karahisar, 2016).

2.8. Acil Sağlık Hizmetlerinde Komuta Sistemleri

2.8.1.Olay komuta sistemi (OKS)

Afet yönetimi, çeşitli kurum ve kuruluşların uyum içinde çalışmasını gerektiren çok disiplinli ve karmaşık bir süreçtir. Olay Komuta Sistemi (OKS), tüm tehlikeler ve her düzeydeki acil müdahale durumlarının yönetiminde, müdahale edilen olay için eldeki imkânları en doğru ve etkin şekilde kullanabilmek amacıyla oluşturulan geçici ve dar kapsamlı bir modüler taktik acil yönetim sistemidir (AFAD, 2014a). Bir başka ifadeyle OKS, acil durumlara karşın müdahaleyi belirli bir organizasyon yapısı içinde gerçekleştirmeyi sağlayan saha yönetim sistemidir (Kadioğlu, 2008).

OKS, afet veya acil durumlarda etkin koordinasyon sağlanmasında önemli rol oynayan bir sistemdir. Afetin yol açmış olduğu kaos ortamındaki karmaşanın koordineli ve organize şekilde ilerlemesini mümkün kılmaktadır (Kadioğlu, 2008). Afet durumlarında her kurum, gerekli hazırlıkları ve müdahaleleri yapabilmesi için bir yönetim merkezi oluşturmalıdır. Bu merkez, afet durumlarında ekipmanların sevki, denetlenmesi ve ekipmanların sevki gibi görevler üstlenmelidir (Kutbay, 2019). Böylelikle afet operasyonlarına bütünleşik olarak yaklaşılabilecektir.

Olay yeri yönetim sistemi, olay komutanı, planlama, operasyon, lojistik ve finans/ yönetim başlıklarından oluşmaktadır. OKS sisteminde Olay Komutanı, bir afet meydana geldiğinde operasyonların yönetimini üstlenen ve yetkili olan kişi olarak

saha hakkında bilgiler toplar ve ihtiyaç duyulan bilgiyi doğru bir şekilde raporlamakla görevlidir (Perry, 2003). Panlama bölümü, acil durumlarda olayla ilgili bilgileri toplayıp, değerlendirerek müdahale sürecini organize eden bir aşamadır. Operasyon bölümü, Olay Eylem Planı'nda belirlenen eylemlerin uygulanmasından sorumludur (Perry, 2003). Operasyonel birim sorumlusu, gerekli kaynakları belirleyip Olay Komutanı'na rapor eder. Tüm müdahale eylemleri bu bölümün sorumluluğundadır. Yangın, arama- kurtarma, acil tıbbi müdahale gibi çeşitli gruplara ayrılır. Ayrıca, altyapı hizmetlerinin sağlanması da bu birimin görevleri arasındadır (Kırmiç, 2011). Operasyon bölümü, olay yerindeki zararları azaltmayı ve sahada görevlendirilen kurumların koordinesini sağlamakla görevlidir (Perry, 2003). Buradan hareketle, operasyonel bölümün amacı, acil tıbbi müdahaleyi, mal ve can güvenliğini sağlamak ve müdahale çalışmalarını koordine etmek olduğu ifade edilebilir.

Lojistik bölümü, operasyonel alan için destek mekanizmasıdır (Perry, 2003). Özellikle afet sırasında lojistik desteğin sürdürülebilir ve denetlenebilir olması oldukça önemlidir. Çünkü afet koşullarında sürekli değişen durum ve artan ihtiyaçlar için lojistik desteğin yönetilmesi ve süreklilik sağlanması güçleşmektedir. Bu bağlamda lojistik bölüm de ihtiyaç duyulan kaynak taleplerini karşılamakla sorumludur.

Finans bölümü, acil durumun kısa ve uzun vadeli finansal etkilerini belirler, malzeme ve ekipman kullanımına ilişkin ödemeleri yapar ve kayıt altına alır (Kırmiç, 2011). Bu bölüm içerisinde, kaynakların belirlenmesi, bütçelendirme, mali kontrol ve raporlama gibi işlevler bulunmaktadır.

2.9.Afetlerde Sağlık Hizmetlerinin Organizasyonu

2.9.1. Merkezi teşkilatlanma

2.9.1.1. Acil Sağlık Hizmetleri Daire Başkanlığı

11/10/2011 tarihli ve 663 sayılı Sağlık Bakanlığı ve Bağlı Kuruluşlarının teşkilat ve görevleri hakkında kanun hükmünde kararname'nin 9'uncu maddesi kapsamında hazırlanmıştır (Türkiye Cumhuriyeti Cumhurbaşkanlığı, 2011, Madde 2).

Acil Sağlık Hizmetleri Daire Başkanlığı görevleri şunlardır (Türkiye Cumhuriyeti Cumhurbaşkanlığı, 2011, Madde 8);

- a) Hastane öncesi acil sağlık hizmetlerini ülke genelinde planlamak, ilgili hizmet birimlerinin nitelik, personel, araç, gereç ve hizmet standartlarını ve çalışma esaslarını belirlemek, iller ve bölgeler arasındaki koordinasyona yönelik düzenlemeleri yapmak,
- b) Kara, hava ve deniz ambulans hizmetlerinin standartları ile çalışma usul ve esaslarını belirlemek,
- c) Ambulans ve acil sağlık araçlarının standartları ile çalışma usul ve esaslarını belirlemek,
- d) 112 Acil Sağlık Hizmetlerinin uluslararası hizmet ve kalite standartlarına uygun şekilde geliştirmek,
- e) Hizmet amacına yönelik organizasyon ile mal ve hizmet alımları ile ilgili planlama yapmak
- f) Acil sağlık hizmetleri alanında ulusal ve uluslararası kuruluşlarla iş birliğini geliştirmek ve ortak çalışmalar yürütmek,
- g) Acil sağlık hizmetleri alanında mevzuatı araştırmak, geliştirmek ve düzenlemek,
- h) Acil sağlık hizmetleri alanında faaliyet gösteren, ambulans hizmeti veren resmi, özel kurum ve kuruluşları denetlemek, il sağlık müdürlükleri tarafından denetlenmesini sağlamak.
- i) Türkiye genelinde Acil Sağlık Hizmetleri Koordinasyon Komisyonu (ASKOM) çalışmalarını planlamak, ASKOM çalışma usul ve esasları ile standartlarını belirlemek, koordine etmek ve denetlemek.

2.9.1.2. Afet ve Acil Durum Yönetimi Daire Başkanlığı

Acil Sağlık Hizmetleri Genel Müdürlüğü'ne bağlı Afet ve Acil Durum Yönetimi Daire Başkanlığı (AADYDB), afet ve acil durumlara yönelik gerekli planları yapma, koordinasyonu sağlama, kriz yönetimini 24 saat esasına dayalı olarak sürdürme, il komuta merkezlerinden sürekli veri ve bilgi alma ve bu veri ve bilgileri değerlendirme sorumluluğunu taşıyan görevli birimdir (Torpuş, 2019).

Afet ve Acil Durum Yönetimi Daire Başkanlığı'nın görevleri aşağıdaki gibidir (Türkiye Cumhuriyeti Cumhurbaşkanlığı, 2011, Madde 7);

- a) Afet, olağandışı ve acil durumlarla ilgili gerekli planları yapmak, organizasyonu sağlamak, ihtiyaçları tespit ederek ilgili birimlere temin ettirmek,
- b) Kriz yönetim merkezi sekreteryasını yürütmek, olağan ve olağandışı durumlarda faaliyetinin 24 saat esasına göre sürdürülmesini sağlamak,
- c) Afet, olağandışı ve acil durumlarda tüm haber kaynakları ile il komuta merkezlerinden 24 saat sürekli olarak bilgi almak, değerlendirmek ve gerekli durumlarda yöneticilere her türlü iletişim araçları ile bilgi vermek,
- d) Afet ve Kriz Yönetimi alanında uluslararası ve ulusal kuruluşlarla iş birliğini geliştirmek, afet durumlarında ortak çalışmalar yürütülmesini sağlamak,
- e) Afet, olağandışı ve acil durumlarda yapılması gereken sağlık hizmetlerini planlamak ve uygulanmasını sağlamak,
- f) Toplu iskân, göç ve mülteci kabulü gibi durumlarda gerekli sağlık hizmetlerini ilgili daireler ile diğer resmi ve özel kurumlarla iş birliği içerisinde planlamak, faaliyet ilkelerini tespit etmek ve uygulamak,
- g) Afetlere yönelik hizmet standartlarını ve çalışma esaslarını belirlemek, afetlerde sağlık hizmetleri için gerekli personel planlamasını yapmak,
- h) Hizmeti uluslararası hizmet ve kalite standartlarına uygun şekilde geliştirmek, afet alanında uluslararası ve ulusal kuruluşlarla işbirliği yapmak,
- i) Konu ile ilgili mevzuatı araştırmak, geliştirmek ve düzenlemek,
- j) Afet dönemi sonrası normal duruma geçilmesine kadar ihtiyaç duyulan her türlü sağlık hizmetinin sunulması ile ilgili tedbirleri almak, iş birliği ve koordinasyonu sağlamak,
- k) Ulusal Medikal Kurtarma Ekiplerini oluşturmak ekiplerin medikal müdahale ve donanım standartları ile ihtiyaçlarını belirlemek, temin edilmesini sağlamak ve denetlemek,
- l) Medikal ekiplerin yurt içi ve yurt dışında meydana gelebilecek acil ve afet durumlarına aktif katılımlarını sağlamak,

- m) Ulusal Medikal Kurtarma Ekiplerinin eğitim ihtiyaçlarını tespit ederek gerekli eğitimlere ve tatbikatlara katılmalarını sağlamak.
- n) Ulusal ve uluslararası kuruluşlar ve sivil toplum örgütleri ile iş birliği içinde sağlık ve insani yardım faaliyetlerine katılmak ve sağlıkla ilgili sivil toplum kuruluşlarının koordinasyonunu sağlamak,
- o) Ulusal Medikal Kurtarma Ekiplerine afet öncesinde, afet esnasında ve afet sonrasında sunulacak psiko-sosyal destek hizmetlerini planlamak ve yaptırmak,
- p) Sağlık afet planlarının hazırlanmasını ve denetlenmesini sağlamak,
- q) Kimyasal, Biyolojik, Radyolojik, Nükleer ve Endüstriyel (KBRN-E) maddeler ile ilgili meydana gelebilecek her türlü kaza, saldırı veya sabotaj durumlarında sunulacak sağlık hizmetleri ile ilgili planları yapmak, organize etmek, uygulamak,
- r) KBRN-E maddeler ile ilgili sağlık müdahale ekipleri oluşturmak, personel, araç, gereç ve hizmet standartlarını ve çalışma esaslarını belirlemek,
- s) KBRN-E maddeler ile ilgili eğitim ihtiyaçlarını tespit etmek, planlamak, tatbikatlar yapmak veya yaptırmak; ulusal ve uluslararası tatbikatlara katılımı sağlamaktır.

2.9.2. Taşra Teşkilatı

2.9.2.1. Sağlık Afet ve Koordinasyon Merkezi (SAKOM)

Sağlık Afet ve Koordinasyon Merkezi (SAKOM), 15 Ekim 2009 tarihinde hizmet vermeye başlamıştır. SAKOM, afet ve olağandışı durumlarda insan sağlığını etkileyen ulusal ve uluslararası düzeyde kesintisiz olarak takip edilen ve yönetilen bir birimdir. Bu merkez, topladığı anlık bilgileri ilgili makamlarla paylaşarak kriz yönetimini koordine eder ve süreci etkin bir şekilde yönlendirir (Sağlık Bakanlığı, 2024). SAKOM birimi, birim sorumlusu, nöbetçi personel, idari personel ve teknik destek personel ile 7-24 esasına göre hizmet vermektedir(Sağlık Bakanlığı, 2024).

SAKOM biriminin operasyon bölümünün görevleri şunlardır (Sağlık Bakanlığı, 2024);

-Afet ve acil durumlarda sağlık hizmetlerinin olay yeri yonetiminin koordinasyonunu yapmak.

-Afet ve acil durumlarda ulusal ve uluslararası kurum ve kuruluşlarla sağlık hizmetlerinin koordinasyonunu sağlamak.

-Afet ve acil durumlarda hasta veya yaralı nakillerinde kurumlar arası koordinasyonu sağlamak.

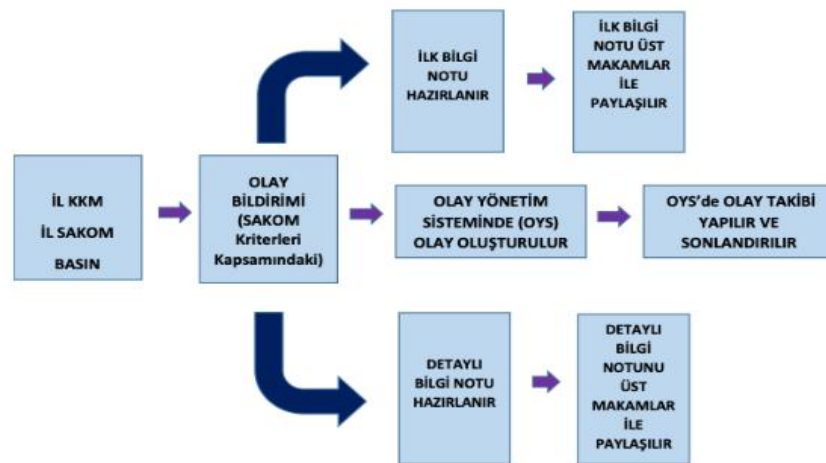
-İllerden gelen raporları toplamak, bildirilen eksiklikleri takip etmek ve giderilmesini sağlayacak girişimleri başlatmak.

-SAKOM 'a bildirilen bulaşıcı hastalıkların takibini yapmak.

-Ülkemizde meydana gelen terör olaylarının, bu olaylardan dolayı ambulanslara, personellerimize yapılan saldırıların ve toplumsal olayların takibini yapmaktır.

-Bakanlık SAKOM merkezinde kullanılan araç ve gereçlerin günlük takibini yaparak, saptanan sorunların giderilmesi için ilgili birimleri bilgilendirerek, gelecek talimatlara göre gerekli işlemleri başlatmak.

SAKOM veri dağıtım şeması şekil 2.2.'de sunulmaktadır.

Kaynak: <https://ashgmafetacildb.saglik.gov.tr/> ,2024.

Afet veya olağandışı durumlarda olay yeri yönetimi, illerde İl SAKOM tarafından yapılmaktadır. İl SAKOM, afet veya olağandışı durumlarda valilik kriz merkezi, Bakanlık SAKOM ve diğer ilgili kurum/ kuruluşlarla iş birliği ve iletişimi sağlamaktadır. Afet veya acil durumun meydana geldiği bölge hızlıca taranarak, olayın büyüklüğü, etkilenen alan ve nüfus gibi bilgileri içeren Olay Yönetim Sistemi Bilgi Notu Formu hazırlanır ve Bakanlık SAKO ve Valilik kriz merkezine ivedilikler bildirilir. Buna göre Bakanlık SAKOM ve İç İşleri Bakanlığı Afet ve Acil Durum Yönetim Başkanlığı'nda yapılan değerlendirme neticesinde, sorunlarla ilgili kararlar alınarak uygulanması sağlanmaktadır (Van İl Sağlık Müdürlüğü, 2020).

2.9.2.2. Ulusal medikal kurtarma ekipleri (UMKE)

2.9.2.2.1. UMKE'nin tanımı ve amacı

Ulusal Medikal Kurtarma Ekipleri (UMKE), afetlerde hızlı medikal kurtarma, hızlı ve güvenli hasta nakil hizmetleri sağlanması ve nakil sonrası acil tedavi hizmetlerinin verilmesi ile bütüncül bir organizasyonun sağlanması amacıyla, 2004 yılında 'Afetlerde Sağlık Organizasyonu Projesi'ni başlatmış ve UMKE ekiplerini oluşturmuştur (Sağlık Bakanlığı, 2024). UMKE'nin amacı, afet ve olağandışı durumlarda, en kısa sürede etkili bir medikal müdahale gerçekleştirerek, afetzedelerin hayatını kurtarmaktır. UMKE personelleri, Sağlık Bakanlığı çalışanlarından oluşmaktadır (Dabak, 2023). UMKE, afetlerin boyutuna göre sahada cerrahi ve acil müdahale üniteleri, sahra hastaneler, personel barınma alanları, mobil komuta ve olay yeri yönetim merkezleri kurarak sağlık hizmetlerinin her aşamasında aktif rol oynamaktadır (Sağlık Bakanlığı, 2024).

UMKE personeli olmak için bireysel başvuru esas alınmaktadır. Başvuru sonrasında İl Sağlık Müdürlüğü, Acil Sağlık Hizmetleri Başkanlığı, Afetlerde Sağlık Hizmetleri Birimi tarafından bir komisyon oluşturulur ve tüm başvurular değerlendirilerek personel seçimi yapılır ve ilgili personellere resmi olarak tebliğ edilir (Sağlık Bakanlığı, 2024). İlgili seçilen personellere yönelik 5 günlük teorik 'UMKE Temel Eğitimi' ve 3 günlük 'UMKE Temel Eğitimi Tatbikatı' saha uygulaması yapılmaktadır. Eğitim ve tatbikata katılım göstermeyen personel UMKE personel olmamaktadır (Sağlık Bakanlığı, 2024).

2.9.2.2.2. UMKE'nin tarihçesi

Ülkemizde 1999 Marmara Depremi afet politikaları kapsamında dönüm noktası kabul edilmektedir. 1999 Marmara Depremi'nde yaşanan eksiklikler ve problemler nedeniyle tıbbi müdahale noktasında sağlık organizasyonuna ihtiyaç duyulmuştur. Bu noktadan hareketle 2004 yılında Afetlerde Sağlık Organizasyonu Projesi kapsamında UMKE kurulmuştur (Yüzer, 2017).Sağlık Bakanlığı TBMM Plan ve Bütçe Komisyon 2022 Yılı Bütçe Sunumunda, 81 ilde toplam 13.939 UMKE personelinin olduğu vurgulanmaktadır. Aynı zamanda afet ve acil durumlarda reaksiyon süresi kısaltılması amacıyla 2022 yılında 195 adet geliştirme eğitimi ve 83 adet tatbikat düzenlendiği bildirilmiştir (Sağlık Bakanlığı, 2023). Ülkemizde 2023 yılı itibariyle 81 ilde toplam 15.200 UMKE gönüllüsü bulunmaktadır. (Sağlık Bakanlığı, 2023). 6 Şubat 2023 tarihinde meydana gelen Kahramanmaraş merkezli depremler neticesinde UMKE'nin acil durum ve afetlerde hem medikal hem de arama kurtarma çalışmaları yapabilmeleri amacıyla UMKE ATAK timleri kurulmuştur. Bu kapsamda tüm UMKE gönüllü ekipleri medikal anlamda aldıkları eğitimlere ilaveten arama kurtarmaya yönelik eğitim ve tatbikat çalışmaları da yapılmaya başlanmıştır (Sağlık Bakanlığı, 2023).

Sağlık Bakanlığı TBMM Plan ve Bütçe Komisyon 2022 Yılı Bütçe Sunumunda UMKE'nin 2020 yılından itibaren faaliyet gösterdiği afetler sıralanmıştır (Sağlık Bakanlığı, 2023);

-Elazığ Sivrice Depremi (24.01.2020)

-İzmir Seferihisar Depremi (30.10.2020)

-Bolu, Bartın, Karabük, Kastamonu, Sinop, Zonguldak, Burdur, Bilecik, Ankara ve Ağrı illerinde meydana gelen sel felaketleri (2022)

-Muğla, Mersin, Antalya ve Kırklareli Orman Yangınları (2022)

-Bartın Maden Kazası (14.10.2022)

-Romanya- Ukrayna Sınırı Acil Müdahale Ünitesi (03-31 Mart 2022)

-Pakistan Sel Felaketi

2.9.2.2.3. UMKE'nin görevleri

UMKE'nin görevleri aşağıda sıralanmaktadır (Sağlık Bakanlığı, 2010:8);

- Afet veya olağandışı durumlarda aldıkları özel eğitim ve donanımla, kazazedelere olay yerinde, en kısa sürede uygun yöntemlerle medikal müdahale yapmak ve kurtarmak.
- Kazazedelerin en kısa sürede ileri acil tedavi ünitelerine naklini sağlamak amacıyla ambulanslara ve diğer uygun nakil araçlara teslim etmek,
- Afet veya acil durumlarda diğer sağlık ekiplerinin yetersiz kaldığı alanlarda, ekibin kendi donanım, personel ve eğitim imkânları dâhilinde ihtiyaç duyulan sağlık hizmetlerine destek vermek,
- Olay yerinde sağlık hizmetlerinin yönetimini yapmak, triyaj, tıbbi müdahale, nakil hazırlıkları, haberleşme ve kayıt yapmak,
- Afet birimi ve diğer ilgili birimler ile gerekli iletişim ve bilgi akışını sağlamak,
- Faaliyetleri kapsamında ilgili kurum, kuruluş ve kişilerle iş birliği yapmak,
- Gerektiğinde yurt dışında meydana gelen afet veya olağandışı durumlarda görev almak.

2.9.2.2.4. UMKE sorumlusunun görevleri

UMKE birim sorumlusu, UMKE ekiplerinin oluşturulmasını sağlamaktadır. Eğitim, lojistik ve diğer gereksinimlerini belirler ve bu ihtiyaçların temin edilmesi için ilgili kurumlarla iş birliği yapmaktadır (Sağlık Bakanlığı, 2010:7). UMKE personel başvuru ve bilgi formlarını düzenli olarak güncelleme; yıllık faaliyet planları ve raporlarının hazırlanmasını sağlamaktadır. UMKE'nin personel ve diğer istatistik verilerini, aylık faaliyet raporlarını ve üç aylık özet raporlarını hazırlamakta ve güncel tutmaktadır (Sağlık Bakanlığı, 2010:7). Bunlarla birlikte UMKE personellerinin eğitimlerinin yapılabilmesi için eğitim yerinin, araç ve malzemelerin, eğitmenlerin temini konularında gerekli koordinasyonu sağlamaktadır (Sağlık Bakanlığı, 2010:7).

2.9.2.2.5. UMKE personellerinin sorumlulukları

UMKE personellerinin, tıp etiği ilkelerine uymak, afet ve olağandışı durumlarda medikal kurtarma kabiliyetlerini en üst seviyede kullanmayı hedeflemek sorumlulukları arasında yer almaktadır (Sağlık Bakanlığı, 2010:8). Ekip arkadaşları ile uyum içinde hareket ederken, onların çalışma düzenini, güvenliğini ve psikolojik durumlarını da ön planda tutar. Ayrıca afet ve olağandışı durumlarla ilgili tüm çalışmaları kayda alarak bu kayıtları eksiksiz bir şekilde birime iletir (Sağlık Bakanlığı, 2010:8).

3. GEREÇ VE YÖNTEM

Bu bölümde çalışmanın amacı, önemi, araştırma modeli, veri toplanması ve analizi ile beraber, araştırma sürecinde nitel araştırma kapsamında toplanan verilerin analizinden elde edilen bulgulara yer verilmiştir.

3.1. Araştırmanın Modeli

Uygulamalı sosyal bilimlerde ve bu tür alanlarda çalışan kişiler günlük yaşamlarla ilgili sorunlarla ilgilenirler. Bu noktada kendi çalışma alanı hakkında daha fazla bilgi edinme ve onu geliştirme isteği araştırılabilir sorular sormaya yol açmaktadır. Bu soruların bazıları nitel bir araştırma tasarımı ile en iyi şekilde ele alınabilmektedir (Merriam ve Tisdell, 2016). Nitel araştırma, sosyal olayların ya da bir probleme ilişkin bireylerin dayandığı anlamları keşfetme ve anlamaya yönelik bir yaklaşımdır (Creswell, 2017). Sayısal verilere dayalı olmayan bu yöntem, daha çok gözlem ve görüşmelere dayanan veriler kullanılarak yürütülmektedir. Bu yöntem, katılımcıların görüşlerini, duygularını ve deneyimlerini inceleyerek sosyo-kültürel yapıların daha iyi anlaşılmasını sağlamaktadır (Denzin ve Lincoln, 2018). Nitel araştırmalarda, araştırmacı olaylara doğrudan katılır, verilerin anlamlandırılmasında ise yorumlama yoluyla süreci tamamlamaktadır. Araştırmacı, gözlem, görüşme, doküman analizi gibi yöntemlerle elde ettiği verileri, araştırma sorularını cevaplayacak şekilde analiz etmektedir (Creswell, 2017). Nitel araştırma tasarımı, süreç içinde gelişmekle birlikte, bilimsel araştırma desenini izler. Geniş varsayımlar ve araştırma konusuna dayalı kuramsal çerçeve ile başlar. Araştırmacı, açık uçlu sorularla araştırma problemini ortaya koyar, çeşitli veri toplar, bu verileri kodlayarak temalar ve kategoriler halinde yorumlar (Creswell, 2014).

Nitel araştırmalarda farklı yaklaşımlar mevcuttur. Creswell (2018), çalışmasında anlatı araştırması, fenomenolojik araştırma, kuram oluşturma, etnografi ve durum çalışmaları olarak beş grupta incelemiştir. Nitel araştırma yaklaşımları içerisinde yer alan fenomenolojik araştırma, Edmund Husserl'in 1970 yılında "Mantıksal Araştırmalar" adlı eserini yayımlamasıyla birlikte ortaya çıkan bir felsefedir (Giorgi vd., 2017). 20. yüzyılda fenomenoloji popüler bir felsefe haline gelmiş ve birçok filozof bu akıma ilgi duyarak Husserl'den farklı yorumlar geliştirmişlerdir (Giorgi vd., 2017). Fenomenoloji, ortak bir deneyime dair özlerin var olduğu varsayımına dayanmaktadır. Bu özler, bir fenomenin ortak olarak deneyim elde etmesi yoluyla

karşılıklı olarak anlaşılan temel anlamlardır (Merriam ve Tisdell, 2016). Sosyal bilimler alanında birçok analiz türü kullanılmaktadır. Tematik analiz de bu türlerden bir tanesidir. Braun ve Clarke (2006) tarafından, tematik analiz popüler hale getirilmiştir. Tematik analizde veriler, önceden belirlenmiş kategorilere bağlı kalmadan temaları anlamlandırarak ve keşfederek ortaya çıkar. Araştırmada görüşmelerden elde edilen veriler, tematik analiz yöntemiyle belirli temalara ayrılarak kodlanmıştır. Tematik analizde amaç, temaları oluşturmak ve bir konu hakkında fikir sunmak için bu temaları kullanmaktır (Ültay vd., 2021). Braun ve Clarke (2006), tematik analiz sürecine altı aşamada rehberlik edecek bir kılavuz önermiştir.

- 1.Adım: Verilere aşina olma,
- 2.Adım: İlk kodları oluşturma,
- 3.Adım: Temaları arama,
- 4.Adım: Temaları gözden geçirme,
- 5.Adım: Temaları tanımlama ve adlandırma,
- 6.Adım: Rapor oluşturma.

Bu çalışmada 6 Şubat Kahramanmaraş merkezli depremlerde Hatay ve Osmaniye illerinde görev almış Aksaray UMKE personellerinin sahada koordinasyona dair deneyimlerini anlamak ve sahada yaşadıkları sorunları tespit etmek amaçlandığından, araştırmanın fenomenolojik desen ile yürütülmesinin uygun olacağı değerlendirilmiştir. Çünkü fenomenoloji deseni yukarıda da açıklandığı üzere, bireylerin belirli bir olguyu nasıl deneyimledikleri ve anlamlandırdıklarını keşfetmeye odaklanan bir desen olması nedeniyle bu araştırma ile uyumlu olduğu düşünülmüştür.

3.2. Araştırmanın Problemi

Ülkemizde 2023 yılında meydana gelen Kahramanmaraş merkezli depremler ‘Yüzyılın Felaketi’ olarak adlandırılmıştır. Deprem neticesinde çok sayıda can ve mal kaybı yaşanmıştır. Afetlere yönelik çalışmalar incelendiğinde, genellikle ilk aşamada afet sonrası yardım ve iyileştirme faaliyetlerine odaklanıldığı, ilerleyen

süreçlerde ise afet öncesine yönelik hazırlık ve risk azaltma faaliyetlerinin öne çıktığı dikkat çekmektedir (Sarı, 2024). Ünlü vd., (2010) çalışmalarında, afet ve kriz yönetiminin merkezi bir yapıya sahip olduğu ve yerel düzeyde zayıf olması nedeniyle kriz anındaki koordinasyon ve müdahaleyi olumsuz etkilediği ifade edilmiştir. Yerel, ulusal ve uluslararası düzeydeki kaynakların verimli kullanımı, bu süreçlerde yer alacak kurum ve paydaşların ortak bir hedef doğrultusunda koordinasyon ve uyum içinde çalışmasına bağlıdır (Küçükkaya, 2016). Geçmiş deneyimlerden elde edilen bilgiler, Türkiye’de merkezi yönetim ile yerel yönetimler arasında, özellikle müdahale ve iyileştirme süreçlerinde etkin bir iş birliği ve koordinasyon sağlanamadığını ortaya koymaktadır (JICA, 2004; Küçükkaya, 2016). Bu bakımdan yukarıda sıralanan dikkat çekici sorunlardan önemli birkaç nokta bulunmaktadır. Bu sorunlardan biri daha önce yaşanan ve edinilen deneyimlere rağmen sahada afet yönetiminde yer alan koordinasyon ile ilgili problemlerin var olmasıdır. Bu nedenle sahada görülen koordinasyona yönelik problemler neler ve koordinasyona ilişkin sorunlara çözüm arayışı önermek durumu başlıca incelemeyi gerektirmiştir. Bu bağlamda afet yönetiminde koordinasyon yazın alanına önemli bir katkı sunacağı düşünülmektedir. Özellikle sonraki afetler için bu çalışmanın bir öncül niteliği taşıması araştırmanın önemini ortaya koymaktadır.

3.3. Araştırmanın Amacı ve Önemi

Bu araştırmanın amacı, 06.02.2023 tarihinde meydana gelen ve 11 ili etkileyen depremlerde görevlendirilen Aksaray UMKE personellerine sorulan sorular kapsamında sahada yaşadıkları koordinasyon deneyimleri ile sahada koordinasyona yönelik problemleri tespit etmek ve çözüm önerileri sunmaktır. Araştırmada depremde görev alan kurumların kendi kurum içinde ve kurumlar arasında sahada yaşadıkları sorunlar saptanmaya çalışılmıştır. Bu kapsamda afetlerde kriz yönetiminde koordinasyonun ve iş birliğinin önemini ortaya koymak da araştırmanın amaçları arasındadır.

Bu çalışmanın araştırma soruları aşağıda belirtilmiştir.

1-Kahramanmaraş merkezli depremlerde sahada UMKE personelleri kurum içi koordinasyona yönelik ne tür çalışmalar yapmıştır?

2-Kahramanmaraş merkezli depremlerde koordinasyona yönelik sahada karşılaşılan problemler nelerdir?

3-Kahramanmaraş merkezli depremlerde müdahale ve yardım aşamasında çevre il ve ülkelerden gelen ekipler ile koordinasyon etkin bir şekilde sağlanabildi mi? Ne tür sorunlar yaşanmıştır?

4-Kahramanmaraş merkezli depremlerde edinilen tecrübelerle dayanarak koordinasyona dair problemleri çözmek ve koordinasyonu güçlendirmek adına ne tür çalışmalar yapılmalıdır?

Bu araştırma sorularını cevaplamaya yönelik görüşme formundaki sorular kurgulanmıştır. Aşağıdaki görüşme soruları katılımcılara yöneltilmiştir.

- Size göre afetlerde koordinasyon nedir ve nasıl olmalıdır?
- Sizce afetlerde sahada kurum ve kurumlar arası iş birliğinin önemi nedir?
- Kahramanmaraş merkezli depremlerde görevlendirildiğiniz ilde sahada UMKE ekipleri koordinasyona yönelik ne tür uygulamalar/ çalışmalar yaptınız?
- Kahramanmaraş merkezli depremlerde görevlendirildiğiniz ilde kurum içi ve kurumlar arası koordinasyona yönelik sahada karşılaştığınız problemler nelerdir?
- Sahada kurum ve kurumlar arası iş birliği yapma noktasında ne tür iletişim sorunları yaşanmıştır?
- Kahramanmaraş merkezli depremlerde görevlendirildiğiniz ilde müdahale aşamasında çevre il ve ülkelerden gelen ekipler ile koordinasyonun etkin bir şekilde sağlanabilmesine yönelik görüşleriniz nelerdir?
- Kahramanmaraş merkezli depremlerde görevlendirildiğiniz ilde tecrübelerinize dayanarak koordinasyon ve organizasyon ile ilgili eksiklikler ve problemler yaşanmamış olsaydı, can- mal ve zaman kaybı açısından neler değişirdi? Açıklayınız.
- Sahada çalıştığınız süre içerisinde koordinasyon sağlayabilmek için sosyal medyanın kullanımına yönelik görüşleriniz nelerdir?
- Sahada iletişim kurma noktasında hangi haberleşme yollarını kullandınız?

- Size göre afetlerde saha koordinasyonunun sağlanabilmesi için kurumunuzun afet öncesindeki hazırlıklar kapsamında gerçekleştirdiği tatbikat ve eğitimlerin önemi nedir?
- Sahada edinilen tecrübelerle dayanarak koordinasyona dair problemleri çözmek ve koordinasyonu güçlendirmek adına ne tür çalışmalar yapılmalıdır?

3.4. Evren ve Örneklem

Fenomenoloji deseni, yaşanmış bir olay hakkında bilgi edinmek amacıyla olayı deneyimlemiş bireylerin görüşlerine başvurulmuş bir nitel araştırma yöntem desenidir (Ceylan ve Çapar, 2022). Tanımlamaya uygun şekilde, araştırmanın evrenini, Aksaray İl Sağlık Müdürlüğü Acil ve Afetlerde Sağlık Hizmetleri Birimine bağlı UMKE personelleri içerisinde Kahramanmaraş merkezli depremlerde sahaya ilk hafta ulaşan doktor, yönetici pozisyonunda görev alan ve ekip lideri olan bireyler oluşturmaktadır. Bu kapsamda araştırmanın amacı ve soruları doğrultusunda araştırmacı tarafından katılımcıların araştırmaya dâhil edilebilmesi için aşağıdaki kriterleri sağlama şartı aranmıştır:

- Aksaray ilinde gönüllü UMKE personeli olmak,
- En az bir acil durum/afete katılmış olmak,
- Kahramanmaraş merkezli depremlerde ilk hafta gönüllü olmuş olmak.

Araştırma kapsamına alınacak katılımcılar gerekli ölçütleri karşıladıktan sonra direkt telefon üzerinden bağlantı kurulmuştur. Araştırmada, araştırmacının UMKE gönüllü personeli olması ve Kahramanmaraş merkezli depremlerde ilk hafta gönüllü olarak görev almış olması katılımcılara ulaşmasında yardımcı olmuştur. Aynı zamanda Aksaray İl Sağlık Müdürlüğü Acil ve Afetlerde Sağlık Hizmetleri Birim Sorumlusunun destekleri ile Hatay ve Osmaniye iline görevlendirilmiş diğer katılımcılara da bu vasıta ile ulaşılmıştır. Telefonla iletişime geçilen katılımcılara araştırmanın konusu, önemi ve içeriği hakkında bilgi verilerek randevu talep edilmiştir. Katılımcıların bazıları yüz yüze görüşmeyi reddettiği için, kabul eden diğer katılımcılarla yüz yüze görüşmeler gerçekleştirilmiştir. Araştırma kapsamında 10 kişiye ulaşılmıştır. Nitel araştırmalarda çalışma grubu sayısının büyüklüğünü belirlemede nicel araştırmalarda ki gibi katı sınırların bulunmadığı bilinmektedir (Aslan, 2021). Creswell (2017) çalışmasında, nitel araştırma çalışmasında

fenomenolojik desende genellikle 3 ila 10 kişiyle incelendiğini belirtmiştir. Christensen ve Johnson, (2014) çalışmasında, nitel araştırmaların genellikle 10-15 kişilik gruplarla yürütüldüğü ifade edilmiştir. Araştırma süresince toplanan her bir veri sonrasında doygunluk değerlendirilmiş olup, yeni katılımcıların dâhil edilip edilmeyeceğine karar verilmiştir. Yapılan görüşmeler neticesinde yeni verilerin toplanmasıyla ilgili yeni bir bakış açısı ve bulgular elde edilemediği ve bulguların önceki bulguları tekrar ettiği fark edildiğinde oluşturulan kodlar neticesinde görüşmeler ile kapanacak bir açıklığın kalmadığı görüldüğünde verilerin doygunluğa ulaşıldığına karar verilmiştir. Araştırmacının 10. katılımcısı ile bu durum fark edilmiş ve veri toplama süreci tamamlanmıştır.

3.5. Verilerin Toplanması

06 Şubat 2023 tarihinde Kahramanmaraş Pazarcık- Elbistan merkezli 7.7 ve 7.6 büyüklüğündeki depremlerde gönüllü olarak görev almış UMKE personellerinin sahada koordinasyona dair yaşadıkları deneyimlerden görüşleri alınarak, sahada koordinasyona dair sorunlar irdelenerek, elde edilen sonuçlarla sahada koordinasyonu güçlendirecek önerilerin geliştirilmesini amaçlayan bu fenomenoloji araştırmasının verileri, görüşme formu aracılığı ile toplanmıştır. Nitel araştırmalarda görüşme formu, araştırmacının katılımcılarla gerçekleştirdiği görüşmelerde kullanacağı soruları ve konuları sistematik bir şekilde düzenleyen bir araçtır (Şimşek ve Yıldırım, 2011). Bu form, araştırmanın amacına uygun olarak yapılandırılmış veya yarı yapılandırılmış olabilir. Yapılandırılmış formlar, önceden belirlenmiş ve sıralanmış sorulardan oluşup açık uçlu sorular nadiren kullanırken, yarı yapılandırılmış formlar daha esnek olup, keşfe yönelik ve araştırmacının görüşme sırasında görüşmenin gidişatına göre yeni sorular eklenmesine olanak tanır (Şimşek ve Yıldırım, 2011). Nitel araştırmada veri toplama süreci, dört çeşit içermektedir. Bunlar; gözlem, mülakat, dokümanlar, sesli ve görsel materyaller şeklindedir (Creswell, 2017). Gözlemde; kişilerin davranış ve etkinliklerine ilişkin araştırmacı tarafından alan notlarının alınması, mülakatlarda; araştırmacı katılımcılar ile yüz-yüze ya da telefonla mülakatlar yapar ve bu süreç katılımcıların görüşlerini ortaya çıkarmaya yönelik açık uçlu bir aşamayı içerir, dokümanlar; gazete, toplantı tutanağı, rapor ya da özel dokümanlar şeklinde araştırmacı tarafından toplanan bir süreci içerir, son olarak sesli ve görsel materyaller; ses kaydı, sosyal medya metni ve e-mail gibi araçlarla veri toplama sürecini kapsamaktadır (Creswell, 2017). Görüşme formu

geliştirme süreci Şimşek ve Yıldırım (2011)'in önerileri doğrultusunda oluşturulmuştur. Bu doğrultuda deneyim, duygu ve düşünce temelli sorular tasarlanmıştır. Sorularda olabildiğince açık uçlu sorular kullanılarak katılımcıların yaşadıkları deneyimi hatırlamalarına ve anlatmalarına olanak tanınmıştır.

Görüşme formunun taslağı oluşturulduktan sonra, danışman onayı sonrasında nitel yöntem konusunda uzman ve deneyimli olan üç uzman tarafından görüş alınmış olup, geri dönütler neticesinde görüşme formu revize edilmiştir. Bu düzeltmeler neticesinde form pilot görüşme için uygun hale gelmiştir. Daha sonra bir pilot görüşme yapılmış ve tekrar düzenlemeler yapılarak görüşme formunun son hali (Ek 1) oluşturulmuştur. Görüşmeler katılımcılar ile yüz- yüze yapılmış ve verilerin kaydedilmesi ise ses kayıt cihazı kullanılarak gerçekleştirilmiştir. Katılımcılar ile belirlenen yer ve zamanda bir araya gelinmiş ve karşılıklı güven ortamı sağlamak amacıyla günlük konuşmalar yapılmıştır. Bu konuşmaları takiben araştırma hakkında detaylı bilgiler veren aydınlatılmış onam formu okunmuş ve hem sözlü hem de yazılı olarak onaylatılmıştır. Ardından ses kaydı başlatılmıştır. Görüşme yapılan katılımcıların tamamı ses kayıt cihazının kullanılmasında herhangi bir sakınca olmadığını belirtmiş ve görüşme süresi boyunca katılımcıların ses kayıt cihazından rahatsız olmadığı gözlemlenmiştir. Görüşmedeki soruların tamamlanmasının ardından ses kaydı tamamlanarak teşekkür edilip görüşme sonlandırılmıştır. Her bir görüşme sonrasında transkripsiyonun tamamlanmasına gayret edilmiştir. Görüşmeler sonucunda elde edilen veriler ayrıntılı olarak yazılmış ve çıktıları alınmıştır. Transkripsiyon işlemi, araştırmacının kayıtları dinleyerek bilgisayar ortamına aktarması şeklinde gerçekleştirilmiştir. Transkripsiyon işleminde kişisel verilerin gizliliği nedeniyle her bir katılımcıya bir kod isim verilmiştir. Deşifreleri yapılan ses kayıtları, Word formatı üzerinden MAXQDA Nitel Araştırma Programı kullanılarak analizleri yapılmıştır. Araştırma kapsamında yapılan görüşmeler ortalama 30 dakika sürmüştür.

3.6.Verilerin Analizi

Bu araştırmanın veri analiz süreci, araştırmacının Kahramanmaraş merkezli depremlerde ilk hafta sahada görevli olması ile alandan aldığı sesli ve yazılı notlar ile zihinde ön kodlar oluşmaya başlamıştır. Bu süreç literatür taraması ile desteklenerek devam etmiştir. Araştırmanın verilerinin çözümlenmesinde nitel veri analiz programı olan MAXQDA programı kullanılmıştır. Veri analizinde veri analiz yöntemlerinden

birisi olan tematik analiz yapılmıştır. Braun ve Clarke (2006) çalışmalarında tematik analizi, “*verilerdeki ortak temaları, desenleri ve kategorileri ortaya çıkarmaya yönelik sistematik bir yaklaşım*” olarak tanımlamaktadır. Braun ve Clarke (2006), tematik analizin farklı aşamalardan geçtiğini vurgulamaktadır. İlk aşama, veri setinin derinlemesine okunarak, veri hakkında genel bir anlayış geliştirilmesidir. İkinci aşama, verilerdeki ilk temaların oluşturulması ve tanımlanmasıdır. Bu temalar, belirli bir konu veya deneyimi tekrarlayan düşünceler, duygular veya ifadeler olabilmektedir. Üçüncü aşama, bu temaların gözden geçirilmesi ve anlamlı kategoriler haline getirilmesidir. Dördüncü aşama, temaların analiz edilme sürecidir. Son aşama ise elde edilen temaların raporlanmasıdır. Araştırmanın dokusu gereği her görüşme araştırmacı tarafından bilgisayar ortamında defalarca dinlenerek yazıya dökülmüştür. Verilerin eksiksiz ve hatasız olması için kayıt altına alınan her görüşme, döküm sürecinin ardından tekrar okunmuş ve bu süreçte tema ve kodların her okumayla daha da şekillenmesine özen gösterilmiştir. Her görüşme için ayrı bir metin dosyası oluşturulmuş ve bu dosyalar sistematik bir şekilde düzenlenerek kodlanmıştır. Elde edilen kodlar analiz edilerek bir araya getirilmiş ve temalar oluşturulmuştur. Kayıtlardaki verilerin depolanması ve analiz edilmesi süreci MAXQDA nitel veri analiz programına aktararak gerçekleştirilmiştir.

3.7. Araştırmanın Sınırlılıkları

Araştırma, Kahramanmaraş merkezli depremlerde Hatay ve Osmaniye illerine ilk hafta görevlendirilmiş olan ve sahada ekip lideri, doktor ve yönetici pozisyonunda görev almış 10 katılımcı ile sınırlıdır. Aynı zamanda görüşme yapılan katılımcılar, Osmaniye iline görevlendirilmiş 5, Hatay iline görevlendirilmiş 5 kişi ile de sınırlıdır. Araştırma kapsamında sınırlılık olarak değerlendirilen unsur, katılımcılara olgu bilim desenine uygun olarak yapılan görüşmelerden elde edilen verilerin tematik analizi ve nitel araştırmanın doğası gereği hazırlanmış olan görüşme formu ile toplanan veriler, araştırmacının deneyimi, katılımcıların yüz yüze görüşmeye sıcak bakmamasından doğan sınırlılıklardır.

3.8. Geçerlilik ve Güvenirlilik

Geçerlik, nicel araştırmalarda olduğu gibi nitel araştırmalarda birebir aynı anlamı taşımaz, ayrıca güvenilirlik ve genellenebilirlik kavramlarıyla da her zaman doğrudan

bağlantılı değildir (Creswell, 2017). Nitel araştırmalarda geçerlik, araştırmacının belirli süreçler aracılığıyla bulguların doğruluğunu kontrol etmesini ifade ederken, güvenilirlik, farklı araştırmacılar ve projeler açısından araştırmacının yönteminin tutarlılığını göstermektedir (Creswell, 2017). Nitel araştırmada geçerliği ve güvenilirliği sağlamada, inandırıcılık, aktarabilirlik, tutarlılık ve teyit edilebilirlik kavramlarının kullanılması tercih edilmektedir (Şimşek ve Yıldırım, 2011). Şimşek ve Yıldırım (2011) çalışmalarında, geçerlik ve güvenilirliği sağlamak amacıyla kullanılan stratejileri ele almıştır. Bu araştırmada geçerlilik ve güvenilirlik kapsamında bu stratejiler dikkate alınarak aşağıdaki adımlar izlenmiştir:

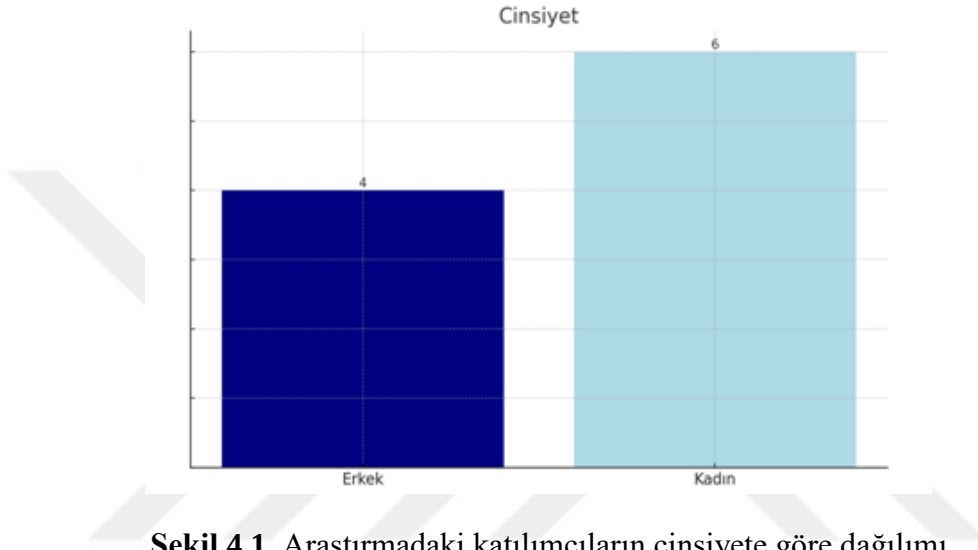
- Uzun süreli etkileşim: Araştırmacı uzun süreli katılım ve sürekli gözlem yöntemiyle görüşme yapılan kişilerle güvenli bir ilişki kurar ve hem kendisinin hem de katılımcıların ifadelerindeki yanlışları ayırt eder. Araştırmada gözlem yaptığı ortamda kalma süresi arttıkça görüşmelerde toplanan verilerin geçerliliği daha yüksektir. Bu kapsamda araştırmamızda katılımcılar ile görüşmelerin uzun gerçekleşmesi için karşılıklı güven ortamı kurulmuş, katılımcılara açık uçlu ve teşvik edici sorular yöneltilmiştir.
- Derin odaklı veri toplama: Nitel araştırmacının alanda öğrendiği olayların araştırma sorusu açısından anlamı, birbirleri olan ilişkileri ile beraber bir bütün ortaya çıkarması beklenir. Araştırmaya başlamadan önce araştırmacının Kahramanmaraş merkezli depremlerde görev almış olması, sahada tuttuğu notlar ve ses kayıtları ile araştırmaya ve katılımcılara hâkimdir. Aynı zamanda araştırma süresince muhtemel kodlar ve kodlar arasındaki ilişkilere ait düşünceler not alınmıştır.
- Çeşitleme: Elde edilen veriler veri çeşitlemesi yöntemi ile güçlendirilmiştir. Bu amaçla, araştırmacının doküman olarak sahadan aldığı notlar ve ses kayıtları, gözlem olarak da mülakatlar esnasında gerçekleştirilen gözlemlerden faydalanılmıştır.
- Uzman incelenmesi: Araştırmada kullanılacak görüşme formu ve araştırma sonrası oluşturulan temalar için uzman görüşleri alınmıştır.
- Katılımcı Teyidi: Mülakat süresince katılımcıların ifadeleri anlaşıldığı şekli ile araştırmacı tarafından teyit edilmiştir.

- Ayrıntılı Betimleme: Araştırmadan elde edilen verilerin aktarımı gerçekleştirilirken yorum katılmadan tarafsız olarak yaklaşmış ve veriler olduğu gibi aktarılmıştır.
- Literatür ile karşılaştırma: Elde edilen bulgular araştırmanın ‘Tartışma’ bölümünde literatürde yer alan benzer çalışmalara ait sonuçlar ile karşılaştırılmıştır.
- Araştırma boyunca araştırma amacı, soruları, görüşme formu, temalar ve bulgular arasında tutarlılığa özen gösterilmiştir. Ayrıca araştırma amacına uygun olarak yöntem ve analiz yöntemi belirlenmiştir. Bu seçimlerin gerekçeleri açıkça belirtilmiştir. Bu unsurların uyumu, araştırmanın tutarlılığını güçlendirmiştir.

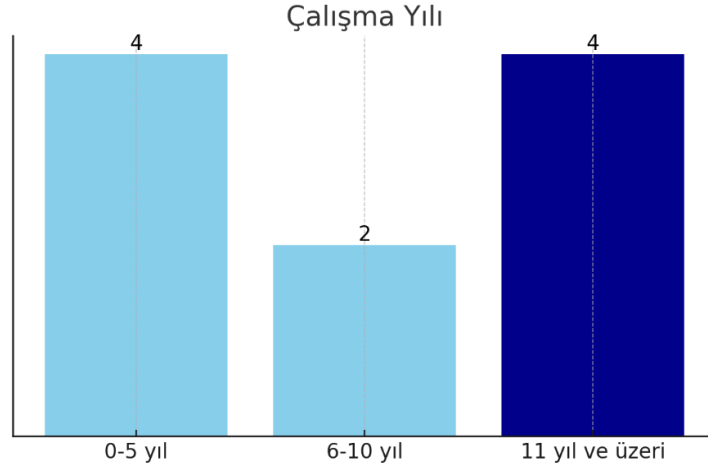
4.BULGULAR

Bu bölüm, araştırmacıların demografik bilgileri ile başlamakta ve araştırma sorularına göre sunulmaktadır. Araştırma kapsamında Osmaniye iline görevlendirilen 5 kişi ve Hatay iline görevlendirilen 5 kişi olmak üzere toplam 10 Aksaray UMKE personeli ile 16.884 kelime ve 293 dakika süren görüşmeler gerçekleştirilmiştir. Görüşmelerden elde edilen veriler MAXQDA Nitel Analiz Programı ile çözümlenmiştir. Analiz sonucu ulaşılan bulgular aşağıda sunulmaktadır.

Şekil 4.1. Araştırmadaki katılımcıların cinsiyete göre dağılımı.

Şekil 4.1.'e göre görüşmeye katılan katılımcıların 4'ü erkek 6'sı kadındır. Afet bölgesine ilk hafta hem UMKE hem de 112 ekipleri birlikte gitmiştir. Bu nedenle çalışmaya sadece UMKE personellerinin dahil edilmesine dikkat edilmiştir. Çalışma kapsamında katılımcılar arasında doktor, ekip lideri ve sahada yönetici konumunda çalışanlar dâhil edilmiştir.

Şekil 4.2. Araştırmadaki katılımcıların çalışma yıllarına göre dağılımı.

Şekil 4.2’ye göre katılımcıların çalışma yılları incelendiğinde 0-5 yıl arası 4 kişi, 6-10 yıl arası 2 kişi ve 11 yıl ve üzeri saha tecrübesi olan kişi sayısı 4’tür. Bununla birlikte 10 yıl ve üzeri çalışma yılına sahip personellerin daha önce birden fazla afette görev aldığı gözlemlenmiştir.

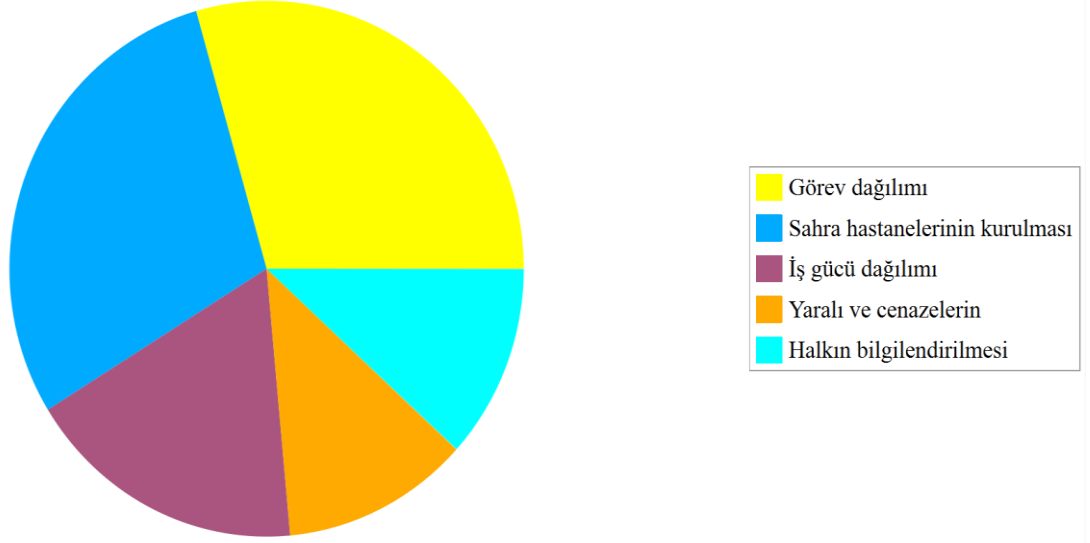
4.1.Saha Çalışmaları Temasına Yönelik Bulgular

Araştırmanın birinci sorusu ‘Kahramanmaraş Merkezli depremlerde sahada UMKE personelleri kurum içi ne tür çalışmalar yapmıştır?’ şeklinde belirlenmiştir. Yapılan görüşmeler sonucunda elde edilen kodlamalara göre, sahada yapılan çalışmalar teması; UMKE personellerinin çalışmaları, sahada karşılaşılan problemler, kurumlar arası iş birliğinin önemi, sahada iletişim kurma yolları ve sahada sosyal medya kullanımı alt başlıklarında kategorize edilmektedir. Her bir kategori aşağıda detaylı olarak açıklanmaktadır.

4.1.1.Sahada UMKE personellerinin çalışmaları kategorisi

Araştırmanın birinci sorusunu cevaplandırmaya yönelik katılımcılara, ‘Kahramanmaraş merkezli depremlerde görevlendirildiğiniz ilde sahada UMKE ekipleri olarak koordinasyona yönelik ne tür uygulamalar/ çalışmalar yaptınız?’ sorusu yöneltiştir. Bu kategoriye ilişkin kodlamalar aşağıda sunulmaktadır.

Sahada UMKE personellerinin çalışmaları

Şekil 4.3. Sahada UMKE personellerinin çalışmaları.

Yukarıda yer alan grafikte katılımcıların sahada UMKE personellerinin çalışmalarını gerçekleştirmede çoğunlukla görev dağılımı yapılması ve sahra hastanelerinin kurulumlarını gerçekleştirdikleri görülmektedir. Sahada UMKE personellerini çalışmalarına ilişkin K1, “*Biz en fazla kaybın olduğu mahallede güvenli bir alanda TUN (Tıbbi Uç Nokta) çadırımızı kurduk. Burada hem enkazlarda görev alarak depremzedelerin arama kurtarma aşamasında tıbbi destek verdik hem de çadır içerisine başvuran vatandaşlara doktorlarımızla beraber sağlık hizmeti verdik. Enkazdaki çalışmalarımızda arama kurtarma faaliyetleri sonrasında canlı ulaşılan depremzedeye güvenli bir alan oluşturularak ilk tıbbi desteği daha enkaz altındayken sağlıyorduk. Ardından depremzede enkazdan çıkarıldığında boyunluk takarak ve sırt tahtasına alarak güvenli bir şekilde naklini gerçekleştiriyorduk*” şeklinde ifade etmiştir.

Sahada görev paylaşımına ilişkin K3, “*Sahaya ulaştığımızda kendi aramızda görev paylaşımını gerçekleştirdik.*” sözleriyle ifade etmiştir. Görevlendirilen alanda sahra hastanesi ve TUN (Tıbbi Uç Nokta) çadırlarının kurulumlarının gerçekleştirildiği ve hem enkazda tıbbi müdahale hem de kurulan TUN (Tıbbi Uç Nokta) çadırı ve sahra hastanelerinde vatandaşlara tıbbi destek sağlandığını ifade edilmiştir.

Deprem bölgesine ulaşan UMKE ekipleri çalıştıkları ilin SAKOM’ una kendilerini kayıt ettirdikten sonra çalışacakları alanlara ilişkin yönlendirmelerin gerçekleştirildiği ifade edilmiştir. Bu hususta K7, “*Öncelikle*

kendimizi SAKOM birimine kaydettirdik. Daha sonra hangi enkazda çalışacağımızı sisteme kaydettirdik. Ve çalışacağımız alana yöneldik. Gelen her ekip bu şekilde kendini kaydettirdi. SAKOM birimi kayıt yapan tüm ekiplere nöbet listesi yaptı ve dönüşümlü olarak çalıştırmaya başladı’’ sözleriyle ifade etmiştir.

Depremi ilk gününde ulaşımında yaşanan sorunlar nedeniyle çevre illerden gelen ekiplerin bölgeye ulaşmada sıkıntılar yaşadığı bu nedenle sahadaki ekiplerin iş gücünün fazla olduğu ifade edilmiştir. Bu konuda K10, *“Etkilenen alanın büyüklüğü ve yıkılan bina sayısı çok fazlaydı. Enkazın konumunun verildiği mahalleleri navigasyonla bulmak imkânsızdı. İlk günlerde personel, araç ve arama kurtarma personeli konusunda çok büyük sıkıntılar yaşandı. Yollar da trafik yoğun olduğu için ve bazı yollar kullanılamaz hale geldiği için ulaşım kapanacak noktalara geldi ve bu da sahada yeterli sayıda personel ve kurtarma personellerinin olmamasına yol açtı.”*

Katılımcıların ifadelerine göre ilk günlerde çok fazla sayıda yaralı ve cenazelerin çıkması ve cenaze araçlarının sayıca yetersiz kalmaları nedeniyle 112 acil ambulanslarıyla cenazeler taşınmıştır. Bu durum ile ilgili K2, *“Ambulans ekiplerimiz ilk günlerde özellikle durmadan ceset taşıdı. Bu noktada kurum içerisinde haberleşmeyi kesintisiz sürdürerek koordineli bir çalışma gerçekleştirdik.”* şeklinde ifade etmiştir.

Katılımcılar, Hatay ilinde Komuta Kontrol Merkezi (KKM)’nin yıkılması ve mobil komutanın kurulumunun henüz olmaması sebebiyle SAKOM bildiriminin daha sonra gerçekleştirildiği ve koordinasyonun WhatsApp grupları aracılığı ile yapıldığını ifade etmişlerdir. Bu konuda görüş bildiren katılımcıların görüşleri incelendiğinde, sahada UMKE ve 112 ekiplerinin koordinasyonu sağlamada ve sağlık hizmeti verme noktasında büyük sıkıntılar yaşamadığı dile getirilmiştir. Alt yapının çökmesi ve haberleşme noktasında yaşanan sorunlar kaynaklı güçlüklerin yaşandığı söylenebilir.

4.1.2.Sahada karşılaşılan problemler kategorisi

Araştırmanın ikinci sorusunu cevaplandırmaya yönelik *“Kahramanmaraş merkezli depremlerde görevlendirildiğiniz ilde kurum içi ve kurumlar arası koordinasyona yönelik sahada karşılaştığınız problemler nelerdir?”* sorusu sorulmuştur. Sahada

karşılaşılan eksiklikler kategorisi iletişim, emir-komuta zinciri, altyapı, güvenlik, ulaşım, malzeme ve ekipman ve bilgi alt kodlarından oluşmaktadır. Aşağıda alt kodlara ilişkin grafik sunulmaktadır.

Şekil 4.4. Sahada karşılaşılan problemler.

Sahada karşılaşılan problemler kategorisinde katılımcıların çoğu en büyük eksikliğin iletişim üzerine olduğunu ifade etmişlerdir. Katılımcıların ifadelerine göre koordinasyonun sağlanabilmesi için kesintisiz iletişimin sağlanmasının oldukça önemli olduğu belirtilmiştir. Deprem meydana geldikten sonra alt yapının çökmesiyle beraber bilgi yokluğu meydana gelmiş ve oluşan iletişim ve haberleşme eksikliği nedeniyle koordinasyonu sağlamada güçlükler yaşandığı ifade edilmiştir. Bu konuda K4, “*Depremden hemen sonra yola çıktığımızda afetin büyüklüğüne dair bilgi sahibi olmamız büyük bir eksiklikti. Yöneticilerimiz gelen ihbarlarla ya da aramalarla olayın büyüklüğünü tahmin ederek ekstra ambulans ve personeller çıkarıyordu.*” şeklinde ifade etmiştir. Bir diğer katılımcı K6, “*Alt yapı sistemlerinin çökmesiyle iletişim çoğunlukla sözel olarak sağlandı. Bu aşamada amirlerimiz çadır ve enkaz alanımızdan uzaklaşarak araçlarla SAKOM binasına gidip gerekli yönlendirmeleri ve bilgi paylaşımını sağladı. Bu da haliyle zaman kaybı yarattı. Bizim enkaz alanında yaşadığımız bir sorun olduğunda amirlerimize ulaşmamız kolay olmadı.*” sözleriyle ifade etmiştir.

Diğer kurumlar ile iletişim ve koordinasyon noktasında yaşanan sorunlara ilişkin K2, “*Örneğin biz bir personelle ikmale giderken bir nokta keşfettik. Burada insani*

yardımların bulunduğunu gördük. Bizim jeneratörümüz yoktu. Burada düzinelerce jeneratörün olduğunu gördük. Diğer kurum ve kuruluşlarla koordinasyon sağlanamadığı için gelen malzemelerden ve yardımlardan habersiz oluyorduk. Bu gibi durumlar da sahada aktif çalışmayı yavaşlatan ve personellerin ihtiyaçlarını karşılama konusunda eksikliklere neden olan unsurlardı. Bunun gibi problemlerle çok sık karşılaştık. Oysa ki ilk andan itibaren diğer paydaşlarla elimizdeki malzeme ve personel desteği hakkında bilgi paylaşımında bulunabilseydik daha etkili müdahaleler gerçekleştireirdik.” şeklinde ifadeleriyle kurumlar arasındaki iletişim ve bilgi paylaşımının kesintisiz sürdürülmesinin sadece enkazda arama kurtarma çalışmalarında değil aynı zamanda malzeme ve ekipman temininde etkin bir kriz yönetim süreci sağlamada gerekli olduğu ifade edilebilir.

Katılımcıların cevapları değerlendirildiğinde, Kahramanmaraş merkezli depremlerin çok fazla ili etkilemesi ve ciddi kayıplara neden olması koordinasyona dair problemlerin ortaya çıkmasındaki en önemli nedenlerden biri olduğu belirtilmiştir. Ulaşım koduna ilişkin K4, “*Bir kere güvenli yolların sağlanamaması büyük bir sorundu. Kurumların afet bölgesine sağlıklı ulaşabileceği güvenli yolların bilgilendirilmesi yapılmamıştı. Örneğin depremden hemen sonra yola çıktığımızda afetin büyüklüğüne dair bilgi sahibi olmadan gitmemiz büyük bir eksiklikti”* şeklindeki ifadeleri deprem meydana geldikten hemen sonraki süreçte bölgeye yakınlarının durumunu öğrenmek için giden vatandaşlar, görevli kurum ve kuruluşlar ve bölgeden kaçmaya çalışan vatandaşların aynı anda yolda olmalarının ulaşım noktasında ciddi bir sorun oluşturduğu vurgulanmıştır.

Depremden etkilenen alanın çok büyük olması nedeniyle malzeme ve ekipman sayısı bakımından ilk günlerde zorlukların yaşandığı ancak ilerleyen günlerde bu konuda iyileştirici adımların atıldığı belirtilmiştir. Buradan hareketle, kurumların mevcut lojistiği konusunda diğer kurumlardan habersiz olduğu ve bu nedenle aralarında bir koordinasyonsuzluğun olduğu yorumu yapılabilir. Katılımcıların çoğunun ifade ettiği bir diğer sorun, ilk günlerde yağmalama ve hırsızlık olaylarının nüksetmesi nedeniyle güvenlik sorunlarının olmasıdır. Katılımcılar, OHAL ilan edilmesinin güvenliği arttırılmasında iyileştirici bir adım olduğunu ifade etmişlerdir. Bu hususta K10, “*İlk günler ciddi güvenlik ve yağmalama sorunları yaşadık. Yakıt sıkıntımız ve yolların güvenli sağlanması konusunda problemler vardı.”* şeklinde ifade etmiştir.

Katılımcıların çoğunluğu tarafından deprem sonrası süreçte etkilenen alanın büyüklüğü nedeniyle bilgi yokluğu oluştuğu ve SAKOM'un ilk anda oluşturulamaması ile SAKOM birim sorumlusunun sürekli değişmesinin organizasyon ve koordinasyonun sağlanmasında eksiklikler meydana getirdiği ifade edilmiştir. Bu konuda K9, *“Bulunduğumuz ilde SAKOM birim sorumlusu sürekli değişiyordu. Her gelen yeni sorumlu farklı bir sistem uyguluyordu. Bu da karmaşıklığa yol açıyordu.”* sözleriyle ifade etmiştir.

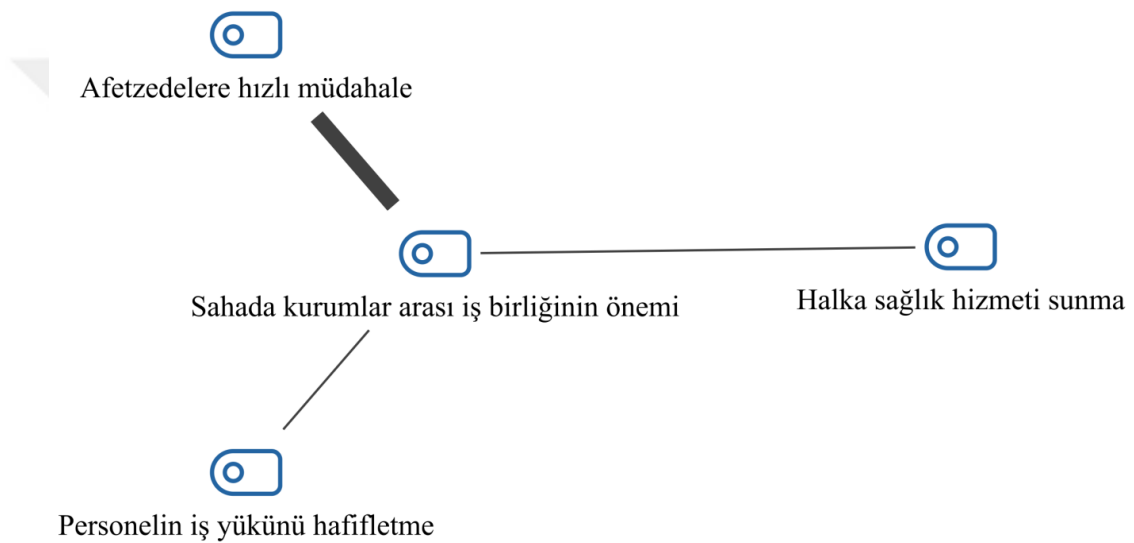
Emir- komuta zinciri koduna ilişkin K6, *“En büyük sorun sahada çalışan tüm personellerin kendisini saha amiri olarak görmesiydi. Bu durum da herkesin kafasına buyruk hareket etmesine ve ekip birliğini yıkmasına yol açtı. Herkes emir vererek sahayı yönetmeye kalktığında kaos yaşandı. Oysaki her kurumun bir amiri olmalıydı. Ve her kurum kendi amirinden aldığı direktiflerle sahada çalışmalıydı. Diğer kurumlarla iletişimi kurum amirleri gerçekleştirmeliydi. O nedenle bu afette çok başlılık hakimdi. Bu da etkin müdahaleyi engelliyordu.”* ifadeleri enkaz alanında görevli kurumlar da çok başlılık yaşandığı ve bunun sonucunda etkili müdahaleyi sağlamada güçlüklerin ortaya çıktığı yorumu yapılabilir.

Malzeme ve ekipman koduna ilişkin K9, *“Bunun dışında çadırımıza gün aşırı bakanlıktan, medikal malzemeler üretimi yapan özel kuruluşlar ya da eczacılar gelip herhangi bir ihtiyacımızın olup olmadığı soruluyordu. Bu gerçekten çok büyük fayda sağlamıştı. İlaç ve malzeme desteğimizi bu şekilde kolayca temin edebiliştik.”* sözleriyle ifade etmiştir. Ancak sonraki süreçte çok fazla ilaç gönderilmesi ve aralarında kırmızı reçeteli ilaçların yer alması sonucunda sisteme kayıt düşülmesi ve çadır içerisinde muhafaza etme noktasında sıkıntılar yaşandığı ifade edilmiştir. Aşağıda sahada karşılaşılan problemlerin kavramsal gösterimi verilmiştir.

Katılımcıların görüşleri incelendiğinde, hem enkazda çalışma yapılırken hem de saha ve personel yönetimi gerçekleştirilirken doğru ve etkin bilginin ulaştırılması ve haberleşme sistemleri vasıtası ile kurumlar arasında iletişimin kesintisiz sürdürülmesinin öneminin büyük olduğu yorumu yapılabilir.

4.1.3. Sahada kurumlar arası iş birliğinin önemi kategorisi

Sahada kurumlar arası iş birliğinin önemini belirlemeye yönelik ‘Sizce afetlerde sahada kurum ve kurumlar arası iş birliğinin önemi nedir?’ sorusu yöneltilmiştir. Katılımcılar arasında 3 kişi sahada yönetici konumunda görev almıştır. Bu nedenle kurumlar arası koordinasyon sorusu bu kişilere yöneltilmiştir. Sahada iş birliğinin önemi kategorisi afetzedelere hızlı müdahale, halka sağlık hizmeti sunma ve personelin iş yükünü hafifletme alt kodlarından oluşmaktadır. Bu kategori ve kodlara ilişkin kod alt modeli gösterimi aşağıda sunulmaktadır.

Şekil 4.5. Sahada kurumlar arası iş birliğinin önemi kod alt modeli.

Sahada kurumlar arası iş birliğinin önemi kategorisinde katılımcılar en fazla afetzedelere hızlı müdahale kodunu vurgulamıştır. Sahada kurumlar arası iş birliğinin önemine ilişkin K9, ‘Kurumlar arasında iş birliğinin önemi çok yüksek. Çünkü her kurumun ve her ekibin ilgili olduğu bir alan var. Ve eksiksiz tüm kurumların sahada yer alması gerekiyor. O nedenle sahaya multidisipliner yaklaşmak gerekli. Mesela enkazda AFAD’ın arama kurtarma personellerinin, arama- kurtarma işinden, UMKE’nin ilk tıbbi müdahale ile depremzedeyi uygun taşıma teknikleriyle 112 ekiplerine devretmesine ve ambulansla 112 ekiplerinin nakli gerçekleştirmesine kadar ki sürecin tamamlanmasında iş birliği gerekiyor. Yani bu süreçlerde hızlı ve etkin müdahale sağlamak için iş birliği yapmak gerekli. Bu arada hiçbir kurum bir diğerrinin görevini sahada yapmamalı. O zaman karmaşa oluyor. Ki bu depremde sahada bunlarla karşılaştık.’’ ifadelerinde sahada kurumlar arasında iş birliği

sağlanmasının etkin müdahale sağlama ve kurtarma çalışmaları esnasında zaman kaybının azalması noktasında gerekli olduğu vurgusu yapılmıştır. Bir diğer ifadede K2, “Enkazda çalışırken arama- kurtarma aşamasında da iş birliği halinde çalışarak enkaz altındaki vatandaşların çıkarılması daha hızlı ve koordineli ilerleyebiliyordu.” şeklinde ifade etmiştir.

İş birliği yapma noktasında K7, “Örneğin enkazdan çok fazla sayıda cenaze çıkıyordu, cenaze arabaları yetersiz kaldı ve bizden rica ettiler ambulanslar cesetlerin büyük çoğunluğunu taşımaya başladı. Defin hizmet grubu ile yaptığımız bu iş birliği cenazelerin uzun süre enkazda beklemesinin önüne geçti.” sözleriyle kurumlar arasında gerçekleştirilen iş birliği sürecinin afetzedelere etkin müdahale sürecindeki önemi vurgulanmıştır.

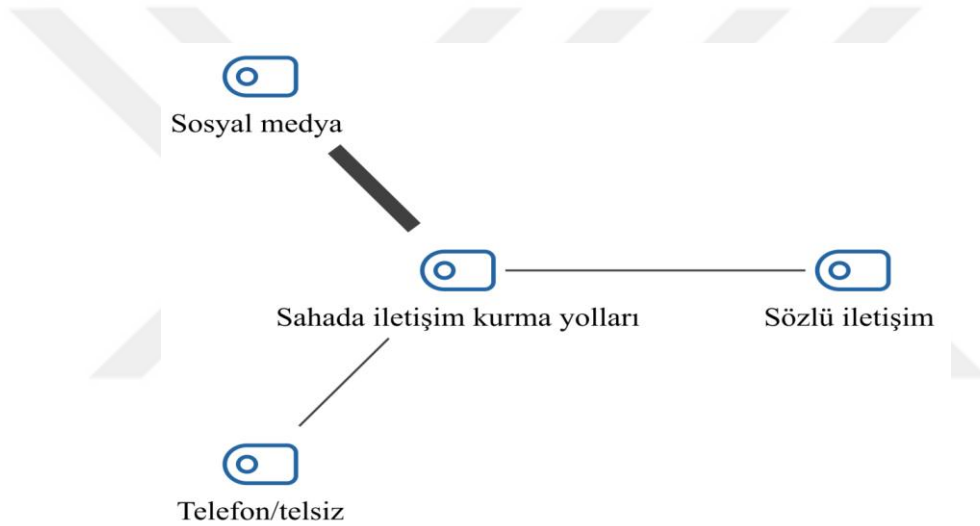
Sahada iş birliği noktasında yaşanan sorunlara ilişkin K10, “Biz olay yerinde ciddi tedarik, güvenlik, ulaşım ve personel sorunları yaşadık. Bunların hepsini üst üste koyduğumuzda her birinden sorumlu kurumların olduğunu görüyoruz. Tek bir konuda sıkıntı yaşanması ile bile büyük bir karmaşa oluşuyordu. Örneğin Hatay’da enkaz alanında çalışırken bir kız çocuğunu kurtarmıştık. O esnada bir vatandaş bel ağrısı şikâyeti için tedavi yapmadığımız için bizi darp etmişti. Sahadaki kurumlar arası iş birliğinin önemini bu örnekten anlayabilirsiniz.” sözleriyle ifade etmiştir.

Katılımcıların verdikleri cevaplar değerlendirildiğinde, özellikle kurumlar arasında iş birliğinin öneminin çok büyük olduğu ve müdahale noktasında gerekliliği vurguları yapılmıştır. Aynı zamanda kurum içerisinde iş birliği yapma noktasında büyük sıkıntıların yaşanmadığı ancak kurumlar arasında yeterli iş birliği sağlanamamasının malzeme ve ekipman tedariki, ekiplerin iş yükünün artması ile müdahale noktasında olumsuz etkilerinin olduğu söylenebilir. Bu konuda K5, “Biz kendi kurumumuzla iş birliği yapma noktasında büyük bir sorun yaşamadık. Belirli bir hiyerarşik düzende çalışmalarımızı gerçekleştirdik. Ancak enkaz alanında arama-kurtarma ekiplerinin olmadığı ve sadece bizim olduğumuz durumlar oldu. Vatandaş bizden çalışma yapmamızı bekliyordu ancak bizim görevimiz tıbbi destek vermektir. Elimizde arama-kurtarma ekipmanları ve bilgisi yoktu. Ve o an da arama kurtarma ekiplerini bulduğumuz enkaza yönlendirebileceğimiz bir iletişim alt yapımız yoktu. Talebimizi 112 KKM’ye bildirdiğimizde haber verdiklerini söylüyorlardı ancak ne zaman ulaşacaklarına dair net bir bilgi yoktu. Özellikle bu noktalarda iş birliğine çok fazla ihtiyacımız oluyordu. Açıkçası etkili bir iş birliği sahada tüm kurumların iş

gücünü eşit paylaştırarak müdahale işlemlerini kolaylaştıran bir durumdur.” şeklinde ifade etmiştir.

4.1.4.Sahada iletişim kurma yolları kategorisi

Sahada ekiplerin kurum içi ve kurumlar arası iletişim kurma yolları ve iletişim sorunlarının belirlenebilmesine yönelik, ‘Sahada iletişim kurma noktasında hangi haberleşme yollarını kullandınız?’ ve ‘Sahada kurum ve kurumlar arası iş birliği yapma noktasında ne tür iletişim sorunları yaşanmıştır?’ soruları yöneltilmiştir. Kategoriye ilişkin, sözlü iletişim, telefon/telsiz ve sosyal medya alt kodları oluşturulmuştur. Bu koda ilişkin kod-alt modeli aşağıda sunulmuştur.

Şekil 4.6. Sahada iletişim kurma yolları kod alt modeli.

Sahada iletişim kurma yolları için katılımcılar sosyal medya uygulamalarından biri olan WhatsApp uygulamasını kullanmışlardır. WhatsApp uygulaması üzerinden gruplar oluşturularak ekiplerin yönlendirilmesinde ve bilgi yönetimi konusunda kullanıldığı ifade edilmiştir. Bu konuya ilişkin K4, ‘‘KKM ve SAKOM’daki yetkililere numaralarımızı alıp verdik. SMS yoluyla, WhatsApp yoluyla onlarla belirli bir iletişim sağladık. Öte yandan enkazda sadece diğer kurumlarla sözel bir iletişim kurduk. Ayrıca onlarla koordinasyon sağladığımız bir iletişim kanalımız yoktu.” şeklinde ifadeleriyle kurum bazında iletişimin telsiz ve WhatsApp yoluyla gerçekleştiği, kurumlar arasında sözel bir iletişimle sınırlı kaldığı söylenebilir. Diğer bir ifadede K2, ‘‘İlk başta sahaya girerken telsizlerimizi görevlendirildiğimiz ille aynı hatta aldık. Telsiz kullanımının bu aşamada çok önemli olduğunu düşünüyorum.

GSM operatörleri ile iletişimden ziyade telsiz kullanımının uzun vadede daha etkili olacağını söylemem mümkün. Biz orada telsiz ve WhatsApp üzerinden iletişim sağladık. Zaten arama mümkün değildi. WhatsApp görüşmelerinde mesajlar da çok geç düşüyordu. O nedenle daha çok telsiz kullandık.” sözleriyle ifade etmiştir.

Enkaz alanında iletişim kurmada emir komuta zincirinin işlemesine ilişkin K10, *“Telsiz, telefon, WhatsApp ve BİP kullandık. Telsizler 24 saat açıktı. Telsizler üzerinden- afet koduna geçtiğimizde diğer kurumlarla iletişim kurabileceğimiz bir yöntem vardı. Ama bu kanalı pek kullanmadık. Her kurum kendi içerisinde iletişimi sağlıyor sonrasında kurum amirleri arasında koordinasyon sağlanıyordu. Yani diğer kurumlarla amirlerimiz iletişim sağlıyordu biz personeller olarak sağlayamıyorduk. Burada bir emir- komuta zinciri vardı. Bu emir- komuta zinciri gerekli bir durumdu çünkü iletişim kurum amirleri arasında gerçekleştiği için teyit edilmiş doğru bilgi ile hareket ediliyordu.”* sözleriyle ifade etmiştir.

Sahada kurulan TUN çadırlarında hastaların kayıtlarının manuel olarak gerçekleştirildiği ve bildirimlerinin WhatsApp uygulaması üzerinden gerçekleştirildiği ifade edilmiştir. Bu konuya ilişkin K5, *“Çadırda baktığımız tüm hasta ve yaralıların kayıtlarını manüel olarak tutuyorduk. Ardından Excel dosyasına geçirip gün sonunda toplam bakılan hasta sayısı hakkında da WhatsApp’tan ilgili gruba bildirimini yapıyorduk. Bu işlemi her mahallede bulunan UMKE ve 112 ekipleri yapıyordu.”* şeklinde ifade etmiştir.

Katılımcılar arasında sahada yönetici pozisyonunda görev alan amirlerin, iletişim sağlama noktasında bilgi, yetki ve tecrübesi nedeniyle ekibini yönlendirmede ve diğer kurumlar ile iletişimin kurulmasında daha az sorun yaşadıkları gözlemlenmiştir. Ancak sahada enkazlarda ve çadırlarda görev alan katılımcıların diğer kurumlar ile iletişim kurma yollarına hâkim olmadığı ve bu nedenle iletişimlerinin çalıştığı alanla ve sözel iletişimle sınırlı kaldığı söylenebilir. Bu konuya ilişkin K8, *“Ben bir UMKE personeli olarak 112 KKM ve SAKOM birimine nasıl ulaşacağımı biliyordum. Ancak bir jandarma ya da AFAD’ a yani diğer kurum ve kuruluşlara nasıl ulaşacağımı bilmiyordum. Oluşturdıkları ortak bir iletişim kanalı var mıydı haberim olmadı.”* sözleriyle ifade etmiştir.

Sahada kurumlar arası iletişim kurma noktasında yaşanan sorunlar nedeniyle envanter yönetimi konusunda iş birliğinin yapılamadığı ifade edilmiştir.

Katılımcılardan K5, “Örneğin bizim elimizdeki maskeler bitti. Etrafta bir sürü moloz ve toprak olduğu için büyük bir ihtiyaçtı maskeler. Ve biz hangi kurumda ne kadar kaynak var, bu kaynakları paylaşabilme noktasında neler yapılabilir bununla ilgili bir çalışma görmedik. Diğer kurumlara da elimizdeki maskelerden dağıtmıştık, ancak sonrasında onların lojistiğinde maske var mıydı bilmiyorum. Çünkü biz daha sonrasında kendi ilimizden gelen yardım turlarından talep etmiştik.” sözleriyle ifade etmiştir. Yukarıda yer alan ifadeler irdelendiğinde, sahada iletişim kurmak için telsiz, sosyal medya uygulamaları ve sözel iletişimin kullanıldığı ancak iş birliği yapma noktasında iletişimin kısıtlı olduğu söylenebilir.

4.1.5. Sahada sosyal medya kullanımı

Sahada sosyal medya uygulamaları üzerinden gerçekleştirilen bilgi paylaşımı ve yönlendirmelerin koordinasyonu sağlama noktasında ne tür etkisinin olduğunu belirlemeye yönelik ‘Sahada çalıştığınız süre içerisinde koordinasyon sağlayabilmek için sosyal medyanın kullanımına yönelik görüşleriniz nelerdir?’ sorusu yöneltilmiştir. Bu kategori ve alt kodlara ilişkin kod-alt modeli aşağıda verilmiştir.

Şekil 4.7. Sahada sosyal medya kullanımı kod alt modeli.

Sahada ilk günlerde telefonların çekmemesi nedeniyle sosyal medya uygulamalarından WhatsApp ve BİP uygulamalarından hariç başka bir uygulamaya ulaşamadığı ifade edilmiştir. Özellikle WhatsApp uygulamasında kurulan gruplar üzerinden çok fazla ihbarların alınması sebebiyle yanlış yönlendirmeler neticesinde müdahale aşamasında sıkıntıların yaşandığı ifade edilmiştir. Bu konuya ilişkin K10, “Nereden geldiğini bilmediğimiz bilgiler vardı. Bilgi kirliliği çoktu. Örneğin şu enkazdayım, konumum burası, yaşıyorum beni kurtarın şeklinde gelen mesajlar sonrasında söylenilen konuma gidip arama kurtarma çalışmalarını başlatıyoruz. 8-9 saatlik bir arama- kurtarma çalışması sonrası enkazdan hiçbir şey çıkmıyor. Yani asılsız çok fazla yanlış yönlendirmeler ve mesajlar vardı. Gerçekten sesini duyurmaya çalışanlar da oldu ve kurtarmaları da gerçekleşti.” sözleriyle ifade etmiştir. Katılımcılardan K8, “İletişim de WhatsApp uygulamasının kullanılması bizi

iyi anlamda etkilemişti. Gruplar yardımıyla koordinasyon sağlanıyordu. Ancak çok fazla bilgi kirliliği vardı. WhatsApp'tan ve twitter'dan çok fazla enkazda yaralımız var konumu şu şekilde doğruluğu teyit edilmemiş bilgi geliyordu. Bu da iş yükünü arttırdı. Çünkü atılan konumlara yöneliniyorduk. Ancak cenazesini çıkarmak için çağırılmış olanlar vardı ya da ziynet eşyalarını çıkarmak için yanlış bilgi verenler oluyordu.” şeklinde ifadesiyle ziynet eşyaları için ekiplerin enkazlara yanlış ihbarlarla yönlendirildiği söylenebilir.

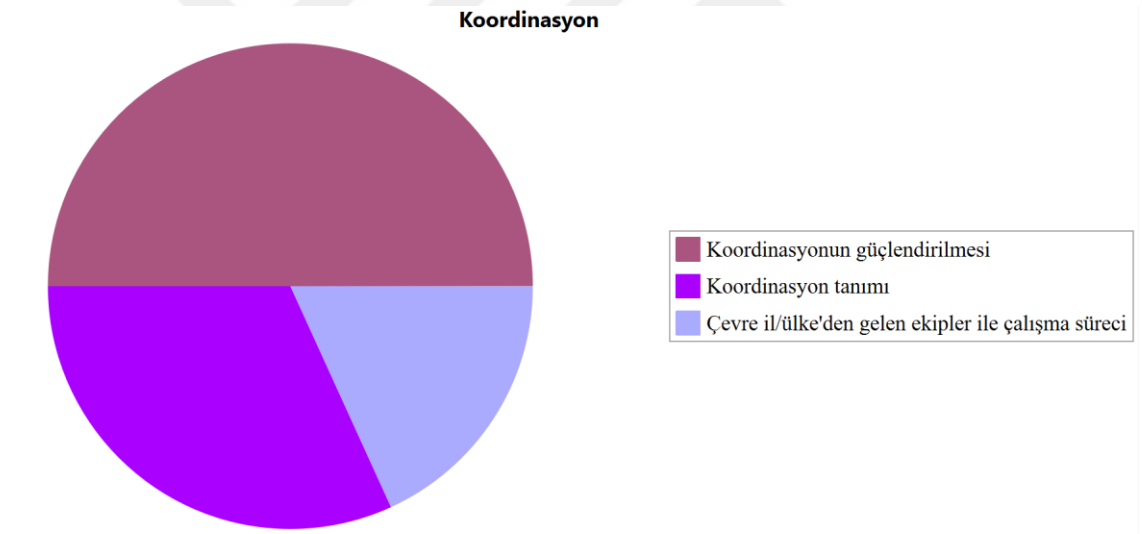
Sosyal medya uygulamalar üzerinden oluşan toplumsal baskının bilginin teyit edilebilirliği süreci gerçekleşmeden müdahale sürecine doğrudan etki etmesinin iş yükünü doğrudan önemli ölçüde arttırdığı vurgulanabilir. Bu noktada K3, “*Ancak çok fazla bilgi kirliliği vardı. Asılsız bir sürü mesajlar geliyordu. Örneğin ‘enkaz altında yaralımız var yardım edin’ şeklinde konum bilgisi ya da mahalle, bina adı vererek gelen mesajlar vardı. Bir anda bu mesajlar ya da twitler viral olduğu için toplumsal bir baskı oluşuyordu. Ancak bu durum da bizim işimizi zorlaştırıyordu. Çünkü zaten arama kurtarma ekipleriyle belirli bir alanda yoğunlaşıp çalışma yapıyorduk. Bu asılsız haberlerle bizim için tek bir canın canlı bulunması oldukça önemli olduğu için inanıp mevcut çalışmaları bırakıp belirtilen konuma yöneliniyorduk. Sonradan asılsız olduğu ve canlının bulunmadığı bir bina çıktığında da geriye kaybedilmiş büyük bir zaman kaybı kalıyordu. O nedenle toplumun sadece bakanlığın yaptığı paylaşımlara güvenip ona göre hareket etmesi hem bizim iş gücümüzü azaltır hem de daha sağlıklı bir iletişim sağlanmış olur.” ifadeleriyle sosyal medya araçları üzerinden bilgi kirliliği sebebiyle oluşan yanlış yönlendirmelerin müdahale sürecinde ciddi zaman kaybına neden olduğu söylenebilir.*

Katılımcıların cevapları değerlendirildiğinde kurumların kendi içinde koordinasyonu sağlamalarında sosyal medya araçları içerisinde yer alan WhatsApp ve BİP uygulamalarının faydalı olduğu ancak bilgi kirliliği sebebiyle müdahalede sorunlar yaşanmasına sebebiyet verdiği, bu nedenle afet sonrasındaki süreçlerde bakanlık hesapları üzerinden duyuru ve bilgi takibi yapılmasının önemli olduğu söylenebilir. Bu konuya ilişkin K2, “*Sosyal medya sadece güvenilir kaynaklardan ve kişilerden paylaşılan bilgilerle etkin bir şekilde kullanılabilir. Diğer türlü fenomen hesaplar ya da twitter üzerinden apartman konumu paylaşarak canlı olduğu bilgisi verenler iyilik yapacağız derken sahadaki koordinasyonu bozdular.”* sözleriyle ifade etmiştir.

Katılımcılardan K10, ‘‘Sosyal medyanın afet anında kullanımını bakanlığın kısıtlaması ve teyit edilmemiş bilgilerin paylaşılmasının önüne geçilmesi gerekmekte. Ama bizim açımızdan WhatsApp ve BİP uygulaması koordinasyon ve haberleşme noktasında çok faydası dokunmuştu.’’ şeklinde ifade etmiştir.

4.2.Koordinasyon Çalışmalarına Yönelik Bulgular

Bu aşamada katılımcıların koordinasyon kelimesinin ne anlama geldiğini ifade etmeleri, çevre il/ülkelerden gelen ekiplerle koordinasyonun nasıl ve ne şekilde sağlandığının belirlenmesi ve koordinasyonun güçlendirilmesi adına ne tür çalışmalar yapılması gerekliliğine dair deneyimlerinin derlendiği bir temadır. Tema kapsamında yer alan kodlar, koordinasyon tanımı, çevre il/ülkelerden gelen ekiplerle çalışma süreci ve koordinasyonun güçlendirilmesi kategorileri altında toplanmıştır. Temaya ilişkin gösterim aşağıda sunulmaktadır.

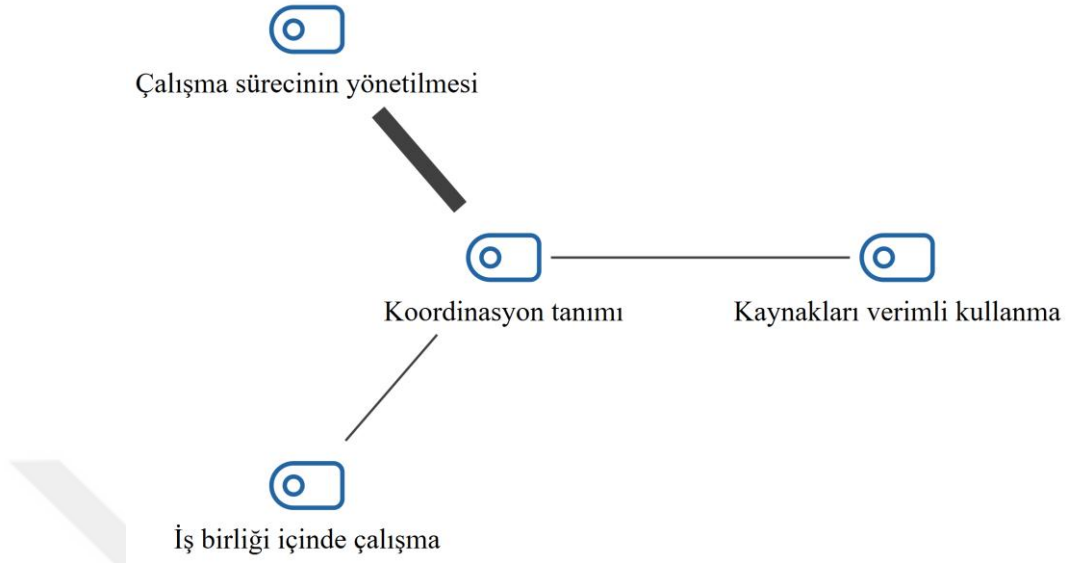

Şekil 4.8. Koordinasyon.

4.2.1. Koordinasyonun tanımı kategorisi

Araştırmada, sahada çalışan personellere koordinasyon kelimesinin ne anlama geldiğini belirlemeye yönelik ‘Size göre afetlerde koordinasyon nedir ve nasıl olmalıdır?’ sorusu yöneltilmiştir. Bu soru ile koordinasyon kelimesinden ne anlaşıldığı ve koordinasyonun nasıl yapılması gerektiğini anlamak amaçlanmaktadır. Koordinasyonun tanımı alt teması çalışma sürecinin yönetilmesi, iş birliği içinde

Çalışma ve kaynakları verimli kullanılması alt kodlarından oluşmaktadır. Koordinasyonun tanımı kategorisine ilişkin kod alt modeli aşağıda verilmiştir.

şekil 4.9. Koordinasyon tanımı kod-alt modeli.

Katılımcıların verdiği cevaplar değerlendirildiğinde koordinasyon kavramı iletişim ile önemli ölçüde bağdaştırılmaktadır. Bu konuya ilişkin K9, “*Sahada koordinasyonu sağlamak için kurumların birbirleri ile kesintisiz iletişim kurması gereklidir. Çünkü enkazda çalışmak, ekip çalışması gerektiren bir durumdur. O nedenle tüm kurumların sahada birlikte hareket etmesi için kesintisiz iletişim sağlaması gerekmektedir.*” ifadeleri ile kullanması iletişim kavramının koordinasyon içerisinde ne çıkan bir konu olduğu vurgulanmıştır.

Katılımcılardan K1, “*Bana göre koordinasyon bir afet durumunda veya herhangi bir olağandışı durumdaki olay yerinin arama- kurtarma, tıbbi- medikal yardım, psikolojik ve sosyal bakımdan her açıdan yonetilebilmesidir. Yani afet bölgesi kimin ne iş yapacağı, kimin hangi konuda grevlendirileceğinin paylaşılmasına koordinasyon denir.*” ifadeleriyle koordinasyon kelimesinin belirli bir görev dağılımı neticesinde kurumların olay yerinde birlikte çalışması şeklinde söylenebilir.

Katılımcılardan K5, “Koordinasyon tek bir kurum tarafından üstlenilen ve diğer paydaş kurumları yönlendirerek olay yerinde birlikte çalışma surecini yöneten bir kavramdır.” Sözleriyle koordinasyonun tanımına ilişkin ifadeye bulunmuştur. Sahada alışan kurumların çalışma surecini yönetilebilmesine ilişkin K2, “*rneğin*

bir ilde deprem kaynaklı 10 bina, diğer ilde 100 bina yıkımı varsa bu tespitlerin yapılması sonrası bölgeye UMKE araçları, ambulanslar, tıbbi donanım ve malzemeler, jeneratör gibi teknik araçlar ihtiyaç sayısına göre doğru bir şekilde yönlendirilmelidir. Koordinasyonda doğru yönlendirme yapılması gerekir.” şeklinde ifade etmiştir. Bu ifade ile afet durumlarında oluşan kriz durumlarını yönetme sürecinde mevcut durum ve ihtiyaç analizinin doğru yapılması ve ihtiyaca uygun yönlendirmelerin yapılması vurgulanmıştır.

Bazı katılımcılar 6 Şubat depremlerinde koordinasyonun kurumlar arasında planlama, görev paylaşımı, kaynak yönetimi, haberleşme ve iletişimdeki kopukluklar ve eksikler nedeniyle yeterli derecede sağlanamadığını ifade etmişlerdir. Bu konuya ilişkin K4, ‘‘Afetlerde koordinasyon, kurumların afet alanında birlikte çalışabilmesidir. Ancak 6 Şubat depremlerinde bu tam anlamıyla gerçekleşemedi. İnsani ilişkiler işin içine girdiği zaman koordinasyonda problemler ortaya çıktı. Aslında koordinasyon dediğimiz şey afet alanında diğer kurumlarla sürekli iletişim halinde tüm kaynaklarımızla ortak olarak çalışabildiğimiz bir kavramdır. AFAD’ın belirlemiş olduğu bir planlama var. Bu planlama dâhilinde hangi kurumun nerede hangi görevi yapacağı belli aslında. O planlama dâhilinde koordinasyonu sağlamak gerekiyor. Mesela afet bölgesinin etkilendiği alanın büyüklüğünü bilmeden biz yola çıkmıştık. Haberleşmede kopukluk olduğu için ilk gün yetkililer de etkilenen alanın büyüklüğü hakkında tam bir bilgi sahibi olamamıştı. Oysaki teknoloji gittikçe daha da gelişiyor. Haliyle afetlerde de teknolojinin kullanımını arttırarak koordinasyona dair sorunlar çözülebilir. Çünkü afetlerde koordinasyonun olması için haberleşme, iletişim ve kurum ve kurumlar arasında organizasyon yapılması şart.’’ şeklinde ifade etmiştir.

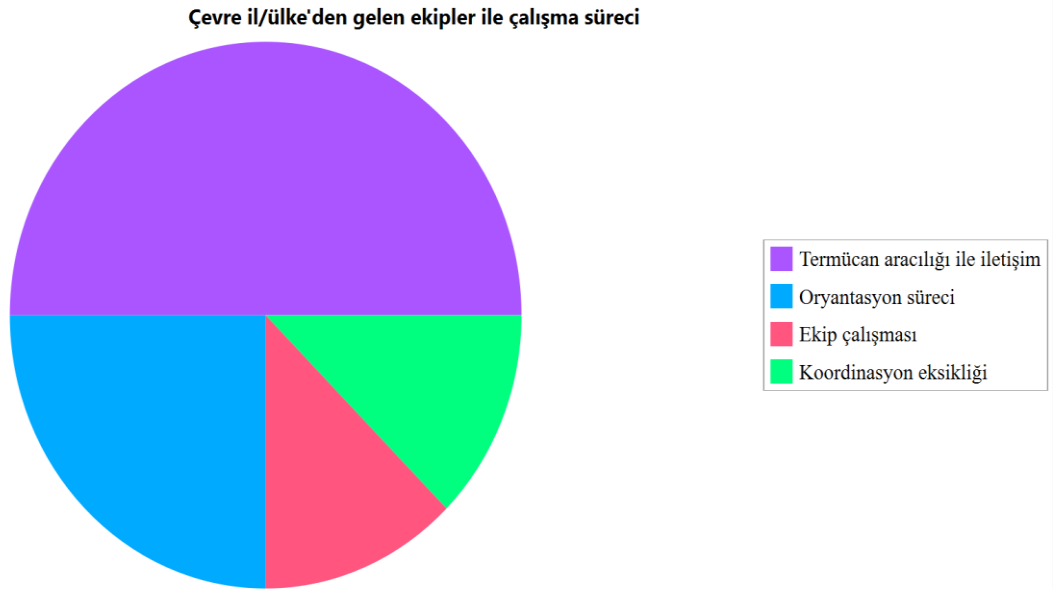
Bir diğer ifadede K10, ‘‘Koordinasyon kurumların birbiri ile uyum içinde çalışmasıdır. Afetlerde koordinasyon, sağlayabilmek için kesintisiz iletişimin olması lazım. Bu depremde de ve diğer görev aldığım afetlerde de hep bunun sıkıntısını yaşadık. Aslında afet durumlarında kurumlar arası koordinasyona dair planlamalar mevcut. Ancak sahada uygulama noktasında sıkıntılar yaşandığı için etkin bir şekilde sağlanamıyor. Örneğin alt yapı çöktüğünde, köprüler yıkıldığında alternatif yollar hakkında bilgilendirme yoktu. İletişimin olmadığı yerde koordinasyondan söz edemeyiz. Bana göre bu depremdeki en büyük sorunlardan biri koordinasyonsuzluk

diğeri de iletişimsizlikti. Sorunun kaynağı da bu iki durumu koordine edecek bir birimin olmaması veya yetersiz kalmasıydı.” sözleriyle ifade etmiştir.

Genel manaya bakıldığında katılımcıların koordinasyon kelimesinin ne anlama geldiği hakkında fikir sahibi olduklarını ancak sahada koordinasyonun kurumlar arasında sağlanmasında eksiklerin olduğu söylenebilir.

4.2.2. Çevre il/ülkelerden gelen ekipler ile çalışma süreci kategorisi

Araştırmanın üçüncü sorusunu cevaplandırmaya yönelik, ‘Kahramanmaraş merkezli depremlerde görevlendirildiğiniz ilde müdahale aşamasında çevre il ve ülkelerden gelen ekipler ile koordinasyonun etkin bir şekilde sağlanabilmesine yönelik görüşleriniz nelerdir?’ sorusu yöneltilmiştir. Bu soru ile çevre illerden ve yurt dışından gelen ekipler ile koordinasyonun sağlanıp sağlanamadığı ve ne tür problemlerin meydana geldiği anlaşılmaya çalışılmıştır. Bu temaya ilişkin tercüman aracılığı ile iletişim, oryantasyon süreci, ekip çalışması ve koordinasyon eksikliği alt kodları oluşturulmuştur. Aşağıda bu kategori ve kodlara ilişkin gösterim sunulmaktadır.

Şekil 4.10. Çevre il/ ülkelerden gelen ekiplerle çalışma süreci.

Çevre il/ülkelerden gelen ekipler ile çalışma süreci kategorisi altında katılımcıların en çok vurguladıkları konu tercüman aracılığı ile iletişim kodu olmuştur. Bu noktada katılımcılar, sahada farklı ülkelerden gelen ekipler ile iletişim kurma sürecini

çoğunlukla tercümanlar ya da ekipte dil bilen personellerin yardımı ile gerçekleştirdiği yorumu yapılabilir. Farklı ülkelerden gelen ekipler ile koordinasyonun sağlanmasına ilişkin K10 *“Farklı ülkelerden gelen ekiplerle sadece dil eksikliğimizden kaynaklı sorunlar yaşanmıştı. Ama onlar çok profesyonel ve donanımları tam şekilde gelmişlerdi. Kendi sahra hastanelerini kurdular ve yanlarında tercümanlar getirmişlerdi. Yine Sağlık Bakanlığı da dil bilen kendi personellerini görevlendirmişti.”* şeklindeki ifadeleri ile farklı ülkelerden gelen ekiplerin özellikle Hatay ilinde personellerin üzerindeki iş yükünü önemli ölçüde hafiflettiği ancak personellerin dil bilmemesi nedeniyle yeterli derecede iletişim sağlanamadığı ifade edilmiştir.

Bir başka ifadede K8, *“Farklı ülkelerden gelen ekipler sahra hastaneleri kurmuştu. Ve hangi ülkeden gelen ekip hangi mahallede sahra hastanesi kurduğu bilgisini telsiz sistemi üzerinden almaya başladık.”* şeklinde ifadeleriyle farklı ülkelerden gelen ekiplerle koordinasyon sürecinde telsiz kullanımının yer aldığı söylenebilir. Katılımcılardan K10, *“Farklı ülkelerden gelen ekiplerle de sadece dil eksikliğimizden kaynaklı sorunlar yaşanmıştı. Ama onlar çok profesyonel ve donanımları tam şekilde gelmişlerdi. Kendi sahra hastanelerini kurdular ve yanlarında tercümanlar getirmişlerdi. Yine sağlık bakanlığı da dil bilen personelleri görevlendirmişti. Ve açıkçası farklı ülkelerden gelen ekipler sayesinde iş gücümüz oldukça azalmıştı.”* şeklinde ifade etmiştir.

Katılımcıların çoğu, deprem meydana geldiği günü takiben sonraki günlerde bölgeye çok fazla sayıda çevre illerden 112 ve UMKE ekiplerinin görevlendirildiği ve bu durumun iş yükünü hafiflettiği ifade edilmiştir. Çevre illerden gelen ekiplerle sağlanan koordinasyona ilişkin K5, *“Çevre illerden gelen ekiplerle de koordinasyonumuzu SAKOM merkezi sağlıyordu. Açıkçası sahada başka ilden gelen personeller çadırımıza gelip sözel olarak kendilerini tanıttıklarında aramızda bir görev paylaşımı yapıyorduk. İllerin değişimlerini SAKOM WhatsApp da kurulan gruplar üzerinden gerçekleştiriyordu. SAKOM hangi ekibin görevi devralacağını, hangi ekibin molaya çıkacağını bildirdiği için sıkıntı yaşamadık. Ancak çevre ilden diğer kurumlardan gelen ekipler hakkında iletişim kurulmadığı için herhangi bir bilgim yok.”* şeklinde ifade etmiştir.

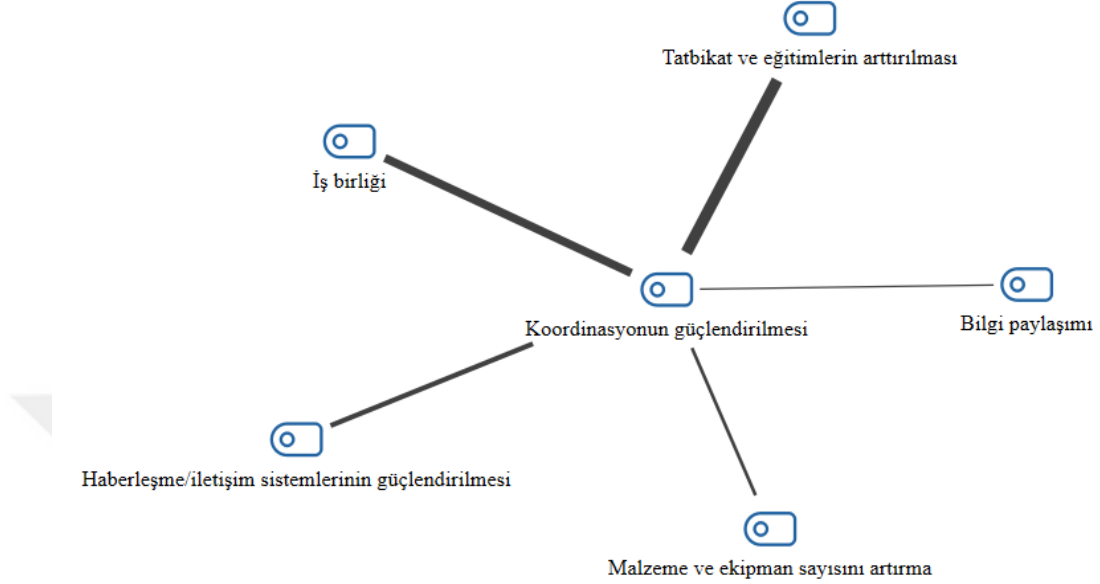
Katılımcılardan K3, “Çevre ilden gelen ekiplerle de sürekli bir iletişim kurmadık. Doğrudan çadırımıza gelip kendilerini tanıtan 112 ve UMKE ekipleri ile tanıştık. Enkaz da çalışırken de belirli bir koordinasyon sağlayarak sırası ile yaralı veya ex’leri hastanelere naklediyorduk. Ancak şöyle durumlar oldu. Bizim ekiplerimizin her yere yetişmesi zordu. Bazı illerden gelen ekipler enkaz alanlarını bilmiyordu, bize de herhangi bir bilgilendirme gelmediğı için bizim ekiplerimiz durmadan çalışmak durumunda kaldı. Bilgi paylaşımı olmadığı için iş gücü eşit bir şekilde paylaştırılamadı. Tabi sonraki günlerde de onlar sahaya gelince aramızda bir bilgi alışverişinde bulunduk ve iş gücümüz de azaldı.” sözleriyle ifade etmiştir.

Enkaz kaldırma çalışmalarının gerçekleştiğı günlerde özellikle Hatay ilinde çok sayıda çevre illerden gelen ekiplerin olduğu ifade edilmiştir. Çok fazla ekibin olması nedeniyle koordinasyonu güçlendiren bir tablonun oluştuğı belirtilmiştir. Bu konuya ilişkin K8, “Hatay’a özellikle depremin üzerinden haftalar geçtikten sonra çok fazla sayıda ambulans ve UMKE ekipleri gelmişti. Bu süreçte enkaz kaldırma çalışmalarına daha fazla ağırlık verilmeye başlandığı zamanlardı. İşte bu süreçte çevre illerden gelen ekiplerin fazlalığı koordinasyonu güçlendiren bir tablo olarak ortaya çıkmıştı. Örneğin 10 gün boyunca sahada olan bir ekip varmış. Ancak bildirimini KKM ve SAKOM birimine yapmamışlar. Ve 10 gündür herhangi bir vakaya dahi çıkmamışlar. Bu durum devletimize de ekonomik anlamda kayba neden olmuştu. Ciddi bir koordinasyonsuzluktu. Aslında ilin ne kadar personele ve araca ihtiyacının olduğu planlanabilseydi süreç bu şekilde işlemezdi diye düşünüyorum.” şeklinde ifade etmiştir. Yukarıdaki ifadeden, ekip sayısının çok fazla olmasının bölgede alt yapı ve haberleşme sistemleri noktasında problem yaşanması nedeniyle koordinasyonun sağlanmasında eksikliklerin yaşandığı vurgusu yapılabilir.

4.2.3. Koordinasyonun güçlendirilmesi kategorisi

Araştırmanın dördüncü sorusunu cevaplandırmaya yönelik, “Sahada edinilen tecrübelerle dayanarak koordinasyona dair problemleri çözmek ve koordinasyonu güçlendirmek adına ne tür çalışmalar yapılmalıdır?” sorusu yöneltilmiştir. Görüşmelerden elde edilen veriler çözümlendiğinde, sahada koordinasyona dair problemleri çözmeye ve mevcut koordinasyon çalışmalarını daha nitelikli hale getirmeye yönelik kodlar oluşturulmuştur. Araştırmanın dördüncü sorusuna yönelik verilen önerilerin sonuç ve öneriler kısmında verilmesi amaçlansa da görüşmeler

esnasında katılımcılar tarafından yoğun olarak öneriler dile getirildiği için oluşan kodlar bulgular kısmında verilmiştir. Bu kategoriye ilişkin alt kodlar aşağıda sunulmaktadır.

Şekil 4.11. Koordinasyonun güçlendirilmesi kod- alt modeli.

Kod-alt modeline göre katılımcılar tatbikat ve eğitimlerin artırılması ve iş birliği kodları en sık tekrarlanan kodlar olmuştur. Katılımcıların ifadelerine göre sahada koordinasyonu güçlendirmek için kurumlar arasında tatbikat ve eğitimler ile iş birliğinin güçlendirilmesinin gerekliliği belirtilmiştir. Bu konuya ilişkin K10, *“Türkiye’de bu tatbikatların olması gerektiği gibi yapıldığını düşünmüyorum. Tatbikatların gerçek afet anındaki yaşananları birebir yaşatması gerekmektedir. Afetin zorlukları ve psikolojik yorgunluğu birebir hissettirilmeli. Elbette olumlu anlamda eğitimin etkisi vardır ancak bütünüyle daha etkili eğitim ve tatbikatlar verilebilir. Bir de eğitim ve tatbikatların diğer kurumlarla düzenli olarak uygulanması gerekmekte. Çünkü bizim sorunumuz sahada etkili bir şekilde iş birliği yapamamamızdan kaynaklanıyordu. Bunun önüne geçmek için afet öncesinde kurumların koordinasyonu tam anlamıyla öğrenmesi ve tecrübe kazanması gerekli. Bir de afet konusunda branşlaşmamız lazım. AFAD’ ın nasıl ki dalgıçlık, arama- kurtarma gibi alanlarda özelleşmiş personelleri varsa, bizim de kendi kurumumuzda enkaz yönetiminde, arama- kurtarma, koordinasyon da ve lojistik gibi diğer alanlarda personellerimizi özelleştirmemiz gerekmektedir.”* şeklinde ifade etmiştir.

Tatbikat ve eğitimlerin önemine ilişkin K6, *“Afete hazırlık kapsamında personellere verilen eğitimler ve tatbikatlar oldukça önemli. Çünkü afet anında davranışımızın nasıl olması gerektiğini öğreniyoruz. Enkaz altındaki yaralıya nasıl bir yaklaşım sergilenmeli, çadır kurulumu nasıl olmalı, bir tim nasıl birlikte hareket etmeli kısacası birçok konuda eğitiliyoruz. Daha az yanlışla daha doğru müdahaleler gerçekleştirmeyi öğreniyoruz. Tatbikatlarla da öğrendiklerimizi pekiştiriyoruz. Ancak bu afette özellikle psikolojik travmalar yaşadık hepimiz. O nedenle ilerleyen eğitimlerde afet psikolojisinin üzerine daha fazla eğilmesi gerektiğini düşünüyorum.”* ifadeleriyle afet öncesinde verilen eğitimlere afet psikolojisi gibi konuların dâhil edilmesi vurgusu yapıldığı söylenebilir.

Koordinasyonu güçlendirmek için haberleşme ve iletişim sistemlerinin güçlendirmesine ilişkin K3, *“Koordinasyonu güçlendirmek adına haberleşme alt yapı sistemlerinin güçlendirilmesi gerekiyor. Çünkü afet anında en fazla haberleşme ve iletişimin önemi ortaya çıkıyor. Bence afet bölgelerinde mobil operatörler hazırda bulundurulmalı. Ve afetten hemen sonra kullanılmaya başlanmalı. Kurum ve kurumlar arası bazda da telsiz kullanımımızı arttırmamız gerektiğini düşünüyorum. Özellikle afette tüm kurumların iş birliği içinde çalışması gerektiği için iyi bir organizasyon sağlayarak sahaya inmemiz gerekiyor. Sahada da sürekli birbirimiz ile telsiz başta olmak üzere iletişimimizi kesintisiz sürdürmemiz gerekiyor.”* sözleriyle ifade etmiştir.

6 Şubat depremlerinin çok fazla ili etkilemesinin koordinasyon sürecine olumsuz etkisinin olduğu vurgusu yapılarak koordinasyondan sorumlu kurum olan AFAD’ın saha koordinatörlüğü ve yönetimi noktasında personellerini geliştirmesi ve eğitimlerle desteklenmesi gerekliliğini yapan K7 bu konuda, *“Devletimiz AFAD’ı daha fazla güçlendirmelidir. Özellikle saha koordinatörlüğü ve yönetimi konusunda. AFAD personellerinin profesyonel, kendini geliştirmiş ve donanımlı ekiplerden oluşması gerekmektedir. Çünkü afet yönetimi herkesin yapabileceği bir iş değildir. Deneyim, bilgi birikimi ve sürekli gelişim ister. Afet ve saha yönetimini gerçekleştirecek personellerin de bu yetilere sahip olması gerekir. Sahada çok başlılık olmaz. Tüm koordinasyon tek elden yönetilir. Alt yönetim birimleri oluşturularak alana hâkimiyet sağlanır ve her personel üstünün direktiflerine uyup yönetime karışmaz. Emir- komuta zincirine uyulması oldukça önemlidir. Aksi taktirde*

kaos ortaya çıkar. En büyük sorun afetin 11 ilde çok büyük yıkımlara yol açmasının verdiği çaresizlikten kaynaklandı.” sözleriyle ifade etmiştir.

Öte yandan koordinasyonu güçlendirmede planlamanın önemine dair K6, “Türkiye Afet Müdahale Planının (TAMP) ilk günden hatta ilk saatlerden itibaren hemen uygulanması ve denetlenebilir olması gerekiyor diye düşünüyorum. Çünkü mevcutta bir planımız var ancak uygulamada yetersiz kalındı. Koordinasyon konusunda eksikliklerimiz çoktu çünkü alan çok büyüktü. Ancak her il ilk etapta çevre illerden ekipler gelene kadar ki süreçte koordinasyonunu çok etkin bir şekilde kurmalı ve planlamalı. Yani biz gelene kadar onlar kendilerine yetebilmeli. Aynı zamanda bizleri yönlendirmede eksiksiz olmalı.” şeklinde ifade etmiştir. Aynı zamanda sahada görev alan kurumların sosyal medya görünürlülüğünün koordinasyonu sağlamada güçleştirici bir faktör olmasına ilişkin K6, “Sosyal medya görünürlülüğünü azaltıcı birtakım çalışmalar da yapılabilir. Yani kurumların böyle bir yaklaşımla olay yerinde görev alması bilinci kaldırılabilir. Çünkü her enkazda yer alan kurum kendini gösterme çabasına girdiği zaman bir yaralının enkazdan çıkarılma aşamasında bile kaos durumu ortaya çıkabilmektedir.” sözleriyle ifade etmiştir. Ortak kodlara ilişkin görüş bildiren bazı katılımcılardan alınan alıntılar şu şekildedir;

“Bu afette Hatay’da lojistik birimi hasar görmüştü. Bu durum da lojistik deposundaki malzemelerin bir kısmı kullanılamadı. Biz kendi envanterimizi kullandık. Ama her şeye ihtiyaç duymuş oluyoruz ve elimizdeki malzemeler tükeniyor. O nedenle lojistik depolarının güvenli binalarda yer alması gerekli.” (K8)

“Tüm kaynaklarımızı eşit bir şekilde paylaşarak hem kaynak yönetimini hem de bilgi paylaşımını koordineli bir şekilde yönetebildik. Lojistik yönetimi konusunda da bir kere ihtiyaç listelerimizi oluşturduğumuzda bunu karşılayacak bir sisteme ihtiyacımız vardı. Ancak bu çadırımıza gelen örneğin ilaç firmalarının, medikal malzeme satıcılarının sormasıyla iletebileceğimiz sınırlı bir iletişimle sabitti. Ki bu ihtiyaçların ne zaman getirileceğini de kestiremiyorduk. O yüzden bizim hem temel ihtiyaçlarımızı karşılayacak lojistiğe sahip kurumlarla hem de tüm kurumların lojistik desteğinin ne kadar olduğuyla ilgili kesintisiz bir iletişime ihtiyacımız vardı. Sonraki afetler için bu iletişimin sağlanabilmesi gerekiyor.” (K4)

“Personellerimizin kişisel hijyen ve ihtiyaçlarına yönelik seyyar tuvalet ve banyo lojistik desteğinin ne kadar önemli olduğunu orada yaşayarak gördük. Bu yüzden

personellerimize seyyar tuvalet kullanımı, daha sonrasında bertaraf edilmesi konusunda da eğitimler verilmesi gerektiğini düşünüyorum. '' (K2)

Yukarıdaki ifadelerin ortak noktası, afet alanında fazla sayıda malzeme ve ekipman ihtiyacı olması durumunun lojistik anlamda desteğin kurumlar arasında iş birliği sağlanarak yönetilme gerekliliği vurgusu yapılabilir. Aynı zamanda ekiplerin hijyen ve temizlik noktasında yaşadıkları sorunun halk sağlığı açısından bir tehdide maruz kalmalarına neden olabileceğine dikkat çekilerek seyyar tuvalet ve banyoların UMKE lojistik depolarında sayıca artırılması gerekliliği belirtilebilir.

5. TARTIŞMA

Bu araştırma, Kahramanmaraş merkezli depremlerde sahada kurum ve kurumlar arası koordinasyonun mevcut durumunu anlamak, sahada karşılaşılan problemleri tespit etmek ve sahada koordinasyonu güçlendirmek adına neler yapılabilir soruları üzerine şekillenmektedir.

Araştırma kapsamında katılımcıların çoğu, sahada yaşadıkları en büyük sorunun koordinasyon ve iletişim üzerine olduğunu belirtmişlerdir. Aynı zamanda alt yapının çökmesi durumunun iletişim ve haberleşmeyi olumsuz yönde etkilediği tespit edilmiştir. Enkaz alanlarında olay yeri yönetimi konusunda yaşanan yetki karmaşasının müdahaleyi güçleştirdiği belirtilmiştir. Bu bağlamda kurumlar arasında etkin bir koordinasyonun sağlanamadığı tespit edilmiştir. Afet alanının büyüklüğü ve daha önce bu denli büyük çapta bir afetin yaşanmamış olmasının verdiği korku ve şaşkınlık durumunun afet anında hızlı reaksiyon almayı zorlaştırdığı düşünülmektedir. Afetten sonraki ilerleyen günlerde çevre illerden görevlendirilen personel ve araç sayısının fazla olması, afet bölgelerindeki teknik donanımın yetersiz olması sebebiyle ekipleri yönlendirme ve koordine etme süreçlerinde zorluklara neden olduğu gözlemlenmiştir.

Özellikle sosyal medya da konum bilgisi paylaşarak enkaz altında yaşayan vatandaşların olduğu bilgisinin verilmesi müdahale ekiplerinin mevcut çalışma alanlarını bırakarak o bölgeye yönelmesine neden olmuştur. Ancak sonrasında yanlış veya asılsız ihbar olduğu anlaşıldığında ciddi bir zaman kaybına neden olduğu görülmüştür. İlk günlerde cenaze araçlarının yetersiz kalması üzerine ambulansla cenazeler taşınmıştır. Burada 112 ekipleri kimlik tespiti sonrası kayıt tutmuştur. Ancak kurumlar arası iletişim eksikliği nedeniyle binalardan çıkan ölülerin kimliklerinin vatandaşlarla paylaşılması noktasında yaşanan bilgisizlik neticesinde eksiklikler gözlemlenmiştir.

Polat (2024) çalışmasında, 6 Şubat depreminde arama kurtarma teknisyeni olarak görev yapan 14 AFAD personeli ile yaptığı nitel çalışmada deprem bölgesinde afet yönetimi konusunda yaşanan eksikliklerin koordinasyon, afet alanında bilgi yetersizliği olan yöneticiler ve iletişim eksikliği/ yokluğu olduğu ifade edilmiştir.

6 Şubat depreminde Hatay ilinde müdahalede görev alan 26 itfaiye personeli ile yapılan nitel bir çalışmada katılımcılar, müdahale sırasında yaşanan en büyük sorunların koordinasyon ve iletişim eksikliği, ekipman eksikliği, güvenlik ve ulaşım sorunları olduğunu belirtmişlerdir (Kozyel ve Köymen, 2025).

6 Şubat depremlerini yaşamış 47 depremzede ve sahada arama kurtarma teknisyeni olarak görev yapmış 46 kişi ile yapılan bir nitel çalışmada, ekiplerin müdahale aşamalarında koordinasyon, iletişim, ulaşım, enkaz güvenliği ve ekiplerin farklı kurumlarla sorun yaşadıkları ifade edilmektedir (Sert vd., 2024).

Yıldırım (2023) çalışmasında, kriz yönetimi sürecinde karmaşa ve kaosu önlemede kriz iletişimde düzenli bilgilendirme gerekliliğini ve bu bilgi akışının hedef kitlelere basın bültenleri aracılığıyla sağlanması gerektiğini belirtmektedir.

6 Şubat depremlerinde sahada görev alan 48 farklı STK'dan anket soru formu ve 21 farklı saha çalışanı ile yaptıkları görüşmede deprem bölgesinde ilk aşamada kontrol alanı ve koordinasyonun sağlanamadığı bu durumun da iletişim eksikliği, ulaşım zorlukları, soğuk hava şartları ve depremin çok büyük alanda olması sebepleri belirtilmiştir (Balta vd., 2024).

Koordinasyon ve kriz iletişimine dair Genç (2008) çalışmasında, afet bölgesinde çok sayıda ulusal ve uluslararası ekiplerin aynı anda çalışmasının koordinasyonsuzluğa neden olduğu ve neticesinde ekiplerin birbirleri ile iletişimsel eksiklik yaşamalarına ve bu durumda iş gücü paylaşımı noktasında sorunlara yol açtığından bahsetmektedir.

Aydın vd., (2024)'e göre, 6 Şubat depremlerinde sahada karşılaşılan sorunların başında koordinasyon ve iş birliği gelmektedir. Resmi kurumlar ve kuruluşlar tarafından afet bölgesine gönderilmek üzere yola çıkan yardımlar, ulaşım da yaşanan aksamalar nedeniyle gecikmeler yaşanmış ve bu durum sahada çeşitli aksaklıklara yol açmıştır.

Bozkurt ve Demir (2023) çalışmalarında, 6 Şubat depremlerinde sosyal medya kullanımının avantaj bir durum olarak görüldüğü ve afete müdahale eden ekiplere yardımcı bir rol üstlendiği ifade edilmiş ancak afetlerle ilgili sosyal medyanın provoke edildiği ve sürecin sekteye uğramasına sebebiyet verdiği ifade edilmiştir.

6 Şubat depremlerinde Hatay ilinde görev yapmış kamu görevlileri ve depremi fiilen yaşamış 20 kişi ile yapılan nitel bir çalışmada, afet lojistiğinde yaşanan problemler, ulaşım kısıtlılıkları, enkaza müdahale eden ekip sayısının yetersizliği, ekipman eksikliği ve toplumsal düzeyde afet bilinci eksiklikleri şeklinde belirtilmektedir (Mudu, 2024).

Sorani vd., (2018) çalışmalarında, afet müdahale sürecinde Acil Tıp Sistemi (EMS)'nin karşılaştığı zorlukları incelediği nitel bir çalışma yapmış ve afetlerde deneyimli 23 kişi ile gerçekleştirdiği görüşmelerde, afetlerde müdahale sürecini olumsuz etkileyen sorunları; halkın yetersiz ilk yardım bilgisi, alt yapı eksiklikleri, bilgi yönetimindeki sorunlar ve koordinasyonsuzluk şeklinde belirtmişlerdir.

Karahisar (2016) çalışmasında, afet durumlarında iletişim ve koordinasyon aksaklıkları yaşanmasındaki en önemli sorunların afet bölgesindeki ihtiyaç analizinin bilinmemesine çift yönlü iletişim kurulamaması ile beraber yetki karmaşasının yaşanması olarak belirtmektedir.

Ünlü vd. (2010) çalışmasında, Türkiye'deki kriz yönetiminin temel sorunların kurumlar arası koordinasyon eksikliği ve kriz yönetimi sürecindeki yetki karmaşasının iş birliğini karmaşık hale getirmesi olarak belirtmektedir.

Çakmak vd. (2010) çalışmasında, Kocaeli ili 112 acil yardım birimlerinde çalışan ve 17 Ağustos ile 12 Kasım Düzce depremlerinde görev yapan 44 sağlık personeline (%47.8) afet bölgesinde çalışırken en çok karşılaştıkları sorunun ne olduğu sorulduğunda, organizasyon ve malzeme eksikliğinin ilk sırada (19) yer aldığı ifade edilmektedir.

Torpuş (2019) çalışmasında, 2015 yılında meydana gelen Hopa sel felaketinde görev alan sağlık personellerine diğer afet ekipleri ile aralarında organizasyon ve koordinasyonun olup olmadığı sorusu sorulmuş ve diğer ekipler ile organizasyonun yetersiz olduğu ifade edilmiştir.

Yılmaz (2018) çalışmasında ise, Van depreminde görev alan personellere organizasyonun sağlanıp sağlanamadığı sorusuna, çoğunluğun organizasyon noktasında istenilen düzeyde olunmadığı, emir-komuta zincirinin sağlanamadığı ve malzeme eksikliğinin olduğu ifade edilmektedir.

Literatür incelendiğinde mevcut belirtilen sorunların Kahramanmaraş merkezli depremlerde de yaşandığı görülmektedir. Bu kapsamda çalışmanın verilerinin ortak noktasının koordinasyon ve iletişim eksikliği olduğu saptanmıştır. Bu doğrultuda mevcut çalışma ile ilgili literatür kıyaslandığında Türkiye’de meydana gelen afetlerde kurum ve kurumlar arası koordinasyon sağlama noktasında problemlerin yaşanmaya devam ettiği görülmektedir. Bu çalışma sonunda elde edilen veriler afetlerde sahada yaşanan koordinasyon eksikliklerinin benzerlik gösterdiği bulgular ile destekler nitelikte olduğu ortaya konulmuştur.

6.SONUÇ VE ÖNERİLER

06.02.2023 tarihinde meydana gelen Kahramanmaraş Merkezli depremler 11 ili etkileyerek literatüre yüzyılın felaketi olarak geçmiştir. Depremlerin merkez üssü Kahramanmaraş'ın Pazarcık ve Elbistan ilçeleri olmakla birlikte 7.7 ve 7.6 büyüklüğünde 9 saat arayla meydana gelmiştir. Depremler neticesinde çok sayıda bina yıkılmış ve can kaybı yaşanmıştır. Depremlerde yaklaşık 14 milyon insan doğrudan ve dolaylı olarak etkilenmiştir. Bu çalışmada, 6 Şubat Kahramanmaraş merkezli depremlerde Hatay ve Osmaniye illerinde görev almış Aksaray UMKE personellerinin sahada koordinasyona dair deneyimlerini anlamak ve sahada yaşadıkları sorunları tespit etmek ve sahada koordinasyonu güçlendirmek adına çözüm önerilerinde bulunmak hedeflenmiştir. Nitekim çalışmanın bir sonraki afetler için öncü bir çalışma olması ve literatürde afet yönetimindeki koordinasyon çalışmalarına fayda sağlaması amaçlanmaktadır. Çalışma neticesinde temalar oluşturulmuş, bu temalara ilişkin kategoriler ve alt başlıklar belirlenmiştir. Araştırmada sahada karşılaşılan problemler kategorisinde, iletişim, alt yapı, emir-komuta zinciri, bilgi paylaşımı, ulaşım, güvenlik ve malzeme alt başlıkları oluşturulmuştur. Elde edilen verilerin sonucuna göre, sahada koordinasyonun belirli bir seviyede sağlandığı ancak afet alanının büyüklüğü, ulaşımında yaşanan aksaklıklar ve kurumlar arası yaşanan koordinasyonsuzluğun çeşitli sorunlara neden olduğu anlaşılmaktadır.

Sahada koordinasyona dair problemleri çözmek ve koordinasyonu güçlendirmeye yönelik öneriler aşağıda sunulmaktadır.

Sahada koordinasyona dair sorunların çözümüne yönelik, saha koordinatörlüğü kavramının geliştirilmesi ve personellerin bu konuda eğitilmesi gerekliliği önerilmektedir. Her enkazda çalışan bir saha koordinatörü ve her kurumun birim amirleri saha koordinatörü ile sürekli iletişim halinde olarak iş birliği içinde hareket etmelidir. Bu doğrultuda her enkazda bir kriz masası kurulmalı ve koordinasyon bu şekilde enkazlarda çalışan kurum personelleri ile başlatılmalıdır. Her kurumun personeli malzeme- ekipman gibi istek ve taleplerini birim amirine iletmeli, birim amirleri kendi kurumunun mevcut durumu ve ihtiyaç talebini enkaz alanında kurulan kriz masasında ilgili saha koordinatörüne iletmelidir. Bu sayede çalışılan enkazda yetki karmaşasının ve diğer kurum personelleri ile oluşabilecek iletişimsel

çatışmanın önüne geçileceği düşünülmektedir. Bununla beraber sahadan doğru, hızlı ve güvenilir bilgi yalnızca saha koordinatörü tarafından üst mercilere sağlanmış olacaktır.

Araştırma bulgularına göre katılımcıların çoğu, sahada 112 ve UMKE personellerinin kurum bazında koordinasyonu başarılı bir şekilde gerçekleştirdiğini ifade etmişlerdir. Ancak afet alanının büyüklüğü, alt yapının çökmesi ve çevre illerden görevlendirilen personel sayısının çokluğu ile koordinasyonun sağlanmasında güçlüklerin meydana geldiği ifade edilmiştir. Nitekim, depremin büyüklüğü ile etki alanının genişliği ve bölgede yaşayan personellerin de birer afetzede olması nedeniyle koordinasyon sağlanmasında problemler yaşanması kaçınılmaz olmuştur. Bu noktada SAKOM'un hemen reaksiyon alabilmesi, kurulması ve saha hakkında ilk bilgileri alması elzemdir. Bu doğrultuda çevre illerden gelen ekiplerin SAKOM birimine bildirmesi ile görevlendirildiği enkaz alanındaki ekiplerle ortak telsiz hattı oluşturularak koordinasyonu sağlaması gerekmektedir. Her ekip öncelikle kendini SAKOM binasına bildirmeli, ardından görevlendirildiği alandaki birim amiri ile iletişime geçerek enkaz alanındaki ortak telsiz hattına dahil olmalıdır. Böylece enkaz alanında çalışan aynı kuruma ait personellerin birbirini tanınması ve görev paylaşımı noktasında eşit bir dağılım gerçekleştirilmesi noktasında fayda sağlayacağı öngörülmektedir. Bu noktada katılımcılar ortak telsiz hattının bazı bölgelerde kullanıldığını ifade etmiştir. Ancak her enkaz alanında ortak telsiz hattın kurumlar arasında kullanılması ve yaygınlaştırılması gerekliliği ortaya çıkmaktadır.

Kahramanmaraş merkezli depremler sonrasında alt yapının çökmesi, sahada çalışan kurumlar için iletişim ve koordinasyon sağlama noktasında zorluğa neden olmuştur. Özellikle iletişim ve haberleşme kurma noktasında telsizlerin yedek bataryalarının bitmesi, telefonların çekmemesi nedenleriyle sorunların olduğu katılımcılar tarafından yoğun bir şekilde dile getirilmiştir. Bu gibi büyük afetlerde alt yapının zarar görmesi riski göz önüne alınarak, her kurumun araçlarına sabitlenmiş mobil operatörlerin entegre edilmesi öncelikle kurum içi iletişimi güçlendirecektir. Bununla birlikte AFAD, UMKE ve Jandarmanın sahada üçlü bir tim şeklinde çalışmasının koordinasyonu güçlendireceği düşünülmektedir. Burada AFAD, UMKE ve Jandarmanın birlikte çalıştığı bir koordinasyon aracının geliştirilmesi ve saha koordinatörlerinin bu timde yer alması gerekli görülmektedir. Çünkü ilgili kurumlar

bir afet durumunda afet sahalarında yer alan ana kurumları oluşturmaktadır. Bu kapsamda Kahramanmaraş merkezli depremlerde ilgili kurumlar ile ortak telsiz kodunun kullanıldığını ancak bunun il bazında sınırlı kaldığı ifade edilmiştir.

Afet öncesinde kurumun gerçekleştirdiği eğitim ve tatbikatların önemli ve gerekli olduğu belirtilmektedir. Eğitim ve tatbikatların personellere belirli bir seviyede deneyim kazandırdığı ve afet sahasında daha bilinçli ve donanımlı hareket etmeye yardımcı olduğu görülmektedir. Bununla birlikte eğitim ve tatbikatların sayısının artırılmasının ve kurumlar arası tatbikatların daha fazla yaygınlaştırılması gerekliliği görülmektedir. Afet öncesindeki eğitimlere afet psikolojisi konusunun eklenmesi ve sahadan vaka örnekleri ile betimlenerek anlatılmasının belirli bir farkındalık oluşturmaya yönünden önerilmektedir. Kurumların ortak çalıştaylar düzenlemesi ve her afetten çıkarılması gereken dersler, eksik ve problemlerin çözümüne yönelik düzenli çalışmaların gerçekleştirilmesi, kurumlar arası iş birliğinin güçlendirilmesine katkıda bulunması yönünden önerilmektedir. Verilecek eğitimlerde saha koordinatörlüğü, liderlik ve karar verme üzerine konuların artırılması ve profesyonel personel sayısının artırılması da önemli bir diğer öneriyi oluşturmaktadır. Aynı zamanda malzeme ve ekipman sayısının artırılması, bu ekipman ve malzemeleri doğru ve etkin kullanacak personellere ihtiyaç olduğu görülmektedir. Personellerin telsiz kullanımı konusunda yeterli düzeyde olması amacıyla telsiz kullanımına yönelik eğitimlerin artırılması da önerilmektedir.

Katılımcıların çoğu sosyal medyanın doğru ve etkin kullanıldığında kitleleri yönlendirmede güçlü bir araç olduğunu ancak sosyal medya kullanımının doğru olmadığını savunan katılımcılar, yanlış yönlendirme ve bilgi kirliliğinin çokluğu sebebiyle sadece kaos ortamı yarattığını ifade etmişlerdir. Kahramanmaraş merkezli depremlerde sosyal medyada çok sayıda bilgi kirliliğinin olduğu ve WhatsApp uygulaması üzerinden kurulan gruplara enkazda canlı olduğu bildirilen konum bilgilerinin paylaşılmış olduğu ifade edilmiştir. Bu bilgiler üzerine sahada çalışan personeller ilgili konuma yönlendirilmiş ancak asılsız bilgi çıkması sonrası zaman kaybı yaşadıklarını dile getirmişlerdir. Bu nedenle teyit edilmemiş bilgilerin kurumları harekete geçirmesinin önüne geçilmesi ve afetlerde sosyal medya kullanımına yönelik düzenlemelerin yapılması önerilmektedir.

Kahramanmaraş merkezli depremler sonrasında bazı illerde lojistik depoların zarar gördüğü, yağmalama ve hırsızlık gibi olaylar yaşandığı ve afet bölgesine gönderilen malzeme ve ekipman sayısının çokluğu nedeniyle denetimsel zorluklar yaşandığı ifade edilmiştir. Bu noktadan hareketle, afet meydana gelir gelmez güvenlik açığı riski göz önüne alınarak jandarma ve polislerin afet alanına ilk günden itibaren intikal etmesi ve kurumlar ile iş birliği halinde hareket etmesi önerilmektedir. Burada lojistik desteğin sistemsal bir düzenleme getirilerek denetlenmesi, deprem bölgelerine gönderilen malzemelerin sisteme anında işletilmesi, bu malzeme ve ekipmanların hangi kurum ve ekiplere dağıtımının gerçekleştiğinin sisteme bildiriminin yapılması meydana gelebilecek her türlü riski azaltmada iyileştirici bir adım olacağı unutulmamalıdır.

Sonuç olarak, afet öncesinde hazırlanmış olan planlamaların afet sırasında uygulanma noktasında eksik kaldığı görülmektedir. Afetin büyüklüğü, etki alanının genişliği, sahada kaos ve kargaşanın hakim olması sahada kriz yönetim sürecinin işleyişini etkileyen faktörler olmuştur. Bu noktada etkili ve kesintisiz bir iletişim, doğru ve güvenilir bilginin sürekliliği, profesyonel personel sayısının fazla olması ve kurumlar arasında oluşturulmuş güçlü bir koordinasyonun krizi yönetmede başarılı bir sonuca neden olacağı görülmektedir.

KAYNAKLAR

- Acil Sağlık Hizmetleri Daire Başkanlığı, (2022). Acil Sağlık Hizmetleri Daire Başkanlığı. <https://acilafet.saglik.gov.tr/TR-4466/acil-saglik-hizmetleri-daire-baskanligi.html>. Erişim tarihi: 10.06.2024.
- AFAD. (2014a). Açıklamalı Afet Yönetimi Terimleri Sözlüğü. <https://www.afad.gov.tr/aciklamali-afet-yonetimi-terimleri-sozlugu>. Erişim tarihi: 11.06.2024.
- AFAD. (2021). AFAD Hakkında. <https://www.afad.gov.tr/afad-hakkinda>
- Afet ve Acil Durum Yönetimi Başkanlığının Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanun. (2009). T.C. Resmi Gazete, 5902, 17 Haziran 2009.
- Afet ve Acil Durum Yönetimi Başkanlığı, (2023). 06 Şubat 2023 Pazarcık- Elbistan Kahramanmaraş Depremleri Raporu, Deprem ve Risk Azaltma Genel Müdürlüğü Deprem Dairesi Başkanlığı, <https://deprem.afad.gov.tr/assets/pdf/>
- Alexander D. (1993). *Natural Disasters*, Routledge Taylor & Francis Group. ISBN 13:978-1-85728-093-7.
- Aslan, R. (2021). Engelli Bireylerin Afet Deneyimleri: Fenomenolojik Bir Araştırma. Doktora Tezi, Gümüşhane Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Gümüşhane.
- Aydın, S., Şahin, A., Macit, M., Aksakal, E. (2024). 06 Şubat 2023 Kahramanmaraş Depremleri Sonrası Bölgeye Gönderilen Yardımların Koordinasyon Süreçlerinin İncelenmesi ve Değerlendirilmesi, *Türk Deprem Araştırma Dergisi* 6(1), 181-214, <https://doi.org/10.46464/tdad.1437829>.
- Aydemir, O. (2002). Kriz Yönetimi ve Halkla İlişkiler. *İstanbul Üniversitesi İletişim Fakültesi Dergisi*, 1(12), 473-498.
- Aytaç, A. (2023). Deprem ve Afet Anlarına Yönelik Bir Haberleşme Sistemi Önerisi: “Milli Telsiz Haberleşme Sistemi.” *Avrasya Dosyası Dergisi*, 14(1), 137-157.
- Baechler Cömert, N. (2018). Afet Risk ve Zarar Azaltmada İletişim Stratejisinin Rolü. 2nd International Symposium on Natural Hazards and Disaster Management, 04-06 Mayıs, Sakarya, 809-817.
- Bahadori, M., Khankeh, H. R., Zaboli, R., Malmir, I. (2015). Coordination in Disaster: A Narrative Review. *International Journal of Medical Reviews*, 2(2), 273-281.
- Bal, C.G., Özgen, Z. (2023). Kriz Yönetimi ve Afetler: Elazığ Depreminden Yansımalar. *Çankırı Karatekin Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 13(3) 854-878. DOI: 10.18074/ckuiibfd.1273197

- Balta, G. K., Mengü, E., Yaman, Ö. M. (2024). 2023 Kahramanmaraş merkezli depremlerde sosyal hizmetlerin sivil örgütlenmesi ve işleyişi. *Akademik Yaklaşımlar Dergisi*, 15(1)-Deprem Özel Sayısı-, 261-291.
- Braun, V. Clarke, V. (2006). Using Thematic Analysis in Psychology. *Qualitative Research in Psychology*, 3, 77-101. DOI: 10.1191/1478088706
- Bigley, G. A., Roberts, K. H. (2001). The Incident Command System: High-reliability organizing for complex and volatile task environments. *Academy of Management Journal*, 44(6), 1281-1299.
- Bozkurt, Y., Demir, T. (2023). Afet yönetiminde iletişim ve medya üzerine bir değerlendirme: Kahramanmaraş merkezli depremler. *Dumlupınar Üniversitesi İİBF Dergisi*, 11, 21-32. DOI: 10.58627/dpuibf.1288685
- Büyükkaracıgan, N. (2016). Türkiye’de Yerel Yönetimlerde Kriz ve Afet Yönetim Çalışmalarının Mevzuat Açısından Değerlendirilmesi. *Selçuk Üniversitesi Sosyal ve Teknik Araştırmalar Dergisi*, 12, 195-219.
- Ceylan Çapar, M. ve Ceylan, M. (2022). Durum çalışması ve olgubilim desenlerinin karşılaştırılması. *Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 22(Özel Sayı 2), 295-312.
- Chisty, M. A., Rahman M. (2020). Coping capacity assessment of urban fire disaster: an exploratory study on ward no: 30 of Old Dhaka area. *International Journal Disaster Risk Reduction*. <https://doi.org/10.1016/j.ijdr.2020.101878>
- Comfort, L. K. (2007). Crisis management in hindsight: Cognition, communication, coordination, and control. *Public Administration Review*, 67(s1), 189–197.
- CRED, (2025). EM-DAT: Uluslararası Afet Veritabanı, 2023’teki Afetler Sayısal Verileri. Afetlerin Epidemiyolojisi Araştırma Merkezi (CRED). <https://public.emdat.be/data>. Erişim tarihi: 25.02.2025.
- Creswell, J. W. (2014). *Research design: qualitative, quantitative, and mixed methods approaches* (4th ed.). Sage Publications.
- Creswell, J. W. (2018). *Araştırma deseni Nitel, Nicel ve Karma Yöntem yaklaşımları*. Eğiten Kitap (4.baskıdan çeviri).
- Çakmak, H. Aydın Er, R. Öz, Y.C. Aker, A. T. (2010). Kocaeli İli 112 Acil Yardım Birimlerinde Çalışan Personelin Marmara Depreminden Etkilenme ve Olası Afetlere Hazırlık Durumlarının Saptanması. *Akademik Acil Tıp Dergisi*, (2), 83-88.
- Çınar, Ö. (2021). Acil Durum ve Afetlere Müdahale Personellerinin Kriz Anı Kurum İçi İletişimlerinin Değerlendirilmesi: Trabzon İli Örneği. Yüksek lisans tezi, Gümüşhane Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Gümüşhane.

- Dabak, M. T. (2023). Afet Müdahale Sürecinde Sunulan Medikal Kurtarma Hizmetlerinin Değerlendirilmesi: Konya UMKE Örneği. Yüksek lisans tezi, Selçuk Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Konya.
- Demirtaş, H., (2000). *Kriz Yönetimi*. Kuram ve Uygulamada Eğitim Yönetimi, İnönü Üniversitesi (23), 353-373.
- Denzin, N. K., & Lincoln, Y. S. (2018). *The SAGE handbook of qualitative research*. SAGE Publications.
- Dövendemir, H. H. (2023). Türkiye’de Afet Yönetiminde Kurumlar Arası Koordinasyon ve Bir Model Önerisi: Bölgesel Afet Koordinasyon Kuralları. Yüksek lisans tezi, Celal Bayar Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Manisa.
- Ergunay, O., Özmen, B. (2013). Afet Yönetimi Açısından Van Depreminden Elde Edilen Dersler. 2. Türkiye Deprem Mühendisliği ve Sismoloji Konferansı, 25-27 Eylül, Hatay.
- Ergünay, O., Özmen, B. (2013). Okul Afet ve Acil Durum Yönetimi Planlama Kılavuzu, Milli Eğitim Bakanlığı, Ankara.
- Ergünay, O. (2008). Afet Yönetiminde Kurumsal Yapılanma ve Mevzuat Nedir? Nasıl Olmalıdır? İstanbul Depremine Beklerken Sorunlar ve Çözümler Bildiriler Kitabı, 20 Eylül CHP İstanbul Depremi Sempozyumu, 97-108, İstanbul.
- Ergünay, O. (2002). Afete Hazırlık ve Afet Yönetimi. Türkiye Kızılay Genel Müdürlüğü Afet Operasyon Merkezi (AFOM), Ankara.
- Erkek, S. (2024). Yerel Yönetimler Arası İş Birliği ve Afet Yönetimi: 6 Şubat 2023 Tarihli Depreme İlişkin Bir Örnek Olay İncelemesi. *Akademik Yaklaşımlar Dergisi*, 15(1). DOI:10.54688/ayd.1412783.
- GAR(Global Assessment Report on Disaster Risk Reduction) (2024). GAR Special Report 2024. <https://www.undrr.org/media/100220/> . Erişim tarihi: 15.02.2025.
- Genç, F. N. (2008). Kriz İletişimi: Marmara Depremi Örneği. *Selçuk Üniversitesi İletişim Fakültesi Akademik Dergisi*, 5(3), 161-175.
- İstanbul İl Sağlık Müdürlüğü. Anadolu İl Ambulans Servisi Başhekimliği. <https://istanbulanadoluiasb.saglik.gov.tr/>. Erişim tarihi: 04.09.2024.
- Japan International Cooperation Agency (JICA). (2004). Türkiye’de Afet Yönetimi Sistemleri Üzerine Rapor, JICA Yayınları.
- Kadioğlu, M. (2008). Afet Zararlarını Azaltmanın Temel İlkeleri. Mikdat Kadioğlu ve Emin Özdamar (der.) Modern, Bütünleşik Afet Yönetimin Temel İlkeleri, No: 2, 1-34, JICA Türkiye Ofisi, Ankara.
- Kadioğlu M., E. Özdamar (2008). Afet Zararlarını Azaltmanın Temel İlkeleri, JICA Türkiye Ofisi, No: 2, 243-249, JICA Türkiye Ofisi, Ankara.

- Kadioğlu, M. (2011). Afet Yönetimi Beklenilmeyeni Beklemek, En Kötüsünü Yönetmek. T.C. Marmara Belediyeler Birliği Yayını, 1.Baskı, No.65, İstanbul.
- Kapucu, N. (2008). Collaborative Emergency Management: Better Community Organizing, Better Public Preparedness and Response. *Disasters*, 32(2), 239-262.
- Karaağaç, T. (2013). Kriz Yönetimi ve İletişim. *İstanbul Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Dergisi*, 49, 117-132.
- Kaya, M. (2013). Türk Kamu Yönetiminde Gönüllülük ve Afet Yönetimi. Yüksek lisans tezi, Atılım Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Karahisar, T. (2016). Olası Bir Depremde Koordinasyonun Sağlanması ve Sosyal Medyanın Rolü. *Beykoz Akademi Dergisi*, 4(2), 43-64. DOI:10.14514/BYK.m.21478082.2016.4/2.43-64.
- Khan, H., Vasilescu, L. G., Khan, A. (2008). Disaster management cycle – A theoretical approach. Erişim linki: <https://www.mnmk.ro/documents/2008/2008-6.pdf>
- Kırmiç, V. (2011). İtfaiyede Olay Yeri Komuta Sistemleri ve İstanbul Modeli Önerisi. Yüksek lisans tezi, Bahçeşehir Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü. İstanbul.
- Kozyel, M., ve Köymen, İ., (2025). 6 Şubat 2023 Depreminde Hatay İline Müdahale Eden İtfaiye Personelinin Karşılaştığı Zorluklar Üzerine Nitel Bir İnceleme. *Afet ve Risk Dergisi*, 8(1), 340-355.
- Köseoğlu, A. M. (2014). *Afet Yönetimi ve İnsani Yardım, Lojistik Süreçler ve Uygulamalar*. Nobel Akademik Yayıncılık Eğitim Danışmanlık, 1. Basım, Ankara.
- Küçükkaya, S. (2016). Kurumlar arası Koordinasyon ve İşbirliğinin Afet Yönetimi Üzerine Etkisi: Türkiye AFAD Örneği. Yüksek Lisans Tezi, Gümüşhane Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Gümüşhane.
- Kutbay, Ö. (2019). Acil Durumlarda Ekiplerin Etkili Hale Getirilmesi ve Olay Komuta Sistemi. Yüksek lisans tezi, Tarsus Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, Mersin.
- Lalonde, C. (2007). The Potential Contribution of the Field of Organizational Development to Crisis Management. *Journal of Contingencies and Crisis Management*, 15(2).
- Leblebici, Ö. (2004). Doğal Afetlerde Kriz Yönetimi. Yüksek lisans tezi, Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.

- Mishra, B. K., Dahal, K. (2024). Collaborative Framework with Shared Responsibility for Relief Management in Disaster Scenarios, Cornell University. <https://arxiv.org/abs/2406.10572>
- Mudu, G. (2024). Afet lojistiği yönetimi: 6 Şubat 2023 tarihli Kahramanmaraş Merkezli depremde, Hatay ilinde yaşanan lojistik problemler ve çözüm önerileri, Yüksek Lisans Tezi, Necmettin Erbakan Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Konya.
- Nowell, B., Steelman, T. (2015). Communication under fire: The role of embeddedness in the emergence and efficacy of disaster response communication networks. *Journal of Public Administration Research and Theory*, 25(3), 929-952.
- Ok, Z. (2015). Kriz Yönetimi ve Afet Kaynaklı Krizlerin Yönetilme Sürecinde İstanbul Büyükşehir Belediyesi AKOM (Afet Koordinasyon Merkezi) Örneği Analizi, Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Patton, M. Q. (2015). *Qualitative research & evaluation methods: integrating theory and practice*, 4th edition.
- Polat, T. (2024). Kahramanmaraş Merkezli Depremlerin Arama Kurtarma Teknisyenleri Tarafından Değerlendirilmesi. *Afet ve Risk Dergisi*, 7(2), 329-340.
- Perry, R. W. (2003). Incident Management Systems in Disaster Management. *Disaster Prevention and Management An International Journal*, 12(5), 405-412. DOI: 10.1108/09653560310507226
- Pratiti, R. (2023). An Ecological Approach to Disaster Mitigation: A Literature Review. *Cureus*, DOI 10.7759/cureus.45500 <https://pmc.ncbi.nlm.nih.gov/articles/>
- Sağlık Bakanlığı. (2010). Afetlerde Sağlık Hizmetleri Birimi ve Ulusal Medikal Kurtarma Ekiplerinin Görevleri ve Çalışma Esaslarına Dair Yönerge. <http://dosyamerkez.saglik.gov.tr/Eklenti/2506,umke-yonergesipdf.pdf>
- Sağlık Bakanlığı. (2024). SAKOM hakkında. <https://ashgmafetacildb.saglik.gov.tr/>
- Sağlık Bakanlığı. (2024). UMKE hakkında. <https://ashgmafetacildb.saglik.gov.tr/>
- Sağlık Bakanlığı, TBMM Plan ve Bütçe Komisyonu 2022 Yılı Bütçe Sunumu, 348-373. <https://dosyamerkez.saglik.gov.tr/> erişim tarihi: 05.09.2024.
- Sarı, B. (2024). Afet Yönetiminde Temel ve Stratejik Ortaklar Arası Koordinasyonun Analizi, Doktora tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İzmir.
- Şahin, N. (2010). Afet Yönetimi ve Acil Yardım Planları. TMMOB Kent Sempozyumu, 133, İzmir.

- Sert, H., Baris Horzum, M., Gulbahar Eren, M., Pelin, M., Ucgul, K. (2024). The disaster of the century, Kahramanmaraş earthquake: A qualitative study on the experiences of the earthquake victims and search and rescue teams. *International Journal of Disaster Risk Reduction*, 107, 104462. <https://doi.org/10.1016/J.IJDRR.2024.104462>
- Şimşek, M.Ş., Çelik, A. (2017). *Yönetim ve Organizasyon*, Eğitim Yayınevi.
- Sorani, M., Tourani, S., Khankeh, H., Panahi, S. (2018). Prehospital Emergency Medical Services Challenges in Disaster; a Qualitative Study. *Emergency*, 6(1): e26.
- TC. Cumhurbaşkanlığı Strateji ve Bütçe Başkanlığı, 2023 Kahramanmaraş ve Hatay Depremleri Raporu, 2023.
- TC. Sağlık Bakanlığı. Teşkilat Şeması. <https://acilafet.saglik.gov.tr/TR-4185/teskilat-semasi.html>. erişim tarihi: 04.09.2024.
- TC. Sağlık Bakanlığı. Afetlere UMKE'den Arama Kurtarma ATAK'ı. <https://www.saglik.gov.tr/TR-98956/afetlere-umkeden-arama-kurtarma-ataki.html>. erişim tarihi: 10.09.2024.
- Tercan, B. (2018). Türkiye'de afet politikaları ve kentsel dönüşüm. *Abant Kültürel Araştırmalar Dergisi*, 3(5), 102-120.
- TDK. (2024). İş birliği. <https://sozluk.gov.tr/>
- Torpuş, K. (2019). Afetlerde Acil Sağlık Hizmetlerinin Organizasyonu ve Yaşanan Sorunlar. Yüksek lisans tezi, Gümüşhane Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Gümüşhane.
- Türk Tabipler Birliği & Sağlık ve Sosyal Hizmet Emekçileri Sendikası, Şubat 2023 Depremleri 1. Yıl Raporu, 2023.
- United Nations. (1992). Internationally Agreed Glossary of Basic Terms Related to Disaster Management. Department of Humanitarian Affairs, Geneva.
- United Nations Office for Disaster Risk Reduction. (n.d.). What is disaster risk reduction, UNDRR. <https://www.undrr.org/quick/11964>
- Ültay, E., Akyurt, H., Ültay, N. (2021). Sosyal Bilimlerde Betimsel İçerik Analizi. *IBAD Sosyal Bilimler Dergisi*, (10), 188201.
- Ünlü, A. Kapucu, N. Şahin, B. (2010). Disaster and Crises Management in Turkey: a Need For a Unified Crisis Management System. *Disaster Prevention and Management An International Journal*, DOI: 10.1108/09653561011037977
- Van İl Sağlık Müdürlüğü. (2020). Van İl Sağlık Müdürlüğü Sağlık Hizmetleri Başkanlığı SAKOM Birimi Görev Tanımı (Doküman No: KKU.YD.44). Yayın tarihi: 01.04.2020, Revizyon tarihi: 02.05.2024. <https://dosyaism.saglik.gov.tr/>

- Yıldırım, A. Ö., Bozbek, M., Urfa, S. (2022). Afet Durumunda Triyaj ve Acil Servis Yönetimi. *TOTBİD Dergisi*, 21: 260-267. <https://doi.org/10.5578/totbid.dergisi.2022.35>
- Yıldırım, A. (2023). Afet Yönetiminde Kriz İletişimi: Afet ve Acil Durum Yönetim Başkanlığı (AFAD) Tarafından 2023 Kahramanmaraş Depremlerinde Yayınlanan Basın Bültenlerinin Analizi. *İstanbul Aydın Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 16(1), 1-23.
- Yıldırım, A. Şimşek, H. (2011). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri*, Seçkin Yayıncılık.
- Yıldırım, E. Kaymaz, B. Dörtler, H. Üstündağ, S. E. Akdeniz, A. Erbaş, O. (2018). Crush Sendromu, *FNG & Bilim Tıp Dergisi*, 4(4): 213-218. DOI:10.5606/fng.btd.2018.038
- Yılmaz, C. (2018). Afet Yönetiminde Müdahale Ekiplerinin Organizasyonunda Yaşanan Yönetimsel Sorunlar: Van Depremi Örneği. Yüksek Lisans Tezi, Gümüşhane Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Gümüşhane.
- Yüzer, H. A. (2017). Doğal Afetlerde Gönüllü Sağlık Yardım Örgütleri ve Ulusal Medikal Kurtarma Ekipleri (UMKE) Örneği. Yüksek Lisans Tezi, Trakya Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Edirne.
- Zincir, O., Yazıcı, S. (2013). Kriz Yönetimi ve Afetlerde Sosyal Medya Kullanımı. *İstanbul Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Dergisi*, No.49, 65-82.
- Johnson, B., Christensen, L. (2014). *Eğitim araştırmaları: nicel, nitel ve karma yaklaşımlar*, 4. baskıdan çeviri. Ankara: Eğiten Kitap.
- Waugh, W. L., Streib, G. (2006). Collaboration and leadership for effective emergency management. *Public Administration Review*, 66(S1), 131-140.
- Wilkinson, F. C., (2012). *A culture of camaraderie: Examining emotional intelligence competencies and academic library disaster team members attributes*. University of New Mexico UNM Digital Repository.

EKLER

EK-1: Görüşme Formu

GÖRÜŞME FORMU

Merhaba,

Afetlerde kurum ve paydaşlar arasındaki koordinasyon üzerine çalışma yapmaktayım. Çalışma kapsamında, 06.02.2023 tarihinde meydana gelen Kahramanmaraş merkezli depremlerde Osmaniye, Hatay ve Elbistan iline görevlendirilen UMKE personellerinin deneyimlerini öğrenmeyi amaçlamaktayım.

Bu çalışma Aksaray Üniversitesi, Acil Yardım ve Afet Yönetimi Ana Bilim Dalında 6 Şubat tarihinde meydana gelen depremlerde görev alan personellerin sahada ki koordinasyona yönelik problemlerini tespit etmek amacıyla yapılan bilimsel bir yüksek lisans tez çalışmasıdır. Kişisel bilgiler gizli tutulacaktır. Görüşmeye kendi isteğinizle katılmayı ve görüşmenin kayıt altına alınmasını onaylıyor musunuz? Bu araştırmaya katılmayı kabul ettiğiniz için şimdiden teşekkür ederim.

Mısra YILDIRIM

Araştırmacı

Prof. Dr. Abbas MOL

Danışman

Cinsiyet	
Çalışılan Kurum	
Çalışma Yılı	
Görevlendirildiğiniz İl	
Göreviniz	

SORULAR

1-Size göre afetlerde koordinasyon nedir ve nasıl olmalıdır?

2-Sizce afetlerde sahada kurum ve kurumlar arası iş birliğinin önemi nedir?

3-Kahramanmaraş merkezli depremlerde görevlendirildiğiniz ilde sahada UMKE ekipleri koordinasyona yönelik ne tür uygulamalar/ çalışmalar yaptınız?

4- Kahramanmaraş merkezli depremlerde görevlendirildiğiniz ilde kurum içi ve kurumlar arası koordinasyona yönelik sahada karşılaştığınız problemler nelerdir?

Sonda soru 1- Sahada kurum ve kurumlar arası iş birliği yapma noktasında ne tür iletişim sorunları yaşanmıştır?

5- Kahramanmaraş merkezli depremlerde görevlendirildiğiniz ilde müdahale aşamasında çevre il ve ülkelerden gelen ekipler ile koordinasyonun etkin bir şekilde sağlanabilmesine yönelik görüşleriniz nelerdir?

6- Kahramanmaraş merkezli depremlerde görevlendirildiğiniz ilde tecrübelerinize dayanarak koordinasyon ve organizasyon ile ilgili eksiklikler ve problemler yaşanmamış olsaydı, can- mal ve zaman kaybı açısından neler değişirdi? Açıklayınız.

7-Sahada çalıştığınız süre içerisinde koordinasyon sağlayabilmek için sosyal medyanın kullanımına yönelik görüşleriniz nelerdir?

Sonda soru 1- Sahada iletişim kurma noktasında hangi haberleşme yollarını kullandınız?

8-Size göre afetlerde saha koordinasyonunun sağlanabilmesi için kurumunuzun afet öncesindeki hazırlıklar kapsamında gerçekleştirdiği tatbikat ve eğitimlerin önemi nedir?

9-Sahada edinilen tecrübelerle dayanarak koordinasyona dair problemleri çözmek ve koordinasyonu güçlendirmek adına ne tür çalışmalar yapılmalıdır?

EK-2: Etik Kurul Onayı

T.C.
AKSARAY ÜNİVERSİTESİ REKTÖRLÜĞÜ
İnsan Araştırmaları Etik Kurulu

Sayı : E-34183927-000-00000903392

Konu : Başvurunuz Hk.

Sayın: Mısra YILDIRIM

“Afet Koordinasyonu Kapsamında 2023 Kahramanmaraş Merkezli Depremlerde Görev Alan UMKE Personellerinin Deneyimleri; Aksaray UMKE Örneği” başlıklı 2023/07-16 protokol numaralı başvuru 26.12.2023 tarihli toplantıda kurulumuz tarafından incelenmiş, Üniversitemiz İnsan Araştırmaları Etik Kurulu Yönergesi’nde belirtilen etik ilkelere **uygun olduğuna** toplantıya katılan üyelerin oy birliği ile karar verilmiştir.

Bilgilerinize rica ederim.

Prof. Dr. Necmettin AYGÜN

Aksaray Üniversitesi İnsan Araştırmaları Etik Kurul
Başkanı

Ek: İnsan Araştırmaları Etik Kurul Karar

Evrakın elektronik imzalı suretine <https://e-belge.aksaray.edu.tr> adresinden 831528d8-e4f8-407f-b77d-1813905df8b8 kodu ile erişebilirsiniz.

Bu Belge 5070 sayılı Elektronik İmza Kanunu’nun 5. Maddesi gereğince güvenli elektronik imza ile imzalanmıştır

Bu belge güvenli elektronik imza ile imzalanmıştır.

Belge Doğrulama Kodu: 831528D8-E4F8-407F-B77D-1813905DFEB8

Doğrulama Adresi: <https://www.turkiye.gov.tr/aksaray-universitesi-ebys>

Adres: tarih Bölümü

Telefon No: 2882194 Faks No: 2882125

e-Posta: naygun@aksaray.edu.tr İnternet Adresi:

<https://www.aksaray.edu.tr/>

KEP Adresi:

Ayrıntılı bilgi için: Necmettin AYGÜN

Profesör

Telefon No: 2882194

Ek-3: Aksaray İl Sağlık Müdürlüğü Araştırma İzni

T.C.
AKSARAY VALİLİĞİ
İl Sağlık Müdürlüğü

Sayı : E-66472688-799-270534998
Konu : Araştırma İzni

07.03.2025

Sayın Mısra YILDIRIM

03.03.2025 tarih ve 270067971 sayılı dilekçeniz, Müdürlüğümüz tarafından değerlendirilmiş ve Aksaray İl Ambulans Servisi Başhekimliğinde yapılacak olan "Afet Koordinasyonu Kapsamında 2023 Kahramanmaraş Merkezli Depremlerde Hatay ve Osmaniye İllerinde Görev Alan Aksaray UMKE Personellerinin Deneyimleri" konulu araştırma izin talebiniz, Birinci Basamak Sağlık Hizmetleri Alanında Yapılacak Olan Araştırma Taleplerini Değerlendirme Komisyonu tarafından uygun görülmüş olup Komisyon Kararı ekte gönderilmiştir.

Bilgilerinize sunulur.

Dr. Abdullah GÜLEÇ
İl Sağlık Müdürü

Ek: Komisyon Kararı

Güvenli Elektronik İmza
Aslı ile Aynıdır
11.03.2025
Tulay ÇOBAN
Memur

Bu belge, güvenli elektronik imza ile imzalanmıştır.
Belge doğrulama kodu: 0176FDBF-290B-4F21-B37E-16203A9E6584

Belge doğrulama adresi: <https://www.turkiye.gov.tr/saglik-bakanligi-cbys>

Zafer Mahallesi 22/Nevşehir Caddesi No:115 Merkez / AKSARAY 68000
Telefon No: 03822220110
e-Posta: aksaray@saglik.gov.tr İnternet Adresi: <https://aksarayism.saglik.gov.tr/>
Kep Adresi:

Bilgi için: Hümeysra ARIBAŞ
Ebe
Telefon No: 03822220110

EK-4: Birinci Basamak Araştırma Değerlendirme Komisyon Kararı

06/03/2025

BİRİNCİ BASAMAK SAĞLIK HİZMETLERİ ALANINDA YAPILACAK OLAN ARAŞTIRMA TALEPLERİNİ DEĞERLENDİRME KOMİSYONU KARARI

Aksaray Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi Acil Yardım ve Afet Yönetimi Programı öğrencisi Mısra YILDIRIM'ın 03.03.2025 tarih ve E-93276592-663-03-270067971 sayılı dilekçesinde, Sorumlu Araştırmacı Prof.Dr. Abbas MOL ile birlikte "Afet Koordinasyonu Kapsamında 2023 Kahramanmaraş Merkezli Depremlerde Hatay ve Osmaniye İllerinde Görev Alan Aksaray UMKE Personellerinin Deneyimleri" adlı yüksek lisans tez çalışmasını Aksaray İl Ambulans Servisi Başhekimliği'nde yapmayı talep etmiştir.

Yüksek Lisans Programı öğrencisi Mısra YILDIRIM'ın dilekçe ekinde etik kurul kararı, ön izin formu, tez öneri formu, bilgilendirilmiş onay formu, örnek görüşme formu, taahhütname, özgeçmiş ve araştırma talepleri değerlendirme başvuru formunu sunduğu görülmüştür.

Komisyonumuzca yapılan değerlendirme sonucunda; Sorumlu Araştırmacı Aksaray Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi Acil Yardım ve Afet Yönetimi Ana Bilim Dalı'nda görev yapan Prof. Dr. Abbas MOL ve Yardımcı Araştırmacı Mısra YILDIRIM'ın Aksaray İl Ambulans Servisi Başhekimliği'nde araştırma yapması ve araştırma yaptığı kişilere ait kişisel bilgileri, tanı, tedavi vb. tıbbi bilgileri üçüncü şahıslarla paylaşmaması şartı ile araştırma yapma izin isteğinin kabul edilmesine karar verilmiştir.

ÜYE

Dr. Afife *[Signature]*
Sağlık Hizmetleri Başkanı

ÜYE

Dr. Necati BUĞRUL
Halk Sağlığı Uzmanı
Merkez TSM Başkanı

ÜYE

Nihan *[Signature]*
Halk Sağlığı Hizmetleri Başkanı Yard.

ÜYE

Merve *[Signature]* ERBİL AYDOĞDU
Halk Sağlığı Hizmetleri Uzmanı

BAŞKAN

Dr. Mehmet Furkan MARAŞLIOĞLU
Halk Sağlığı Hizmetleri Başkanı

ÖZGEÇMİŞ

Kişisel Bilgiler

Adı- Soyadı : Mısra YILDIRIM

Eğitim Durumu

Lisans Öğrenimi : Aksaray Üniversitesi, Acil Yardım ve Afet Yönetimi

Yüksek Lisans Öğrenimi : Aksaray Üniversitesi, Acil Yardım ve Afet Yönetimi
Anabilim Dalı

Bildiği Yabancı Diller : İngilizce

Bilimsel Faaliyetler : Burdur Mehmet Akif Üniversitesi, 4. Uluslararası
Sağlık Bilimleri ve Yaşam Kongresi, 'Asbest Mineralinin İnsan Sağlığı Üzerine
Etkileri; Eriyonit Minerali Örneği', Bildiri Sunumu, 2021.

Ankara AFAD, 3. Uluslararası Afet ve Dirençlilik Kongresi, 'Antalya- Manavgat
Yangınının Organizasyon Açısından Değerlendirilmesi', Bildiri Sunumu, 2021.

ODTÜ, Türkiye'nin Afet Risk Yönetimi 24. Yuvarlak Masa Toplantısı, 'Afet
Durumlarında UMKE Ekiplerinin Organizasyonu; Antalya Manavgat Yangını
Örneği', Bildiri Sunumu, 2022.

İş Deneyimi

Çalıştığı Kurum : Aksaray Acil Sağlık Hizmetleri Merkez 17 Nolu
İstasyon (2020- devam etmekte).